אלקטרו-שחרית
קיבוצניק מוצר עבורך
כיריים גז בישול 2 להבות
הנחה 10%
רח' הבנאי 22 ת.ד. 1723
טל' 03-808869 חולון

הדף הירוק

„כדאי לי
בפנאי לי"
מרכז הרשת.
שפע חומרים וציוד
למלאכות יד ואומנות
חוגים והדרכה במקום
מכבדים המחאות
של ארגוני חקניות
מבצע פורימי
פנאי לי בע"מ
דרך פ"ת 126 ת"א
טל. 258710, 250332

מוסף על המשמר בתנועה הקיבוצית מס' 212 10 במרץ 1987 ט' באדר תשמ"ז

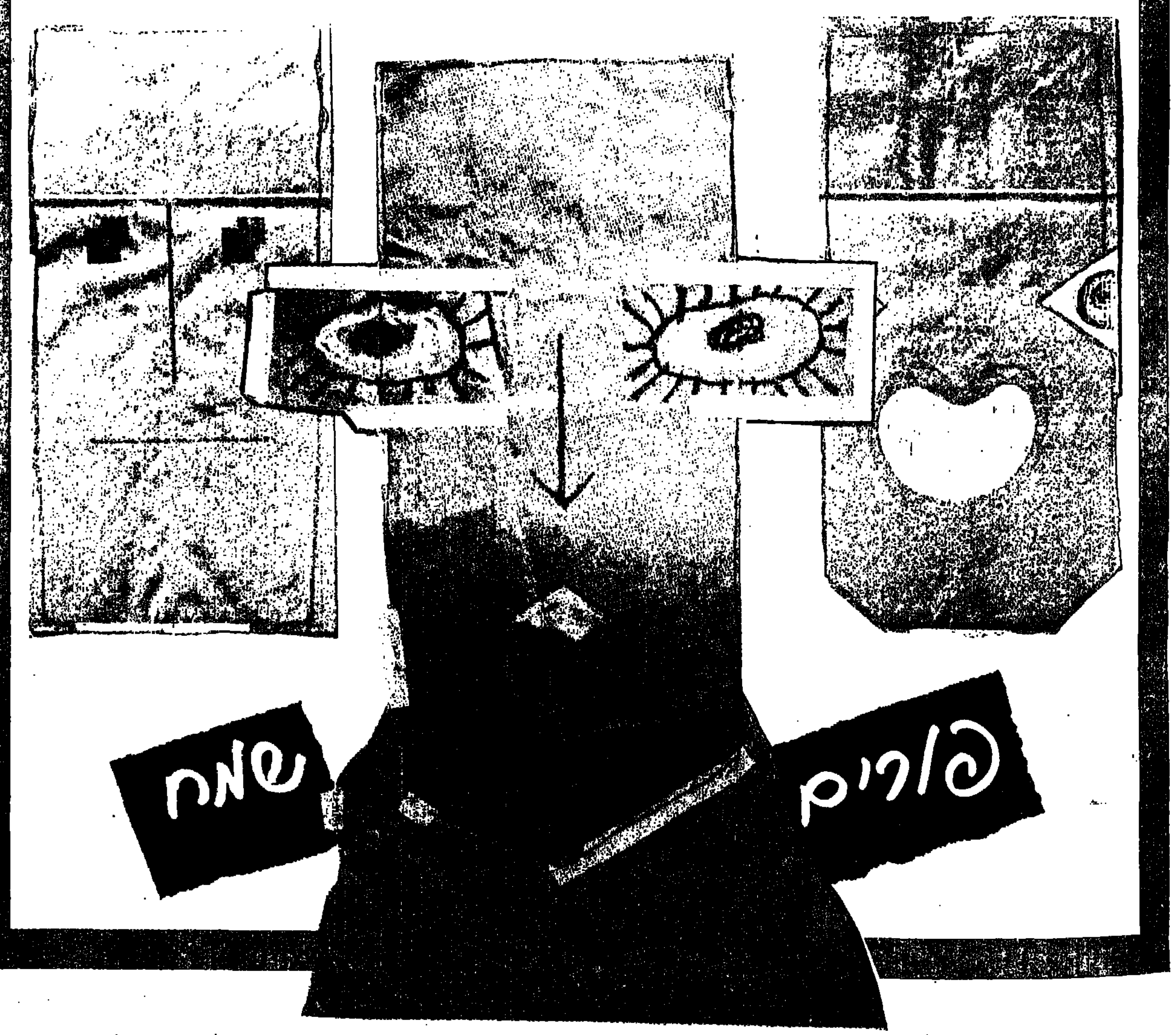

מסכות: סול סטינברג

מסכות לקיבוץ הסגור

החומרים: שקית נייר, דבק קמח, גיר צבעוני, סלוטייפ

מה שאמר פאפו על הקיבוץ הקפיץ רבים מקוראינו. יוסף שמיר מעמידו במקומו. לאחרים תינתן האפשרות בגיליון הבא (עמ' 16)

בית-הספר הקיבוצי, האינטימי, הולך ונעלם מנופנו. המגמה תתחזק בשנת הלימודים תשמ"ח, מכוח גזירות משרד החינוך (עמ' 8)

אם מיתקפת פאפו עשתה לכם רע על הנשמה, השבחים של סאוה חסאן יזקפו את גבכם מחדש (עמ' 4)

גשמי הברכה היורדים עלינו לטובה, משפרים לאין שיעור את מאזן המים הלאומי.

הודות להם עלה מפלס הכנרת מאז תחילת החורף ב־150 ס"מ, הווה אומר תוספת מים לכנרת של 250 מלמ"ק.

גם מפלס מי התהום הושפע לטובה, וניכרת עליה בעתודות המים.

אבל עדיין לא הגיעה השעה לשבת על מי מנוחות. עונה אחת, גשומה ככל שתהיה, אינה יכולה לסגור מחסור עצום, שהצטבר משך 3 שנות בצורת וצריכת יתר לפיתוח החקלאות וההתישבות.

על אף הגשמים הננו רחוקים ממילוי הגרעון במי התהום, ומי הים עדיין חודרים למקורות המים וממליחים אותם.

אם לא נדע לשמור על משמעת מים גם בחורף, שוב נזדקק לשאיבת יתר ונרוקן מחדש את מאגרי המים.

רק אם נמשיך במשמעת מים קפדנית: נקצר במקלחת, בגילוח, בשטיפת הכלים וכו' יש סיכוי להוציא את משק המים מה"בוץ".

אל תתן לגשמי הברכה להתבזבז. עזור לנו להשאיר את המאגרים מלאים יותר לקראת חודשי הקיץ הלוהטים.

משמעת מים גם בחורף

לשכת הפרסום הממשלתית

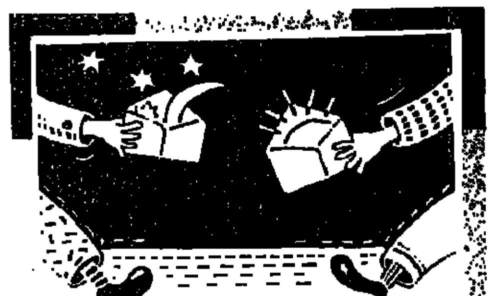

קראנו במכתבכם

לתשומת ליבו של ד"ר קרקובסקי

ברצוני להגיב על קטע משיחתו של עודד ליפשיץ עם ד"ר קרקובסקי („הדף הירוק", 211).

ד"ר קרקובסקי אומר שהכותנה מפסידה, משום שמקוב מים מוציאים 2/3 ליברה סיבים ששויים 32 סנט, כאשר משלמים 12 סנט לכל קוב מים.

אנו חולקים על נתונים אלה מהטעמים הבאים:

1) ע"פ הנתונים שיש בידינו, התפוקה הפיזית לקוב מים גבוהה ב־10% ממה שהוזכר בשיחה.

2) שווי הכותנה שהוזכר, מתבסס על מחירי שפל זמניים (48 סנט לליברה) ששררו לפני כמה חודשים. המחירים הממוצעים לטווח ארוך וגם אלה ששוררים היום הם 70־75 סנט לליברה.

3) משום מה נשכח, שמכותנה מפיקים גם גרעינים עם תמורה של 10־12 סנט לקוב מים.

מכל האמור לעיל, התמורה מכותנה וגרעינים היא 60־65 סנט לקוב מים, או כפול ממה שנקבע ע"י ד"ר קרקובסקי.

י. דלומי,
המועצה לייצור ושיווק כותנה בע"מ

הלוואי על כל עם ישראל

הראיון עם ד"ר מישה קרקובסקי, שהתפרסם ב„דף הירוק" (גליון 211), לוקה באי־דיוקים ובחוסר הבנה מצד המרואיין בכל הנוגע למשק המים הלאומי. כנראה, שאין זה מספיק להיות מומחה לקרקעות ולמאגרים. מה שמציע למעשה ד"ר קרקובסקי, הוא לחזור שנות דור אחרונית, לזמנים שבהם כל מי ששכן בקירבת מקור מים, נטל ממנו לצרכיו כאוות נפשו, ללא כל התחשבות בישובים ובאזורים מרוחקים. כל „תפיסתו" של המרואיין מעוותת מיסודה, ומעידה על בורות מדהימה במיבנה משק המים הלאומי.

„מי צריך את המוביל הארצי", שואל ד"ר קרקובסקי. נו, באמת! על שאלה כזאת אין כלל טעם להשיב. „השליטה במים צריכה להיות בידי מי שמעבד את הקרקע", הוא טוען, „ולא להשאיר את התחום הזה לממשלה, לתה"ל ול„מקורות', עם המנגנונים המנופחים, ההוצאות האדירות והיעילות הנמוכה שלהם". אלו הן האשמות חסרות־שחר. היום אין „מנגנונים מנופחים". מספר מיתקני המים גדל בשיעור ניכר, ואילו מצבת כוח־האדם ב„מקורות" קטנה במאות עובדים! הלוואי על כל החברות בארץ יעילות כזאת כפי שהיא קיימת אצלנו.

מרדכי יעקובוביץ
דובר „מקורות"

הדף הירוק
עורכים: ארנון לפיד ויעקב לזר
משתתפים: עמירם כהן,
סימה באר, עודד ליפשיץ, אהוד דור, זיוה שילה,
דינה רמג' ושלמה גלזר
עיצוב גרפי: רחל דביר
מזכירת המערכת: רותי קרוש
צלמי המערכת: בועז לניר ומאיר פרטוש
מודעות: חיה קוטב
המערכת והמנהלה:
רח' חומה ומגדל 2, 67771, ת"א
טלפון: 03־378833
מען למכתבים: שק דואר נעול 61999
תוכן המודעות על אחריות המפרסם בלבד
זכויות הגרפיקה שמורות

צדק מר אדמון

קראתי את הגיליון האחרון שלכם ועלי להודות, שאני מסכימה עם דוד אדמון לגבי מערכת הציפיות הקיבוצית לעומת מערכת ההסברה שלהם.

כמי שעוקבת מקרוב אחרי התגובות למיניהן בסוגיית הקיבוץ כיום, צר לי, שהקיבוצים לא השכילו לפתח מערכת הסברה ראויה לשמה והם־הם המעמידים את עצמם במצב של התנצלות תמידית.

כמי שלמדה עיתונות ויחסי־ציבור ועסקה בכך מרבית שנות חייה המתבגרות, נראה לי, שהקידמה וההתפתחות הרבה של הקיבוץ, לא הביאה עימה הבנה בצורך של הידברות עם הציבור.

משום מה, חברי הקיבוץ ככלל (ויתכן שלא כפרטים) סוגרים את עצמם בדלת אמותיהם ומצפים להבנה מהציבור הרחב. מצפים שיקבלו אותם ואת בעיותיהם רק בגלל היותם חברי קיבוצים. טעתה התק"ם, שבמקביל לבקשה

לפריסת החובות, לא טרחה ליידע את הציבור במהות הבקשה והתמונה שנוצרה היא ש„הקיבוצים רוצים כסף מהממשלה" ולא היא, כידוע לנו.

חוסר ההבנה בנושא רגיש כמו דוברות ויחסי ציבור, מתבטא אף בעיתונכם. בכתבה אחרת באותו הגיליון, בעניין „סופט אנד איזי" ואני מצטטת: „קיבוץ הגושרים, יצרנו של ,סופט אנד איזי', תולש השיער המהפכני, אינו זקוק לטור זה. הוא אינו זקוק לפרסומת מכל סוג שהוא..."

צר לי, אבל, עדיין, לא קיים מפעל המוכר מוצרי צריכה שאינו זקוק לפרסומת, עובדה היא (מתוך מאמרכם) שרק 10% מנשות ישראל רכשו את המכשיר, ומה עם השאר?

אם אי־צורך בפרסומת הוא תולדה של מכירות, איך תסבירו את העובדה שחברת „קוקה קולה" עדיין ממשיכה להשקיע מיליוני דולר בפרסומת וכמוה „ליוויס" ועוד חברות רבות אחרות — שמוכרות „מספיק" ולמעלה מזה?

אנו חיים בעידן של תקשורת המונים והקשר עם הקהל הוא חשוב ביותר וכפי שאמר לכם מר אדמון „... במסע יחסי ציבור... אפשר לשנות תדמית מקצה אל קצה" ויפה שעה אחת קודם.

אשר לקושי בטיפול בקיבוצים, הרי, לדעתי, הוא נעוץ בחברי הקיבוץ עצמם, שאינם מבינים את הצורך הזה. ברגע שיבינו, הקיבוץ כנושא ליחסי ציבור יהפוך לנושא קל ביותר.

עפרה דורון,
יפעת

הקיבוצים נותנים גב

לצערנו, ככל הפוליטיקאים, שאת רובם דוחפת רק היוקרה להשיג קריירה, כך גם בתנועה הקיבוצית.

אצלנו, כמו במפלגות, כמעט לא מתחלפים בתפקידים. אותו חבר יכול להחליף את תפקידו אבל תמיד הוא במחזור לקבלת תפקידים נוספים, בין אם הצליח או לא הצליח במעשיו. היום הוא חבר מרכז חקלאי, מחר הוא נציג באיזה דירקטוריון של קונצרן או בנק חשוב. או הוא יכול להיות גם פה וגם שם.

מה שקרה עם חבר גבע מיכה אפרתי, שחתם בתום לב על מענקים מופרזים לפורש הבנק יפת, ממחיש, כיצד האווירה העכורה, החומרנית, משפיעה גם על שליחינו בזירות כלכליות שונות. לא יעזרו הסבריו, כאילו היה תמים כביכול, במעשיו. אדם שמסתובב בחוגים כאלה שנים ונשאר תמים, צריך ללכת לפסיכולוג. דווקא כאיש קיבוץ צריך היה לקום ולצאת חוצץ נגד גזל זה ולפרסמו בכלי התקשורת, מיד לאחר החלטה מוורה זו. בכך היה קונה את עולמו ברגע אחד ומרים את יוקרתה של התנועה.

מה שמוזר בתופעה זו, שהקיבוץ של החבר אפרתי נתן לו גיבוי כאילו זה היה מעשה חריג. בדיוק כך נהג קיבוצו של רב־החובל גלעד בעניין הנוסע הסמוי, וקיבוצו של חבר שנחשד בפרשת בלאס. התופעות האלה אינן משרתות את המסרים המוסריים של התנועה השיתופית.

חיים חצורי,
איילת־השחר

החברה רחל

קטע מהווי הקיבוץ, שהופיע בחרדון (עיתון חרדי) „ערב שבת" מיום 13.2.87, מצאתי לנכון להביא לתשומת לב קוראי „הדף הירוק".

המימסד החרדי, על דרך חייו הימי־ביניימית, על מימסדו הטוטאליטרי, נטול הליברליזם והדמוקרטיה, על אמצעי קיומו הפיסי התלותי, כשערכי העבודה זרים לרוחו, על התנגדותו לרעיון הציוני והתנתקותו מהחובות הלאומיות, יש לו הרבה ללמוד מן החיוב שבתנועה הקיבוצית. והנה, במקום להביא לקוראיו לפחות משהו מחיוב הרב שבחיי הקיבוץ, מצא לו החרדון נקודה לשמוח לבב קוראיו:

„אחת לארבע שבתות ימסור כל חבר תורנות במפעל התעשייה של הקיבוץ ,פלסאון' — כך החליטה האסיפה הכללית במעגן מיכאל. רחל כץ, מוותיקות הקיבוץ, התקוממה כנגד... והנה הפעלת ,פלסאון' פעם בארבע שבתות עד האוניב... מתי נחזור לעבוד בשבת רק בשירותים הכרחיים?

נסו רק לראות, מי מהחרדים ישב עם „החברה רחל" בשולחן אחד! מי מהם ירקוד עמה בתהילה אחת! הרי קיצונים שבהם יחלו בה גם כשתלך לידם בלוויה! טמאה היא מעצם היותה אשה נידה אלא שלצורך הטיעון בחרדון כשרה היא, ושמא פיה הופך פתאום לכשר. הרי אליבא דמימסד החרדי הנשים הן התגלמותן של כל התכונות האנושיות ה„שליליות: במסכת בראשית רבא, פ"ח, תמצא: „ארבע מידות נאמרו בנשים: גרגרניות (זוללות), צייתניות, עצלניות וקנאיות. ר' יהודה בר' נחמיה אומר: אף אוסטטניות (רגוניות וממורמרות) ודברניות. ר' לוי אומר אף גנביות ויוצאניות. רב שמואל בר אוניא אמר משמו של רב: אשה גולם היא, ואיננה כורתת ברית אלא למי

השבועון לקהילה החרדית
ערב שבת

שעשאה כלי." ובנדרים כ' נמצא: „אמרו חכמים: כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו — עושה, משל לבשר הבא מבית הטבח: רצה לאכלו במלח — אוכלו, צלי — אוכלו, שלוק — אוכלו."

והנה „החברה רחל" מקיבוץ מעגן־מיכאל מופיעה מעל הבמה החרדית, כבעלת דעה, כדורשת בשער, כאסמכתא למהדרין!

צא ולמד עד להיכן צביעותם מגעת.

פרופ' רן מלר.
עוז'

לו היו כולם כמונו

ב„דף הירוק" (10.2.87) כותבת חנה זמר עורכת „דבר": „אתה יכול להיות ציוני גם בחו"ל, אבל אם עלית ארצה, אתה ציוני טוב יותר, כי הגשמת את אמונתך המדינית. אתה יכול להיות סוציאליסט גם בעיר, אבל אם אתה בקיבוץ, אתה סוציאליסט בדרגה גבוהה יותר, כי אתה מגשים את אמונתך החברתית".

יתכן, שיהודים הפועלים למען ישראל בגולה נחשבים גם כן לציונים. אולם, לדעתי: לסוציאליסטים בעיר אין כל זיקה לאידיאה הקיבוצית, כי חברי הקיבוץ מגשימים אישית את עקרון השוויון (שוויון ערך האדם ושוויון ערך העבודה) המבוטא, בעיקר, בקיום הקופה המשותפת להשוואת ההכנסות וההוצאות של החברים בישוב הקיבוצי.

לעומת זאת, מחוץ לקיבוץ, גם את אלה הקוראים לעצמם סוציאליסטים, מחלקת ההפרשיות בהכנסות למסורים ולמקופחים והתוצאות הכלכליות, החברתיות והמוסריות החמורות, הן בהתאם.

לו היתה החברה הישראלית מקבלת את עקרון השוואת ההכנסות כפי שנהוג בקיבוץ, הרי היינו נפטרים מרוב הצרות במדינה.

אין יום שאיננו מתבשרים על מאבקים, סיכסוכים ועימותים בענייני שכר ורווחים ואלה גורמים נזק רב לכלכלה וליחסי אדם וחברה.

מרדכי פינק
גבעת ברנר

תעשייה

קונדומפלאסט ייצא השנה במיליון וחצי דולר

מפעל קונדומפלאסט בקיבוץ „כובעון־הנשיא" קיבל באחרונה הזמנות יצוא בסכום של כמיליון וחצי דולר בעיקר מאירופה ומדרום־אמריקה.

המפעל ייצר עד השנה הקודמת, טפטפות להשקאת שטחי כותנה, אבל עקב הנסיגה שחלה בגידול הכותנה, החליטה ההנהגה המשקית של הקיבוץ לפנות לשטחי ייצור חדשים בעלי פוטנציאל שיווק גדול. הנהלת קונדומפלאסט מבטיחה כי אין טיפטופים במוצר החדש שזכה כבר כתואר: „המוצר המושפרץ ביותר" לשנת 86'.

חינוך

מחקר ב„אורנים" קובע: ילדים המתחנכים במגרשי גרוטאות נראים כמו גרוטאות

תופעת הראש הקטן בצה"ל חופפת כמעט לחלוטין את הליכתם לצבא של ראשוני בני הקיבוץ שגדלו בצמוד למגרשי גרוטאות. כך עולה ממחקר חדש שתוצאותיו מתפרסמות השבוע ב„אורנים שלנו". המחקר קובע כי שיגעון מגרשי־הגרוטאות, שהציף את גני הילדים הקיבוציים, גרם נזק חינוכי עצום ויצר דור של גרוטאות שישפיע על התנועה הקיבוצית בשנים הבאות.

ב„תחנה לטיפול בילד ובמשפחה" שליד „סמינר הקיבוצים", נמצאים בטיפול מספר ניכר של בני־קיבוצים, המסוגלים ליצור קשר רק עם שברי כלים מכניים ומשמיעים קולות של אופנועים מפורקים.

פרסום

התנועה הקיבוצית תשתמש במשרד פרסום לשפר תדמיתה

ועדה שהוקמה לצורך בדיקת מעמדו של הקיבוץ בחברה הישראלית, ממליצה להשתמש בכספים שקיבלה התנועה במסגרת הסדר פריסת החובות, לשכירת שירותיו של משרד פרסום שיפעל לתיקון תדמיתו של הקיבוץ, שניזוקה בעקבות ההסדר.

אם לאחר התשלום למשרד הפרסום, לא יישאר בידי התנועה הקיבוצית די כסף לפריסת חובותיה, ניתן יהיה לפנות שוב לוועדת הכספים בבקשה להסדר נוסף, אך הפעם מעמדה של תדמית משופרת.

אם בעקבות ההסדר הנוסף ייגרם נזק למעמדו של הקיבוץ בעיני הציבור, ניתן יהיה...

סטטיסטיקה

זלמן שושי מרגיע: אחוז הקיבוצניקים אצלי אינו עולה על חלקם היחסי באוכלוסיה

בראיון, שנתן לפני מספר ימים, סיפר זלמן שושי כי על קהל לקוחותיו נמנים אנשי צווארון לבן, פוליטיקאים, הרבה רתיים וקיבוצניקים.

בירור נוסף שערכנו, העלה כי להערכת שושי אין יותר משלושה קיבוצניקים על כל מאה העוברים אצלו, ולפיכך אין כאן חריגה מחלקה היחסי של התנועה הקיבוצית באוכלוסיה כולה.

שושי מסר עוד, כי הוא מזהה את הקיבוצניקים לפי המכנסיים הקצרים מהם בולט כובע הטמבל, וגם לפי הכספומט. על תופעת „הקיבוצים הסגורים" למד שושי מלקוחות ששילמו לו במגשי ביצים, ארגזים של אבוקדו וחבילות מניות של ריגר־פישמן.

פלילים

קיבוצניק בין העצורים בפשיטה על קאזינו

בפשיטה שערכה המשטרה על קאזינו בבית המלון „מנדריך", בתחילת השבוע, נתפסו „על חם" מהמרים רבים ביניהם חבר קיבוץ אחד ממרכז

הארץ. כשנשאל העציר, מה לקיבוצניק ולמשחק ה„בלאק ג'ק"? אמר: „רציתי לשמור על המסורת, לפיה יש לפחות קיבוצניק אחד בכל שערוריה הגונה".

הקיבוצניק החליף שני תרנגולי הודו מהלול של הקיבוץ בג'יטונים, בתקווה לזכות במדיח כלים אוטומטי.

אם תנדרודנה הזונות לאיזור געש, מתכוונים בקיבוץ לרסס אותן מהאוויר בחומר דוחה קליינטים. צלמי המשק ינציחו את ההתרחשויות במצלמותיהם ויציגו את העבודות לעיון הציבור ב„טירה".

„עסה לך רב" — מכון לבריאות הגוף והנפש

ב"ה.

להווי ידוע כי כל מאן דצריך ימצי אצלנו כל הטיפולים המצויינים כדלהלן:

★ „כחול מזועזע" — גאולת הגוף והנפש ממצוקת „והגית בה לילה ולילה" (וקרי: הלילית המרדפת הנפש).

★ „תכלת מרדכי" — גאולה כנ"ל, בלא שמפשיל בגדיו (לחרדים שלא ימלאם לבבם ליתי ולפוש אצל הנ"ל).

★ „תשועתם היתה לנצח" — אופעראציע טערפינאלית לפרובלעמא הנ"ל.

★ „מי זו עולה מן הרחצה" — והוא ריפוי מאדערני (שקורין אותו „בארי מעסעז"), כולל פורקן, מן שמייא.

יוסף חרמוני

התנצלות

ביום 10.9.85 פרסמנו ב„דף הירוק", מוסף „על המשמר" בתנועה הקיבוצית, מאמר של רחל סבוראי בשם „מורשתה של רחל": במאמר נאמר כי אורי מילשטיין, קרוב רחוק של המשוררת רחל, נטל לעצמו תמלוגים משיריה של רחל בעוד שאחותה של רחל, הגב' שושנה בלובשטיין, חיה באותו הזמן בחדר צר על פת לחם, שלא נמצאה לה.

אנו מודיעות בזה כי אנו מקבלות את דברי אורי מילשטיין כי לא נטל לעצמו ולא קיבל תמלוגים משיריה של רחל.

כמו כן נאמר באותו המאמר, שהתנהל משפט בענין התמלוגים ובאותו המשפט אמרה הגב' בלובשטיין כי היא נתנה את התמלוגים לאורי מילשטיין.

אנו מודיעות בזאת, כי אורי מילשטיין לא היה מעורב בכל משפט בנוגע לתמלוגים וממילא לא אמרה הגב' בלובשטיין כי היא נתנה את התמלוגים לאורי מילשטיין.

אנו מצטערות על הפרסום ומתנצלות בפני מר אורי מילשטיין על הצער ועגמת הנפש שגרמנו לו באותו הפרסום.

עתון וספר בע"מ
מרים עין־דור
רחל סבוראי

אי מערבי במזרח

סאנה חסאן אוהבת את הקיבוץ

מאז הקדיש לה רם עברון שעה שלמה בתוכנית „זה הזמן", הפכה סאנה חסאן אישיות מבוקשת. נכון, גם קודם לכן לא נחבאה אל הכלים. אבל הראיון הטלוויזיוני, שהשתלב היטב במסע יחסי הציבור לספר החדש, מכה גלים ומריץ אותה לאורכה ורוחבה של הארץ.

כשהיא עייפה, והיא עייפה, שטף העברית שבפיה נקטע מפעם לפעם והחיפוש אחרי ביטוי מתאים מעביר אותה לשפה האנגלית. שנים רבות היא נמצאת באוניברסיטת הארווארד, בבוסטון.

אין לסאנה דברים רעים לומר על הקיבוץ. מתוך הקיבוצים הרבים בהם שהתה ואותם הכירה, היא מרכיבה בספרה שניים, סטריאוטיפים למדי: ותיק וצעיר. בראשון היא עובדת ברפת יחד עם ניקולאי שעלה ארצה מרוסיה בשנות העשרים והוא מפזם לה את „הך פטיש" ואת „בערבות הוולגה". בשני היא פוגשת במישל, הרוחצת עירומה בבריכה עם חבריה ומביאה אותה להכרה בדו-מיניותה.

אשה כבדת גוף, סאנה, מדברת בשטף, בחופשיות, צוחקת הרבה. יש לה ביקורת: על אדמות שנלקחו, על מעמד האשה והחבר הוותיק, על חוסר פתיחות ושמץ התנשאות. אבל בסך הכל היא אוהבת את הקיבוץ. מאוד אוהבת.

כשאת באה לישראל, היכן ממוקם אצלך הקיבוץ? מה את יודעת עליו, למה את מצפה?

במצרים הסתכלנו על ישראל בעיניים של אוייב, שנאנו אותה שנאה תהומית, עמוקה. אם היה משהו שהייתי מסוגלת לקבל בישראל (ולא כל כך היה) זה הקיבוץ.

האמנו שבקיבוצים יש אנשים שהם לא כל כך גרועים, מתחשבים יותר, כמו, למשל, בנוגע לפלסטינאים בשטחים ובישראל עצמה. ידענו שבמקרים כמו אקרית וכירעם, כמו פינוי הבדואים מפיתחת רפיח, היו אלה הקיבוצניקים שיצאו לרחוב להפגין.

לא באתי הנה מאהבת ישראל אלא מעמדה של „ריאל פוליטיק". את הקיבוץ הערכתי למרות שידעתי כי קיבוצים רבים, גם כאלו של השומר הצעיר, יושבים על אדמות שנגזלו מערבים.

וחיפשת דווקא את הקיבוצניקים כי אפשר לדבר אתם?

כן. אם הייתי מוכנה לקבל את ישראל באופן כלשהו, היה זה רק את ישראל היפה, הטובה. בשלב מסוים אמר לי א.ב. יהושע, שאני משלימה רק עם החלק הזה של ישראל ובעצם אינני מקבלת את ישראל האמיתית. חשבתי שהוא צודק והחלטתי לדבר, לא רק עם הקיבוצניקים או עם כאלה שאני אוהבת, אלא גם עם הימין ועם הנציגים שלו, שאינני אוהבת.

הקיבוצניק ענה על ציפיותיך?

מצאתי אנשים חריפים ופתוחים מבחינה אינטלקטואלית, גם כשהם נתונים בלחץ של עבודה ומשפחה, בכל זאת יש בהם סקרנות רבה, נכונות ומרץ להתייחס לעולם שמחוץ לקיבוץ ולגלות כלפיו דאגה ואחריות. אני לא אומרת שכל מי שבקיבוץ הוא גאון, אבל אני, שבאתי מהאוניברסיטה הטובה אולי, בעולם, שהכרתי היטב את העולם האינטלקטואלי, התרשמתי שבקיבוץ, אנשים, שלא השלימו יותר מאשר בית-ספר תיכון, מגלים הבנה רבה ומסוגלים לרדת לדקויות בצורה שהפתיעה אותי.

אולי גם בקיבוץ פגשת רק את הטובים והיפים?

לא, אני לא חושבת. הייתי בהרבה קיבוצים. בטיוטה הראשונה של הספר שלי היו חמישה פרקים על הקיבוץ והמו"לית ביקשה שאקצר. אמרה שאני מגזימה. אני מכירה טוב מאוד את הקיבוצים, שהיתי בהם הרבה זמן והכרתי אנשים רבים, כאלה שהגיעו מבחוץ וגם בני קיבוץ. לא התאכזבתי.

בספר את מתמקדת במראה הפיזי של הקיבוצניקים: חסונים, שזופים, שריריים. מה מעבר לכך?

יש בני קיבוץ ויש בני קיבוץ. זה ברור. אבל אם הקיבוץ הצליח במשהו שמדבר אלי, זה בטיפוח דור של אנשים אחרים, מיוחדים. נכון שיש כאלה שחיים בקיבוץ בגלל הנוחיות והביטחון אבל פגשתי בלא מעט כאלה שאם היו רוצים היו יכולים להיות כל דבר: מנהלים, פוליטיקאים, בעלי עסק גדולים, כל דבר.

הוזמנתי לבתים רבים בתל-אביב, [illegible] פיתוח או סביון ולא היה שם מה להעריץ. [illegible] הכל מחקים את המעמד הבינוני בארה"ב [illegible] יותר נמוכה.

בקיבוץ התרשמתי, לא רק [illegible] האינטלקטואלי אלא גם מהאופי המיוחד [illegible] האנשים. יש אופי מיוחד לקיבוצניק.

מה שמעניין הוא, שלמרות שכולם מקבלים אותו חינוך ואותו רקע תרבותי, אפשר למצוא [illegible] הרבה אינדיבידואליזם. אני חושבת שבקיבוצים [illegible] יותר אינדיבידואליזם ויותר נון-קונפורמיזם מאשר בעיר, אפילו שלכאורה, היה צריך להיות אחרת.

גם אורח החיים הקיבוצי הרשים אותך [illegible] מה?

מה שמצא חן בעיני זו הפשטות. ההכרה [illegible] הדימוי החיצוני עושה את האדם. אני מעריכה [illegible] העובדה, שקיבוצניקים שיוצאים לקולנוע [illegible] מסעדה בעיר אינם מנסים להרשים בלבוש [illegible] בתכשיט. יש ויתור על דברים חומריים, [illegible] אינם חשובים.

כאשר הפשטות נעלמת, כאשר יש [illegible] הנראים כמו פרברי יוקרה עירוניים, וקיימת [illegible] אחרי מותרות, מתחיל להטשטש הגבול [illegible] קיבוץ ולא-קיבוץ ואז, כמובן, נשאלת השאלה [illegible] דווקא פה, למה לא בסביון?

היית גם בקיבוצים כאלה.

לחינוך הקיבוצי יש חלק ביצירת [illegible] של הקיבוץ?

החינוך, לדעתי, הוא פנטסטי. חופש [illegible] שניתן לילדים מאוד נראה לי וגם ההוצאה. [illegible] אמרתי, בית הילדים הוא טוב כי הוא נותן לילד אפשרות להנתק, לפחות חלקית, מהבעיות [illegible] ההורים שלהם, מהלחצים ומהנוירוזות של [illegible] זה חשוב לילד, ובאותה מידה נותן [illegible]

„הוצאת הילדים מבתי הילדים, זו התחלת הסוף של הקיבוץ. זאת טעות נוראית"

במיוחד לאם, לא להיות עבד לילדיה ולמצוא [illegible] לדברים שהיא רוצה לעשות. אשה בעיר [illegible] עשר שנים מחייה בגלל צורת החינוך [illegible] לה שהייה רצופה בבית לצורך טיפול [illegible] הקיבוץ, לדעתי, פותר את הבעייה.

אני יכול להניח שאת לא אוהדת את [illegible] הלינה המשפחתית.

אני לא מבינה אותו. הקיבוץ רוצה לוותר על [illegible] שמיוחד וטוב בו ולהפוך להיות כמו כולם [illegible] לכם משפחה קטנה ובורגנית, סגורה בבית שלה עם המקרר והטלוויזיה ושלא מתעניינת במשהו [illegible] מחוצה לו. הקיבוץ יהפוך אז לכפר או למושב. [illegible] התחלת הסוף שלו. אני חושבת, שהחינוך שלכם הוא דבר פנטסטי ואני לא מבינה מדוע אתם מוותרים עליו.

הרי לא טבעי שילדים ילונו שלא בבית הוריהם. בכל עולם נוהגים כך.

זו שטות לומר כך. הרי הקיבוץ עצמו איננו [illegible] טבעי. הוא הוקם, בין היתר, משום שהסדר הנהוג [illegible] שיש בעיר לא היה מספיק בסדר. לשם מה, אם [illegible] קיבוץ? אם יש להורים צורך להיות יותר עם הילדים שלהם, זה דבר שניתן לסידור, אבל להפוך להיות כמו כולם זו שגיאה נוראה. הולכים להרוס את הדבר הכי גדול של הקיבוץ, עבדתי [illegible]

בארבעה בתי ילדים, בגילאים שונים ואני יודעת על מה אני מדברת. זה לא רק מהספרים.

את יכולה לעשות הבחנה בין קיבוץ לקיבוץ? בין מוצלח לפחות מוצלח?

מה פירוש מוצלח? אם פירושו שיש לקיבוץ מפעל, שמפיק את מחצית יריעות הפלסטיק במדינה זאת, אז הוא אולי מוצלח מבחינה כלכלית, אבל, לדעתי, הכוונה של הקיבוץ היא להצליח מהבחינה המוסרית והאינטלקטואלית, לגדל אנשים שיהיו המנהיגים של העם והמדינה הזאת.

קיבוץ צריך להיות משהו אינטימי וצנוע כמו משפחה. אני חושבת שטוב יותר, שלקיבוץ תהיה בעיה כלכלית מאשר שיהפוך לקיבוץ-מיליונר, מוצלח מבחינה כלכלית, אבל רחוק מלהיות כזה מבחינה מוסרית ותרבותית.

„צריך לשמור שהקיבוץ לא יהפוך בעוד דור או שניים למושב שמייצר פלסטיקים"

איזה ביקורת בכל זאת יש לך על הקיבוץ?

החברה הקיבוצית היא חברה סגורה. זה הצד החלש שבה. מצד אחד, היא איננה רוצה או חושבת שיש לה מה ללמוד מאחרים, מצד שני היא לא מספיק פתוחה לקלוט לתוכה מי שאיננו עונה בדיוק על הסטנדרטים המקובלים.

מפריע לי מאוד שלא מקבלים ערבי ישראלי לחיות בקיבוץ. לא שיש כל כך הרבה ערבים ישראלים שרוצים בכך, אבל היו כמה ולא הסכימו לקבלם. הטענה, כי קליטה כזו תיאלץ את הערבי לוותר על לאומיותו וייחודו, היא טענת הבל. הערבי צריך להחליט לעצמו אם הוא רוצה שילדיו ילכו לבית ספר יהודי או ערבי, היכן יגור ומה יהיה אופי חייו. אין זה מתפקידו של הקיבוץ להכריע בנקודה זו למען אחרים. זו סתם רציונליזציה של הדברים. לא רוצים את הערבים אז מוצאים כל מיני סיבות. כך גם לגבי יהודים המוגדרים בעייתיים: גרושה עם שני ילדים וכדומה.

כשהייתי מתנדבת בקיבוץ, התחושה שלי היתה, שנותנים למתנדבים הזדמנות ללמוד מהו קיבוץ, אבל איש אינו חושב שיש גם משהו ללמוד מהם. לא היתה מספיק התעניינות. הקיבוץ לא תמיד מתנהג לפי האידיאלים שלו. זו הנקודה החלשה.

איך את רואה את מקומו של הקיבוץ בתוך מדינת ישראל?

שני דברים נותנים אופי למדינה הזו: הקיבוץ והדתיים. על מקומם המיוחד של הדתיים קיימת כמעט הסכמה כללית; לא כך לגבי הקיבוץ. אני סבורה שלא מספיק מבינים את החשיבות שיש לקיבוץ בארץ.

קיים הצד ההיסטורי. בלי הקיבוצים לא היתה קמה המדינה ורק טבעי בעיני, שבעת, כשהקיבוצים נתונים במצוקה כלכלית, תבוא המדינה לעזרתם. לייחס לעיר כלשהי או עיירה חשיבות כמו לקיבוץ זו שגיאה. זה לא אותו הדבר. התרומה של הקיבוץ לארץ היא לגמרי ייחודית.

מעבר לחינוך שעליו דיברתי, ומחוץ לצד הכלכלי, שפחות חשוב לי, צריך גם לזכור, שהקיבוץ הוא שנותן את הדימוי היפה של ישראל בחו"ל. ישנן שתי תמונות: האחת — האנשים שחיים מתוך אידיאלים, עובדים קשה, תוך וויתור על דברים רבים, והשנייה — התמונה האפורה של ישראל הכובשת, עם הצבא שיורה על ילדים בגדה המערבית. בלי הקיבוץ תישאר רק התמונה המכוערת.

המדינה הזו היא מאוד לוואנטינית. זה לא נעים לכם אולי לשמוע, כי אתם חושבים את עצמכם למדינה מערבית. אני לא חושבת כך. הקיבוץ, לעומת זאת, הוא אי מערבי בתוך מדינה מזרח-תיכונית מובהקת. לא הקיבוץ לבדו. אבל הוא האי המערבי החשוב ביותר בארץ. רק בקיבוץ אני מרגישה שאני במערב.

התרשמת שחברי הקיבוץ מודעים לחשיבות שיש בו?

יש כאן בהחלט תהליך מסוכן. לכן מרגיז אותי עניין הלינה המשפחתית וחשוב לי, שהקיבוץ ישמור על התרבות ואורח החיים המיוחד לו. בלי אלה יהיה פה בעוד דור או שניים מושב שמייצר פלסטיקים.

במצרים יכול לקום קיבוץ?

מצרים עוד לא מוכנה למהלך כזה. הקיבוץ הינו יצירה מערבית והוא דורש רמה גבוהה של מודעות. הפלאח המצרי נתון במאבק קיום יומיומי ורעיון הקיבוץ רחוק ממנו.

השמאל אצלנו מתרכז יותר בחשיבה אינטלקטואלית מאשר בעשייה קונקרטית. רק לאחרונה החלו ליצור קשר עם אנשי הכפר והפועלים, שהם האוכלוסיה המדוכאת ביותר במצרים.

בן-דוד שלי, שביקר בארץ, התרשם מאוד והקים במצרים משהו דומה למושב, בעזרת „כור" ומהנדס חקלאות פלסטינאי. לדעתו, קיבוצים במצרים, זה משהו לעוד מאה שנה.

ובחברה המערבית? נוער מערבי נמצא במצב בו הוא יכול למרוד באורח החיים המאטריאליסטי המקובל?

הנוער האמריקני התעסק אמנם בשאלה זו ויש מקומות רבים בארה"ב שם הקימו קומונות, שהן, פחות או יותר, כדגם הקיבוצי.

לקיבוצים במדינת ישראל, שלא כמו הדומים להם בארה"ב, היה צ'אנס היסטורי מיוחד. מדינה בשלבים ראשונים של הקמתה, חלל ריק. אם קודם היתה קמה מדינה ואחר כך היו באים אליה אנשים שרוצים להקים קיבוץ, אינני משערת שהיו מגיעים לאותה הצלחה ולאותו מעמד שיש לקיבוץ בישראל היום.

אני טוענת, שבלי הקיבוץ לא היתה קמה מדינה, גם משום שאם היו אנשי הימין מגיעים הנה ראשונים, מה שהיה מתפתח כאן הוא הדגם האלג'יראי: איים של יהודים, בעלי אחוזות, שערבים עובדים בשבילם. אני יודעת שגאולה כהן לא תסכים איתי. לכן גם מרגיז אותי שהממשלה כאן מעכבת את הסיוע הכלכלי לקיבוצים. הממשלה חייבת להושיט עזרה ולשמור על התנועה הקיבוצית, כי זה הנכס היקר ביותר שיש לה.

את לא חוטאת באידיאליזציה של הקיבוץ?

אני לא חושבת. הייתי בכל מיני קיבוצים והכרתי גם את הבעיות מקרוב. קראתי כמעט כל מה שאפשר לקרוא על הקיבוץ. ברור, שלא מדובר בגן-עדן עלי אדמות, אבל הרי אין גן-עדן. כל דבר שבני אדם עושים אינו מושלם, כי האדם עצמו אינו מושלם. אבל בקיבוץ יש שוויון, פחות או יותר, וחיים פשוטים מבחינה חומרית ועשירים מאוד מבחינה תרבותית ואינטלקטואלית.

היה טוב אם הקיבוץ היה עוד יותר טוב, אבל גם כך הוא מספיק טוב.

אשה כמותך היתה יכולה למצוא את מקומה בקיבוץ?

אני לא יודעת. ככה אומרים. אני לא חושבת. החברה הקיבוצית יותר קונפורמית מאשר החברה בעיר. אני רואה שיש אנשים יוצאי דופן בקיבוץ, בעלי אופי אינדיבידואליסטי שעושים גם דברים שלא מוצאים חן בעיני הקיבוץ ושיחת הקיבוץ.

אילו גרתי בארץ, דבר שלא אעשה הייתי רוצה לגור בקיבוץ. אני מאוד אוהבת לגור בקיבוץ. הייתי בוחרת בקיבוץ של השומר הצעיר כי הוא שומר יותר על ערכי הקיבוץ.

אבל לא היו מקבלים אותי. כי אני ערביה.

יעקב לזר ■

אוייב בארץ מובטחת

סאנה חסאן מגיעה לישראל בפעם הראשונה ביולי 74'. סטודנטית צעירה, בתו של מי שהיה שגריר מצרים בארה"ב, מחליטה לחצות את הגבולות על-מנת להכיר את האוייב מקרוב ולחפש דרך למשא ומתן במקום מלחמה.

היא מוקעת על-ידי העיתונות הערבית כבוגדת, דרכונה נשלל ממנה והיא מגורשת מבעלה. רק שלוש שנים מאוחר יותר, לאחר שיגיע סאדאת לירושלים, תוכל לשוב ולבקר במולדתה.

בימים אלה, באוניברסיטת הארווארד, משלימה סאנה חסאן תואר שלישי ביחסים בינלאומיים, ובין לבין, היא קופצת לביקורים בישראל, בהם היא נפגשת עם בכירי הפוליטיקאים, אנשי שמאל וימין, פועלים, זונות, מחזירים בתשובה ופלסטינאים.

לאחרונה ראה אור ספרה „אוייב בארץ מובטחת", שהתפרסם זמן קצר קודם לכן בארה"ב. עתה היא ממתינה בקוצר רוח לצאת הספר בתרגום ערבי, במולדתה. היא סקרנית מאוד לדעת איך תגיב אמה על הכתוב. בקשתה לקבל משרת מרצה באחת האוניברסיטאות במצרים עדיין לא נענתה.

עד כאן

שומרי-משקל-האינטרסים

מי שבא להטיף לקיבוץ חייב התנצלות. הקרקע הכי קרובה אלי היא זו המבצבצת מסידקי האספלט של כיכר העיר. על כן אין זו חוכמה גדולה לכתוב משהו סרקסטי על פרשת בלאס.

הקרקע של המטיף מן העיר, איתנה מזו של ההופך אותה בקיבוץ. מלבד זה, אם הקיבוץ טועה בבחירת מניות, פורצת שערוריה. אם אני — אף אחד לא יודע.

דווקא משום כך אני כותב כאן ולא במקומון של העיר בה אני גר. אני מתעניין בחובות הכבדים של העירייה שלי, ואני די אדיש לשאלה, אם רמת הביצוע העלובה של המנהיגות המקומית, היא תוצאה של שחיתות או סתם טימטום. לעומת זאת אני ער לבעיית חובות הקיבוצים וסבור שהיא נוגעת לי ישירות. לא בגלל שאני נתבע (אולי) לשלם, אלא משום שאתם חייבים להחזיק מעמד. גם למעני.

אין לי ספק שהסיכוי שלי לחיות כאן, בחברה טובה, נוגע בסיכוי שלכם. מה שאתם לא תעשו לא יהיה כאן. אבל כדי שתצליחו אתם זקוקים גם לי. כדי לממש מה שאפשר, צריך למצוא דרך אל מי שמוכן להשתתף.

עד כאן התנצלות חלקית-מקדמה לשתי הערות קצרות על מנהיגות אחרת (אחרת ממה שצמח מהליגה המקומית שלי והופך לליגה הלאומית של כולנו).

הערה ראשונה מתייחסת למאבק מסתמן של התק"ם על התפקיד המתפנה (יש לקוות) של יו"ר הנהלת הסוכנות.

התפקיד הזה הוא, כידוע, מקום טוב באמצע: הרבה חו"ל, הרבה כבוד, ולעומת זאת, כפי שזה עתה גילינו, מעט מאוד אחריות. התק"ם מתכוון להציע מישהו לתפקיד. אולי מגיע לו. ודאי מגיע לתנועה הקיבוצית. אבל אם הכוונה היא לצאת למאבק, כדי להציב שם עסקן ותיק, שהבשורה שלו מתגלמת במה שקורה בסוכנות היום. או אתם ואנחנו מאבדים נקודות. וכבר לא נשארו הרבה.

הערה שנייה — מפקד הנח"ל. נכון, זה תפקיד טבעי, המגיע למי שבא מההתיישבות, האמור לפקד על מי שהולך אליה. אבל, שוב כשמתמקחים על כסא, ללא הצעת רעיון חדש, אלא מתוך חשבונות פוליטיים, או יצחק רבין נמצא במגרש אחד עם צחי הנגבי.

אם תנועה נלחמת על תפקיד מפקד הנח"ל, רק בגלל שמגיע לה ולמועמד שלה אין בשורה אחרת, כמו, למשל, איך יתנהגו הנח"לאים בשטחים, היא תמצא עצמה מתחרה בליגה של שומרי משקל האינטרסים. בליגה הזאת העסקנים המקומיים בעיר שלי טובים יותר.

ההנהגה חשובה כדי להכריע, חשוב להתמודד עליה, אם יש משהו של ממש, שאותו רוצים לממש. אם המימוש הוא עצם התפקיד והשומן הצמוד לעצם הזה — אפשר להשאיר אותו לחלוקה בוועידת חירות הקרובה. למישהו שמצפה למשהו טוב יותר זה לא משנה.

זאב צחור

רהיטים בסגנון אחר
בדימור
פתוח במוצאי שבת משעה 7.00
דימור

מגבות ורדינון
שי לחג בתקציב שלך
למחסנאית/קניינית
מגבות נהדרות כשי לחג לחבר
ו/או כמתנה לעובד כשכיר
ניתנות לרכישה במחסן המשותף
של הקיבוצים – ת"א
חנות המפעל: פתח-תקוה, קרית מטלון
מבטחים 6, טל: 03-9223531

טיגון עמוק בשמן + מים
לחיסכון מירבי בשמן
כן כן זו לא טעות
חברת גרמק-גסטרונורם מייצרת מטגנת עמוקה עם סינון מים. מאריכים את חיי השמן פי 10. מונעים העברת טעמים וריחות ממוצר אחד למשנהו למרות שמטגנים באותו השמן. כמו כן נמנעת שרפתו של השמן.

לבחירתך 2 דגמים – מיכל בודד 30 ליטר או שני מיכלים 2x30. חמעלה נפרדת לכל מיכל.
פרטים: גרמק בע"מ 663980, 03-663651

ארנון לפיד

ירק

דני־דין

עכשיו, (כבר לפני 4 חודשים), משזכה הסופר דן שביט (כפר־סאלד) בפרס ראש הממשלה וכמילגה, שמאפשרת לו להתפנות ליצירה במשך שנה; עכשיו, כשהוא חי, כותב, מצייר ומשוטט בת"א; עכשיו, כשעבר בציונים בינוניים וטובים את מבחן הביקורת על ספרו האחרון, התמישי („אנה ואני" הספריה־לעם, עם־עובד) — עכשיו, אולי, כבר יסכים לוותר על משרת מתקן הקיבוץ ולוחם־זכויות־האמן בו, משרה, שהיתה כרוכה בראיונות רבים ובטחינת קמח טחון, ויתחיל ליהנות, פשוט ליהנות, מן החיים. עכשיו גם יוכל סו"ס לצמצם את הפער הענקי שבין משאלות ליבו למיצויין ולהשתחרר מאימתו של הסופר מעדר.

עכשיו הזמן, תל־אביב, זו שערג אליה בספרו האחרון, היא המקום.

— עד כמה קרוב „אנה ואני" לדרגת רומאן־מפתח?

— אם הכוונה בהגדרה, שכל גיבורי הסיפור מצויים בין החיים, אז אין כאן רומאן מפתח. עם זאת, אינני מאמין, שיש איזשהו סופר, שאינו מתיך חומרים אוטוביוגראפיים ואת סביבתו הקרובה, לתוך יצירתו. לכל בריה יש חוט שמקשר אל חומרי מציאות בעולמו הפרטי של הסופר. לא מדובר במציאות קונקרטית, כמובן, והיא אינה שייכת לאנשים שסביבי. גם הזיה, גם חלום, הם חלק ממציאות. גם כאב. הנפש היא, בסופו של דבר, חלק מהמציאות.

— נפשו של דניאל אלטר חולה ומעוותת ואילו על פניו של הסופר נסוך חיוך תמידי.

— לא תמיד תוכו של הסופר כברו, בה במידה שאין זהות מעשית בינו לבין גיבורו, דניאל. יש, ודאי, גרעין כלשהו. בחומרי הנפש של דניאל, שמצוי גם אצל המחבר. סופר יודע, כנראה, לצאת מן הגרעין אל הסוואות ובריות ולהשתמש בן לצרכיו.

— ובכפר־סאלד מכירים גם את הגרעין, או רק את ההסוואות?

— אני מניח שישנם שרואים מעבר להסוואות, גם אם לא ממש את הגרעין עצמו.

— מדוע בחרת בספרך להרחיק עד תל־אביב?

— משום שאילו נשארתי קרוב, בקיבוץ, ואפילו היתה העלילה אותה עלילה, הזירה הקיבוצית היתה מכתיבה לי מרכיבים ותנאים שרציתי להתרחק מהם הפעם. בקיבוץ, על כורחך, אינך יכול להשתחרר מן הפרובלמטיקה והקונפליקטים האפייניים לו. ת"א היא מרחב מחיה, שהזדמן לי להכירו במשך השנים.

— מרחב מחיה אהוב?

— בערבון־מוגבל. אני מודע לכך, שת"א האמיתית היא לא זו המוכרת לי מתוך ביקורים חטופים או התארחות, ולו ממושכת. צריך גם לזכור, שעלילת הספר מתרחשת בתקופה שבין מלחמת ששת־הימים למלחמת יום־כיפור, ות"א של אז היתה שונה מזו של היום. פחות מתירנית ורב־גונית, יותר סולידית ומאופקת.

— איך היא נראית לך ביום, כתושב זמני בה?

— אענה על כך בסוף שנת ההתארחות שלי בה.

— אתה כבר אכול געגועים לכפר הולדתך?

— כן. מתמיד הייתי אדם של געגועים אל מחוזות רחוקים.

— איך אתה מעביר את ימיך בעיר הגדולה?

— בעיקר בכתיבת ספר חדש ובציור.

— עלילת הספר ודאי תתרחש בקיבוץ.

— לא. הוא ינסה לעסוק, או לגעת, בתקופה של מלחמת לבנון.

— שוב מלחמה.

סופר, שביט: החוויה התל־אביבית

— מה לעשות. בהיסטוריה של מדינת ישראל, מלחמות הן נקודות ציון משמעותיות. משמעותיות מדי.

— כמה הספקת כבר לכתוב?

— כמה פרקים ראשונים. בסה"כ עדיין מדובר בטיוטה. לא אכחד שאני בהתלבטות קשה סביב הספר כולו.

— תספיק לסיים אותו בשמונת החודשים שעוד נותרו לך?

— אל דאגה. רוב הספר ייכתב במהלך השנה הזאת. יתכן, שהסיום יישאר לשנה הבאה. אינני נדרש להגיש בסוף השנה דו"ח בנוסח תוכנית־מול־ביצוע. אגב, במקביל לכתיבה, ולצערי פחות מדי בשלב זה, אני גם עוסק בציור.

— שקלת לנסות גם מחול?

—לא, אבל לעולם אין לדעת מה צפוי.

— להבא תדע להיזהר ממארב של עמוס עוז?

— לא ידעתי שהוא אורב לי. אודה לך אם תברר זאת אצלו.

אמנים למען התעוררות

עשרים אמנים ויוצרים מן התק"ם, שנמצאו ראויים, ישבתו מחרתיים מאומנותם ויתכנסו באפעל כדי לדון בדרכים ל„התעוררות רוחנית בשעת משבר הקיבוץ".

אולי לאחר הכנס הזה, ירווח מעט לדוד פיין (מעין־ברוך), פסל ומרכז המדור לאמנות חזותית בתק"ם.

כבר זמן רב הוא אוצר בתוכו מועקה גדולה אשר, בשונה ממועקתם של גזברים, יונקת מן המשבר החברתי־תרבותי ולא הכלכלי, שבו מצויה, לחרדתו, התנועה הקיבוצית.

לפני איזה זמן עשה מעשה ופנה לשריתה מוועדת החברה של התק"ם. היא, שחשבה שראוי להפוך את המועקה למנוף, זימנה את י. שמי (פסל, כברי) ד. וולף (מוזיקאי, מגל) ות. מאור (צייר, גבעת־חיים מ.) והכל הסכימו, שיפה היוזמה ויפה השעה.

פיין הוא אמנם אדם יוצר (בימים אלה הוא מציג במוזיאון הרצליה) אבל גם כוח, שמגבלות כוחו של האמן נהירות לו. הוא יודע שיוזמתו מזמינה ספקנות, והוא היה מעדיף לענות על שאלות לאחר הכנס. היה רוצה להיוועץ בחבריו לפני שידבר. אבל שאחרים ידברו. [illegible] השקפות.

— יש רק 20 אמנים ויוצרים בתק"ם?

— הנבחרת, שהוזמנה, מורכבת מאמנים ויוצרים, שכבר זכו להכרה ומקובלים, לא רק בקיבוצים אלה גם בארץ ואפילו בחו"ל. להם בעיות של תקציבים וימי עבודה. אלה אנשים, שיש לפניהם אלטרנטיבות שיכולים לחיות מאמנותם בכל מקום והם חיים בקיבוץ עד היום. זה משום שהם מאמינים בדרכו ובעתידו, אותם היו עוזבים כפי שאני שומע לצערי על שמות עוד רציני. כמובן, לחזמין אותו ואז אמור [illegible] עזב. אולי מסבי שפשוט התייאש.

— מה עומד להתרחש בכנס?

— פשוט נדבר, ובסופו נפרסם איזו עמדה לא הצהרה. לזה החברים מתנגדים. עמדה של אמני הקיבוץ, שתבטא חרדה ואזהרה מפני הדרך המשובשת, שבה הולך כיום הקיבוץ, כשאידיאלים וערכים נרמסים, משנים, ומה שכולם רואים כמשבר כלכלי הוא, לפני הכל משבר חברתי־תרבותי עמוק.

— אל מי תכוונו את האזהרה?

— בעיקר אל הנהגת התנועה, האנשים המובילים. זה, אולי, חריף, אבל נדמה לי שהם אינם חשים די את עומק המשבר החברתי־תרבותי בתנועה, ועסוקים בעיקר בתחום המשקי־הכלכלי.

— דעתם וקריאתם של אמנים, נחשבת יותר משל רפתנים, למשל?

— לא אומר שיותר. כולם מבינים שיש משבר, אבל נדמה לי, שכאמנים, אנחנו חשים באופן חד וחריף יותר את עומק המשבר וסכנותיו. גם אנחנו חברי קיבוץ, אבל האנטנות שלנו רגישות יותר משל הלולן או הרפתן, ודאי משל הכדו־משק. רבים בקיבוץ עסוקים כל כך בבעיות הכלכליות, קיצוצים, צימצומים, שלא רואים מה שמעבר לזה. אני, בתוקף תפקידי, מבקר הרבה אצל אמנים בקיבוצים, ומעולם לא שמעתי כל כך הרבה אכזבה מן הדרך הקיבוצית, כפי שאני שומע כיום ואינני מתייחס כרגע לבעיות האופייניות ליחסי אמן־ממסד. בשבועות שההרגשה הקשה משותפת לכל האמנים החלטתי שהגיע הזמן לומר את דברנו. זו פעם ראשונה שאמנים קיבוציים ישבו וידברו וישמיעו את מה שבלבם. אני מצפה שיצא מהכנס משהו. אבל לפחות אוכל לומר מעתה, אם זה יהיה כבר לא יתקיים הקיבוץ, שבכל זאת היה בנו ניסיון לשפר ולהציל.

— המשבר מורגש גם באמנות?

— במה, אומרים שאמן צריך לחיות רעב. כדי ליצור בנאמנות. וגם אותי לא רצו לגייס במשק מסוים, בגלל צימצומים. אבל אישית, לא מקבל זאת. כיום, יותר מתמיד, חשוב להעלות ולחזק את נושא התרבות, זה ואת שבקצה המנהיגה.

— והתחום אינו קודם למרירה?

— אין ספק שהאמנים, כמו כולם, צריכים להירתם למאמץ להשתלב בעבודה. אסור להם לנתק את עצמם מקיבוצים. אבל זה צריך לבוא מתוך, לא מלמעלה. מעניין שלמרות המצוקה, היצירה האמנותית הקיבוצית מצויה בפוריות, האמנים עוסקים ועורכים. הנה, לאחרונה התקיימו כמה תערוכות מוצלחות בחו"ל, רוב של אמנים מהקיבוצים, זה בהחלט מעורר גאווה. אבל לאמנים אכפת גם מסביבתם, הם חייבים לדבר ולהשמיע את קולם.

— אולי זה הזמן לחזור לאמנות מגוייסת?

— זה יחליטו רק הם עצמם.

חברים טובים ותמימים

המון תכונות משובחות, מי כמונו יודע, אפשר למנות בקיבוצניקים והמשובחת, אולי, מכולן היא הצייתנות. אילו נאותו הכל כמותם, הקיבוצניקים, לסור למשמעת של מזכיר או מזכירות, אפילו כשמדובר בזכות לומר את מה שבליבם למי שעם ליבם, אפשר שהיה משתרר, סו"ס, סדר במדינה המטפטנית והפרועה הזאת וממילא היתה התנועה הקיבוצית שבה וחוזרת למעמדה מקדם.

בחודש שעבר, ובפיגור ניכר אחרי קיבוצים אחרים, קיבלו עליהם גם חברי רמת־הכובש את עול השתיקה שהטילה עליהם מזכירות הקיבוץ. בהודעה שפירסמה זו בעלון המקומי, היא פונה אל החברים (קיבוצים אחרים, יצויין, לא נקטו בפנייה אלא בהוראה או תביעה) ומבקשת „שכל פנייה של עיתונאים בכל נושא הקשור לרמת־הכובש, תופנה למזכירות".

לשבחה של המזכירות ייאמר, שהקלה עם החברים (או שמא דווקא הקשתה?) בהימנעה מפירוט הנושאים, שרק המזכירות רשאית לתת להם פירסום, ואף גילתה גישה הומאנית בכך, שלא נקטה באיומים כלפי מי שיפר את דבר הפנייה.

— עוזי אגמי (מזכיר), לעומת קיבוצים אחרים אתם מאחרים בהטלת פיקוח על פיות החברים. קרה משהו חמור באחרונה?

— היה כאן מקרה רגיש ולא נעים, שקשור בעבירות מין. עיתונאי כלשהו הרים טלפון לחדר האוכל, קיבל אינפורמציה מאיזה חבר שהזדמן והעניין פורסם בעיתונות.

נורא ואיום, ללא ספק.

— צריך, להבין שכל מיני עיתונאים, בעיקר של מקומונים באזורנו, מחפשים אטרקציות בקיבוצים, ובקלות הם יכולים להפיל בפח חברים טובים ותמימים, שימסרו להם אינפורמציה רגישה, חד־צדדית, והיא תופיע בעיתון כאילו ניתנה בשם הקיבוץ. לא הייתי רוצה שחבר, שאינו יודע ומכיר לעומקם נושאים מסויימים, ירווח עליהם החוצה.

— היכן הגבול בין מה שמותר לחבר להשמיע ובין מה שרק בסמכות המזכירות לומר?

— אם מדובר בנושא פתוח, שנדון באסיפה, אין בעיה. גם כשמדובר בנושא פוליטי קטנותי מלהתנגד. כשבאה אלינו עיתונאית, שהיתה מעוניינת ביחסי רמת־הכובש עם טירה, אמרתי אהלן וסהלן. אבל אם זו אינפורמציה שנוגעת באורחות חיינו, או בנושא שטופל במזכירות והוא חסוי, לא הייתי רוצה שחבר, שאינו יודע את כל הפרטים ואת הרגישות שיש בהם, ימסור אינפורמציה. זה לא נראה לי, גם על היומן שאנחנו מוציאים יש צנזורה פנימית.

— היית ממליץ לסקטורים אחרים לנהוג כמותכם?

— אני לא רוצה להמליץ כלום לאף אחד. בכל הכל, שיהיה ברור, אני בעד עיתונות חופשית.

— וזו יכולה להתקיים מפיהם של דוברים ומזכירים?

— תשמע, קיימת רגישות. אורבים לנו בפינה, מחפשים אותנו. זאת עובדה.

— חברי רמת־הכובש מוכיחים צייתנות?

— אני מניח שזה מקובל עליהם. לדוגמה, עיתונאי מסוים פנה לא מזמן לחבר שלנו בנושא חיובי דווקא, שקשור בקיבוץ. החבר, לפני שדיבר עם העיתונאי, שאל לדעתי וטוב ששאל, כי היו דברים שמוטב היה לא למסור.

כותבים לנו

רותה הנכבדה! מוצא אני לנכון, לאחר לבטים רבים, להגיב ודי בחריפות, על מכתבי התגובה שלך „לדף הירוק". במכתב האחרון („הדף הירוק", 211) התעלית וכינית את עצמך „אשה ליבראלית ופתוחה לא פחות מכם ואולי יותר".

צר לי מאוד אם את (לפי דעתי) נמנית עם אותם ליבראלים, שמוכנים לראות סרט סקס אך בלי „הגועל נפש".

מה את מצפה, „שהדף הירוק" יהפוך ממוסף של התנועה הקיבוצית למוסף מטעם התנועה הקיבוצית?

כתבות חיוביות כלבבך יש רק בעיתונות של מדינות טוטליטריות.

נכון שהאמת כואבת ופוגעת בכולנו, אך כנראה שבך נגעה ביתר עוז ומכאן תגובותיך.

עצוב מאוד, אך חלק גדול מהנסיגה מעקרונות התנועה הקיבוצית, יש להטיל על הדור שלך.

אתם לא השכלתם לראות נכון את העתיד ולצפות את השינויים הצפויים, ולכן היום את עומדת וזועקת ומנסה, על־ידי הסתרה והעלמת אמת, להראות שעדיין הכל כפי שהיה.

אני מקווה שתפרסמו את המכתב במלואו למרות חריפותו ומקווה שלא כעסת שהשתמשתי במשפט הסיכום הקבוע שלך).

בני בר, אפיק

תקופת הברונזה, תור הברזל

יד־מרדכי, קיבוץ לא־עשיר־ולא־עני, היקצה „יותר מעשרת אלפים דולר" להנצחת בניו־חלליו ביצירה אמנותית־חזותית. כמה מאות מטרים מפסל הברונזה המפורסם, הפיגורטיבי, ההירואי, של מרדכי אנילביץ' (הפסל נתן רפפורט) הוצב בשבוע שעבר פסל ברזל מופשט, סביבתי, מינימאליסטי (הפסל יחיאל שמי). הדיעות ביד־מרדכי חלוקות. פרובלמטיקה בת־שנות־אלפיים

בשנת 1951 הוצב ביד־מרדכי פסלו של נתן רפפורט. הפסל המפורסם מתאר בסגנון ריאליסטי־פיגורטיבי את דמותו של מרדכי אנילביץ', איש השומר־הצעיר, מפקד גטו ורשה. בנות המשק הבכורות עודן זוכרות שבהגיע הפסל הוא היה מונח בארגז עץ עטוף גושי נייר. יומיים שכב בקופסתו וילדי הקיבוץ דאגו להאכילו. ביום הצבת הפסל של רפפורט, דהרה רכבת מיוחדת על המסילה ביירות־קהיר והביאה כ־10.000 איש לחזות במאורע הצבת הפסל.

מאיר יערי ז"ל, התכבד בהסרת הלוט מעל הפסל.

השבוע (1987) הוצב פסל נוסף בחצר הקיבוץ. „התרגשתי, כשנודע לי שנגיע ליד־מרדכי בשעת ארוחת הצהריים", אמר היוצר, יחיאל שמי (כברי).

פסל המתכת הכבד, המופשט, „פיסולינטו" בצבע חום־חלודה, מגיע על גבי משאית. בסמוך לבית־הבנים הוא עוצר. יחיאל, בעל גוף, לבוש ג'ינס, חתן פרס ישראל, נוטש את מושבו שליד הנהג. הוא בוחן את הבסיס היצוק בטון שישא את הפסל לנצח. חצר הקיבוץ ההומה משנה מסדר יומה. המון חברים מתנקז לחומה חיה המתבוננת במעשה הורדת הפסל. חבר ותיק, מייסד, מתקרב ושב וחוזר אל מקומו.

רחלי (10): „חשבתי שמעבירים את מרדכי אנילביץ' לכאן". ילדי הגן: „איפה הפסל?"

יחיאל נרגש: „יהיה לכם פסל נהדר!" נראה שהוא מתקשה להיפרד מעבודתו ובטוח בהצלחת קליטתו בסביבתו החדשה.

★

לפני כשש שנים, בתקופה של גאות כלכלית, נבנה ביד־מרדכי אולם תרבות וספורט לזכרם של בני הקיבוץ שנפלו במערכות ישראל. תכנון האולם, שנעשה על־ידי המחלקה הטכנית של הקיבוץ־הארצי, נתן תשובה שיגרתית ובנאלית לציפיות ההנצחה של החברים.

הוועדה, שמונתה לטפל באולם בית־הבנים, הציעה לרכוש אלמנט אמנותי שיבטא את נושא ההנצחה ויזריק עניין והשראה לחזית המשעממת של בית־הבנים. שלושה חברים נבחרו לעסוק בבחירת ההצעה.

יוסי שחר: „פגישה ראשונה ערכנו עם טולי באומן. הוא הציע להעדיף פסל על תבליט. החלטנו ללכת על אמנים מהליגה הלאומית: קדישמן, שמי, דני קרוון. קודם ראינו את תערוכתו של דני קרוון במוזיאון ת"א ואחר־כך קיימנו פגישה עם יחיאל בסטודיו בכברי והתאהבנו".

ר. ד., גם היא חברה באותה ועדה, מסבירה, שהעובדה ששלושת החברים ששימשו בה הם יתומי מלחמות ישראל, חיזקה את הכיוון הערכי־אמנותי ולא הספרותי, כביטוי להנצחה.

לאחר תהליך ההחלטה בקיבוץ התארך תהליך הרכישה. גזברים באו והלכו והפרוייקט נדחק אל תחתית תוכנית ההשקעות.

יעל ויגמן כיהנה כמזכירה בתקופה, שהקיבוץ החליט על רכישת פסלו של שמי. יעל זוכרת לטובה את עבודת הצוות שבחר בפסל ואת התלבטויותיו, כיצד לרתום את הקיבוץ למימוש ההחלטה.

„בשיחת הקיבוץ הראשונה הרגשתי קושי לקבל את המופשט שבגישה הזו. הקיבוץ העדיף אלמנט, שיבטא בצורה בלתי אמצעית את נושא האבלות. החלטנו לקיים פגישה של הקיבוץ עם שמי".

בשיחת קיבוץ נוספת העלו טיעונים משני סוגים: א. באיזו מידה יכולה בחירת מוצג אמנותי להיעשות בתהליך דמוקרטי. ב. הקיבוץ הוא בית. בית כביטוי לערכים, שכן עלינו, כולנו, לבחור את צורת הביטוי שלנו.

בפרוטוקול האסיפה, אפריל־1983, מצוטטות מפי חברים ההערות האלה:

— „יש לפתח את חזית בית־הבנים. אין צורך בפיתוח גרנדיוזי. נחוץ לנו משהו צנוע, אחרת יד־מרדכי תקבל שם של „גן פסלים".

— „הפסל — למה ממתכת ולא מאבן? אבן יותר יפה. אם פונים לאמן צריך להיות פסל שידבר בעד עצמו".

— „אין טעם שיהיה ויכוח על פסל יפה או לא. צריך לנתק את עצמנו מזה. ההנצחה היא מושג שמתרחק ממה שאנחנו רגילים. האם אולם יכול להנציח משהו טראגי? אתם רוצים פסל שזועק וסוחט דמעות? הרי הוא סותר את מה שקורה בתוך אולם הספורט".

— „במשק ישנם מספיק אתרי הנצחה. יתכן שאנו זקוקים לאלמנט, שיתעלה מחיי היום־יום שלנו. אלמנט אמנותי. אך הפסל המוצע אינו מוצא חן בעיני".

— „כל הלא־מבינים באמנות, צריכים להצביע נגד, אם לא מוצא־חן בעיניהם. הנוף יתן מספיק ביטוי ליופי".

חבר הוועדה: „איננו רוצים לחיות יום־יום בצל ההנצחה. הפעילות היומיומית לא מאפשרת להקים אתר הנצחה במרכז הבית. ההנצחה תהיה של רוח הדברים, של כבוד. לא נדרוש מחבר, שיחווה את רגשות ההתייחדות כל פעם שהוא נכנס לאולם. קשה להחליט על עוד אתר הנצחה ביד־מרדכי".

חבר בוועדה: „בדקנו אפשרות להביא מספר דגמי פיסול או אמנות וזה לא ניתן: אמנים מקומיים — הורדנו אפשרות כזאת."

בתום השיחה, בהצבעה: 24 בעד 24 נגד.

בדף המזכירות מתאריך 10.9.83 פורסמו הדברים הבאים:

„התקיים דיון בהצעה של ועדת ההנצחה. חברי הוועדה הבהירו את הגישה המנחה אותם בבחירת הפסל. הפסל מבטא, בעיקרו של דבר, יחס למקום (אולם „יד לבנים") ומעניק לו ייחודיות, על רקע המבנים הממוקמים בשטח זה. הגישה מתבטאת בפסל ומהווה גם השלמה מחוץ למה שקורה בפנים, שהרי בעצם הקמת האולם הכרענו שאנו רוצים ליצור להנצחה משהו חי וקרוב לחיי היום־יום שלנו. נראה לחברי הוועדה שלפסל, גם איכות אמנותית המבטיחה, שהזמן לא יפחית מהמסר שלו לגבי האנשים. חברים שהתנגדו, אמרו שהמבנה עצמו והנוף שמסביבו, מהווים כשלעצמם אתר הנצחה ואין להוסיף עליו, שאין מקום להוסיף עוד פסל בקיבוץ ושאין הפסל מוצא חן בעיניהם".

בשיחת קיבוץ נוספת, לאחר מספר שבועות, נשמעים הדברים הבאים:

— „אם יש לנו כסף, כדאי להוציאו לקניית מין פסל?"

— „אמנות זאת שפה. מקבל את דעתם של האמנים על העניין".

— „שטות לבקש מאתנו להצביע. יש לתת לוועדה קרדיט".

— „לקבל את ההצעה של האמנים"

תוצאות ההצבעה באותה שיחה: 20 בעד, 15 נגד.

★

זה שבוע שפסלו של שמי הוא עובדה מוצקה. של ברזל. בשטח. ביד־מרדכי אין קונסנזוס.

יוסף (במאי): „התנגדתי לרעיון של עוד פסל. יש לנו פסל אחד. יש מקום לפיסול של חברי הקיבוץ. הקיבוץ צריך לשקף את החברים שלו ולא את האופנה הבורגנית. אנחנו מרדנו בבורגנות. הפסל לא מבטא את בניני־כאבנו. ראיתי עבודות של שמי. את זו שאצלנו, מתוך כעס, טרם ראיתי. אם זאת השקעה כספית אני מקבל, אבל מה עומד מאחורי זה?"

גרשון (מחנך): „אין לי התנגדות. אך הפסל לא מדבר אלי. לא רואה בו כל קשר להנצחה".

דגן (ילד, 11): „החברים שנפלו היו חזקים כמו ברזל, כמו פלדה חלודה."

רחל (גננת): „נדהמתי כשראיתי את הפסל לראשונה. אני זוכרת, ב־1951, כשהביאו את אנילביץ' והוא היה מצופה בקופסה גדולה. אני זוכרת בגבעה המוני אנשים עולים ויורדים. מי שגדל לצלו של פסל־דמות מחפש הנצחה אצל שמי. שבתי זה עתה משנתיים במילנו. ראיתי פסלי רנסאנס בעלי הבעה. אבל נוכח פסלו של שמי אני מרגישה בור, עם־הארץ. מה מצפים ממני שאדמיין משלושה חלקי ברזל?"

צפור (חשמלאי): „אינני מתאהב במבט ראשון. אני צריך לעכל את מה שאני רואה. אני חונכתי על ברכי הקלאסיקה ולאמנות מודרנית צריך להתחנך. אני נזכר שאיליה ארנבורג ראיין פעם את פאבלו פיקאסו ששב מסיקור בבריה"מ. פיקאסו לעג לרוסים שאצלם שחור מבטא מגף ולבן — שלג. כשאנחנו צופים בפסל הוא צריך לדבר. קשה שמתכת תדבר. אולם הצופה יכול למצוא אצל שמי אינטרפרטציות: הברזל נותן הרגשה של עוצמה, של אנשים שעמדו מול כוח. המבנה עצמו כחומה בצורה. החלק החופשי בגב הפסל — אלה האנשים שחסרים לנו. הברגים — הכוח המלכד אותנו. כאמור — עדיין לא התאהבתי".

חיה (ממייסדי הקיבוץ): „כשרצו לבנות את המוזיאון ביד־מרדכי, הצבעתי בעד מוזיאון קטן, אך שמחתי שבנו מוזיאון גדול. זה האחרון לא ישמש מחסן תנורים ומזרונים והוא ייהפך להיסטוריה. את האלמנט הזה — לא רוצה לקרוא לו פסל — אי אפשר יהיה לכבד כי לא מבינים אותו. ראיתי אנדרטאות רבות בכל הארץ, באנדרטה של חיל־האוויר אני מרגישה את הזעקה, או באבן שבורה... הדור שלנו יילך לעולמו: מי בדור הבא יידע שמדובר בסמל לבנינו שנפלו? למה לא שואלים את הנוגעים בדבר? (והכוונה למשפחות השכולות — ר.ד.)".

אברהם (ממייסדי הקיבוץ, פרדסן): „האלמנט שהוצב ליד בית־הבנים, כפי שציפיתי, לא ממלא את מוטיב ההנצחה, אך הוא מבטא את רוח ההחלטה בדיונים, שקדמו לרכישת הפסל".

יוסי שחר (מסגר, חבר הוועדה): „היום אני מאמין שלמרות הכל, הוועדה הספציפית עשתה צעד חשוב. הבאנו לקיבוץ דבר בעל ערך, שאי־אפשר להטיל בו ספק. כשאני עובר ליד הפסל, אני חש באותה הרגשה, שיש לי בעת ביקור במוזיאון לאמנות. אלמנט כזה, בתוך הבית, יוסף מימד, שלא היה קיים עד היום. אם ימי אירידור העליזים השאירו את התרומה הזאת, אין לי אלא לברך על כך.

שמעתי מפי חברים ביקורות שליליות ביותר. אני חושב שדבר אחד צריך לבקש מהחברים: מעט צניעות. עליהם לקחת בחשבון, שהטיעונים שלהם נגד הפסל שווים הרהור נוסף. מדובר כאן באמן בעל שם בינלאומי, חתן פרס ישראל. זה המינימום שאני מבקש מחברי. הפסל הינו אלמנט זר לחלוטין לערכי התרבות שאנחנו מכירים. העובדה שאנשים מהלכים סביב אולם הספורט ולא מזהים את הפסל כפסל, רק מוכיחה, שהכנסנו לעולמנו הסגור, הקטן, סיכוי פעוט וממשי, שיפתח לאנשים את המבט לכיוונים אחרים שאנחנו לא מכירים".

עפרה (מורה לאמנות): „אני מתכוונת לערוך סדרת שיחות בכיתות ביה"ס המוסד. אשוחח עם התלמידים על התפתחות הפיסול המודרני בהשוואה לפיסול הפיגורטיבי. במקרה שלפנינו מדובר ב„פיסול סביבתי". קיימת התייחסות ישירה בין הצופה לפסל. האמן אינו מתווך יותר. לא עוד עמידה קפואה של הצופה. גורם הסביבה נכנס למערכת הזו. במקרה הספציפי שלנו עוקף מעגל חדר־האוכל — בית־הבנים — שכונת־מגורים, את הפסל. הצורה מושכת אותנו לאופק רחב יותר. הצבעוניות אינה אחידה. הצללים משתנים בהתאם למיקומה של השמש."

★

יחיאל לא נוטש את יד־מרדכי לפני שיוצקים בטון את בסיס הפסל. „עוד יבקרו אותי שלא השלמתי את עבודתי כמו שצריך".

לפני שהוא נוסע לדרכו, הוא אומר לחברי הוועדה־היוזמת: „עכשיו מתחילות הבעיות האמיתיות שלכם..."

רחל דבור ■

אל בית הספר אסע לי...

גזירות תשמ"ח של משרד החינוך: בתי־ספר יסודיים, שמספר תלמידיהם נופל ממאה, ייסגרו בשנת הלימודים הבאה. קיבוצים רבים יהיו בין הקורבנות. אסון? ואולי דווקא, הזדמנות לחשבון־נפש־חינוכי?

בשנת הלימודים הבאה, שנת תשמ"ח, לא יישב עוד יוני הקטן לשולחן הקבוע שלו, בכיתה, תוך שהוא זורק מבטים עורגים, במהלך השיעור, אל המטע של אבא, שלמרגלות הגבעה, הנשקף בחלון.

יוני וקבוצתו, כיתה ג', יעשו, ככל הנראה, את השנה הבאה, כיתה ד', בבית הספר האזורי, מרחק 25 דקות נסיעה מהקיבוץ.

לא עוד ריצה בהפסקה לפינת העיזים שבמשק הילדים, לא עוד! וכל כך למה? משום שבית הספר שבו לומד יוני, כמו גם בתי־ספר בקיבוצים זעירים אחרים, נמצא ב„רשימת ה־111" של משרד החינוך.

מדובר בתוכנית לסגירת בתי־ספר, שמספר תלמידיהם קטן ממאה, והעברת תלמידיהם למוסדות חינוך אזוריים־משותפים.

צימצום התקציבים הממשלתיים יומחש כאן היטב ויגע בציפור נפשם של ישובים קיבוציים, כשהסובלים העיקריים הם תלמידי כיתות היסוד.

הורעה בנוסח לאקוני: „עליכם לדעת שאתם מועמדים לסגירה", התקבלה כבר בכמה בתי־ספר בקיבוצים, וגרמה בהלה ומבוכה בקרב מורים ומנהלים. הילדים עדיין אינם יודעים.

ההחלטה בדבר הצימצומים האלה נפלה במשרד החינוך כבר בחודש נובמבר האחרון. אז נקבעו תקנים חדשים, כאשר מספר התלמידים המינימאלי, המצדיק פתיחת כיתה עלה ל־20 לעומת 15 עד כה. קיבוצים שנהנו מתקן לחצי כיתה, לקבוצות של 5 עד 15 ילדים, יוכלו לקבל מעתה תקן כזה, רק לקבוצות של 10 עד 20 ילדים.

בוועדות החינוך של התנועות הקיבוציות, מתנהלים בימים אלה התייעצויות שמטרתן לגבש דרכים להסרת רוע הגזירה. „למרות כל האילוצים בנושא התקציב" — נאמר במכתב שנשלח מטעם האחראים לנושא החינוך בברית התנועה הקיבוצית, אל מר שושני, מנכ"ל משרד החינוך, „אנו מבקשים התחשבות במגזר הקיבוצי. המגזר הזה פרוש על פני כל הארץ, לאורך גבולות המדינה, ומעצם ההתפרשות הרחבה הזאת, כל יחידת לימוד היא קטנה בהיקפה. מן הראוי שמגזר זה יזכה להתחשבות".

כבר שנים אחרות, שהקיבוצים במשרד החינוך פוגעים בקיבוץ יותר מאשר באוכלוסיות אחרות בארץ, אומר יעקב פואה, (העוגן) מוועדת החינוך של ברית התנועה הקיבוצית. הקיבוץ, מטבעו, הוא אומר הינו יחידה קטנה, שקשה להגיע בה לתקן הדרוש לכיתה. שכר המורים, המשולם לפי תקן של חצי כיתה, יוצר מצב שבו, בחלק מהישובים, לא מתקיים למעשה חוק חינוך חובה במלואו. התנועה הקיבוצית מאגדת ישובים הפרושים על פני מפת הארץ כולה. אנשים לא הלכו לגבולות מתוך קפריזה, מישהו שלח אותם לשם, הם לא התכוונו להישאר קטנים. בית־הספר הוא חלק אינטגרלי מהישוב. יהיו קיבוצים שבכל מחיר ימשיכו להחזיק אצלם כיתות לימוד גם אם יהיו כבית־ספר פרטי.

★

התנועה הקיבוצית, צריך לומר, כבר נמצאת זמן רב בתהליך נסיגה מעקרונות בתחום החינוך הייחודי לילדיה. כמעט כל החינוך לתלמידי חטיבת הביניים וכיתות המשך כבר מתקיים בבתי ספר אזוריים, משותפים לכמה ישובים. פה ושם יש גם מיזוג בין התנועות הקיבוציות ואף ניצנים של שיתוף עם מושבים ועיירות שבשכנות לקיבוצים. גם בגילאים הצעירים יותר, במיוחד בקיבוצי התק"ם, ניכרת מגמה של העברת ילדים למוסדות חינוך משותפים לישובים אחרים, דבר המאפשר כיתות מלאות, מבנים מסודרים ואולי, גם רמת לימוד גבוהה יותר.

טוני לבנון מוועדת החינוך של התק"ם רואה חשיבות בשיתוף בתחום החינוך: „אנו מאמינים כי בית הספר הזעיר, איננו יחידה חינוכית מספקת, בגלל כיתות קטנות מדי וחסרון באמצעים. ממילא היינו ממשיכים במגמה לאיחוד בתי־ספר".

טוני, עם ניסיון רב שנים כפעילה בוועדות חינוך, איננה שותפה לאווירת הבהלה שנתפסו לה קיבוצים וועדות בעקבות ההוראה החדשה של משרד החינוך. לדעתה ניתן גם עתה, להגיע להבנה עם משרד החינוך, כפי שהיה בעבר: „המשרד לא יסגור בכוח בתי ספר ולא יכפה עלינו ביטול מערכות משלנו. צריך לדעת, שתמיד נשא הקיבוץ בהוצאות חינוך גדולות בהרבה מהמקובל בארץ ולמעשה נהנה מתקציבים ממשלתיים פחות מכל אוכלוסיה אחרת. אנו מבינים את הצורך בצימצומים, אך לא נהיה מוכנים לוותר על ה'אני מאמין' של הקיבוץ בנושא החינוך. חשוב שהקיבוצים יהיו ערוכים לשינויים, כך שלא ייאלצו לקבל תכתיבים מלמעלה. אני בעד איחוד בתי ספר גם בין התנועות וגם עם מושבים בתנאי שלא נתקפל ולא נתכופף בפני המערכת הכללית".

כך טוני לבנון. ועדיין רבים הישובים המאמינים לוותר על חינוך הילדים בבית, תחת עיני ההורים וכחלק מקהילה קטנה סגורה.

בקיבוץ דברת, נעשתה לפני 9 שנים „רפורמה זוטא", כצעד מנע בפני סכנת סגירה אם תידרש, של בית הספר היסודי המקומי. בדברת לומדים הילדים מכיתות א' עד ו', כ־50 במספר, בשתי קבוצות רב גיליות, בשיטה פתוחה ובקשר ישיר מורה־תלמיד. „במשך שנים הופעלו עלינו לחצים ללכת לאיחוד אזורי", מסבירה נגרית לפיד, מנהלת בית הספר, „עדיין לא ברור לנו עד כמה כבדים יהיו הלחצים הצפויים עלינו עכשיו, בעקבות ההוראה החדשה. גם עד עתה היינו בדילמה, אבל הגענו למסקנה שאיחוד אזורי לא יתן יתרון כלכלי לעומת בית־ספר בבית. אצלנו מופעלת הקהילה כולה לטובת מרכזי הלימוד שהוקמו, למשל לפינת־החי ולהכנסת החגים. זה כמו משפחה. קשה לי לתאר את הקיבוץ ללא בית־הספר. הכל יחד זה כל החינוך המשותף. לא מסוגלת לתאר לעצמי את ילדינו עולים על אוטובוס מדי בוקר ונוסעים ללמוד במקום אחר".

בית הספר בדברת, על השיטה הרב־גילית שם, משמש דוגמה לאנשי חינוך וסטודנטים, הבאים לראות ולהתרשם. ועדת החינוך של התק"ם מעודדת קיבוצים קטנים אחרים, ללכת בעקבות דברת ולהנהיג אצלם שיטה דומה. וזו, אגב, מתבצעת כבר ב־6 קיבוצים נוספים, לשביעות רצונם של מורים, הורים וילדים.

★

בקיבוץ הארצי רואים, בעיקרון, בחיוב את התוכנית לאיחוד בתי־ספר, תוך שמירה על ייחודיות חינוכית, אך מתנגדים בתוקף לגזירה המונחתת מגבוה על־ידי משרד החינוך. בישיבה דחופה שקיימה ועדת החינוך עם מזכיר התנועה, סוכם לתבוע ממשרד החינוך ארכה של 3 שנים לביצוע התוכנית, וכן לעמוד על כך שלא תהיה הורדה סטנדרטית של תקנים, שיוקטן הקיצוץ בתקציבי התנועה הקיבוצית, ושיושווה לזה הקיצוצים המוטלים על אוכלוסיות אחרות בארץ.

„מקובל עלינו הצורך באיחודים ובמיזוג של בתי־ספר קטנים", כותבים יעקב פואה ויששכר דרום, בדף עמדה שהפיצו מטעם ועדת החינוך הבינקיבוצית, „עד שנת הלימודים הנוכחית כבר בוצעו עשרות איחודים ביוזמתנו, נמשיך להתקדם במגמה זו לקראת תשמ"ח, אולם חשוב להדגיש כי הדברים לא ניתנים לביצוע מהיום למחר. לכן אנו מבקשים לא לגזור את גזירת הסגירה והקיצוץ, אלא לתת לישובים ולנו ארכה מינימלית של 3 שנים". ועוד כתוב בדף העמדה: „עקרון בית־הספר הקיבוצי חייב להישמר בכל צורה של איחוד או מיזוג. זאת מתוך מחוייבותנו כלפי ההורים בקיבוצים הזכאים, על פי החוק, לדרוש חינוך קיבוצי לילדיהם (זכות ההורה לקבוע 25% מתוכנית הלימודים). ייתכן גם מיזוג קיבוצי־מושבי, אך זאת בתנאי שהצדדים המעורבים יתנו הסכמתם".

צימצום התקנים ואיום הסגירה, יחייבו את התנועות הקיבוציות להעלות את נושא החינוך לדיון מחודש. ייתכן כי יקרבנו את שעת ההכרעה והצגת עמדה ברורה באשר למיזוג בין התנועות ושיתוף עם מושבים ועירים שבשכנות לקיבוצים בתחום החינוך. בפני מי שיחליטו על כך יעמדו גם כמה שאלות, מלבד אלה הקשורות באידיאולוגיה. כמו, למשל: מה מקומו של בית הילדים בקיבוץ שנסגר בו בית הספר? מי מקבל את הילדים החוזרים הביתה לאחר יום לימודים (כבר עתה, נוצר מצב בישובי הלינה המשפחתית, שהילדים יוצאים מבית ההורים בבוקר, ושבים אליו ישר מבית־הספר), כאשר לערך היקר „חינוך משותף" אין כל משמעות ומה גורל הילדים בשעות אחר הלימודים.

„השאלה היא, באיזו מידה מרגיש הקיבוץ עצמו אחראי על חינוך ילדיו", מהרהר בנמיכות יעקב פואה, „ייתכן, שבאמת צריך לעשות חשבון נפש ולבחון אם הנחות היסוד שהנחו את דור המייסדים, עדיין תופסות גם בעיני הדור הצעיר, ההורים של היום, בקיבוץ".

דינה רמני

אוּרִי הוֹלֵךְ אֶל בֵּית הַסֵּפֶר.

רק 5,900 ש"ח והמערכת הטובה ביותר בארץ שלך!
המערכת כוללת: מגבר LUXMAN, טיונר KENWOOD טייפ דבל ימאהה, דיסק לייזר דיגיטלי אקאי, פטיפון דואל ורמקולים קויס
חסוך את הפיחות! ● רק לשבוע ● המכשירים לפי דולר ישן ● החלף ישן בחדש
סטריאו בסיטונות
רמקולים 140 W — 150 W החל מ־99 ש"ח
* רסיבר + אקולייזר 33W + פטיפון + רמקולים ... רק 790.– ש"ח
* רסיבר ניקוי דגם חדש + פטיפון + רמקולים ... רק 1090.– ש"ח
* מגבר JVC + טיונר סוני + טייפ עם דולבי + רמקולים ... רק 1390.– ש"ח
* מגבר לקסמן + טיונר J.V.C. + פטיפון + רמקולים ... רק 1490.– ש"ח
* פטיפון דיסק לייזר דיגיטלי + זיכרון ... רק 690.– ש"ח
(לא כולל מע"מ)
סטריאו ווזית העליה 62, תל־אביב. פתוח מ־10.00 עד 13.00, 16.00 עד 19.00

מיל"ה — המכללה לקריאה מהירה
23 שנות נסיון ✦ 40 אלף תלמידים ✦ פיקוח אקדמי
מהפכת הקריאה המהירה הגיעה לקיבוץ!
התוכל לקרוא 10 עמודים בדקה ולהבין?
בקיבוצים רבים (ביניהם בארות יצחק, מענית, כפר החורש, אלומות, ברקאי, גבת, בר־עם, העוגן, מעגן מיכאל, בית השיטה ורבים אחרים) שהזמינו את הקורס לקריאה מהירה של מיל"ה, קוראים החברים יותר מהר וחוסכים שעות יקרות בקריאה מהירה, יעילה ושוטפת עם ריכוז והבנה ברמה גבוהה.
תוך תשעה מפגשים בני שעתיים מובטח גם לך כי תכפיל ותשלש את מהירות קריאתך עם הבנה טובה יותר של חומר הקריאה.
איך מגיע הקורס לקיבוץ?
קיבוצים המעוניינים גם הם לשפר את יכולת הקריאה, ההבנה והתפוקה של חבריהם, יפנו אל שרה, הממונה על הקורסים,
בטלפון: 909870, 903215, 03-900153.
ובערב — 03-914858 והקורס יגיע אליהם.

אלף בית השיטה

בית־הספר של בית־השיטה הוא בית־ספר של קיבוץ אחד ובכך הוא מתייחד מרוב בתי הספר בתנועה הקיבוצית. לומדים בו 340 ילדים מא' עד י"ב ו־180 מ־ז' עד י"ב. ממוצע לכיתה, 27 תלמידים. להלן, על קצה המזלג, דרך אותיות הא"ב, מה שקורה בחצי השני (ז־י"ב)

ם אין אני לי מי לי. זה לא נאמר במפורש אבל נדמה לי שזה הנימוק העיקרי למה לקיים בית־ספר מקומי. נתנאל, מנהל ביה"ס: „רוצים שהחינוך יהיה בתוך הגרה. יש גם יכולת, וכוחות להתמודד עם זה. ואני מוסיף לזה גם את הרגשת הייחודיות שתלך לאיבוד אם תהיה יציאה החוצה."

יקוש — עד כמה שיישמע מוזר, אחוז המורים מתוך הקיבוץ הוא גבוה בהשוואה לבתי"ס אזוריים. יש ביקוש של חברים לעבוד בביה"ס, ללמוד לשם כך, ו... חלק מהפניות נדחות. יהודית (רכזת פדגוגית): „הבעיה עם הביקוש, שעתודה אקדמאית יש. השאלה, אם אלה, ההולכים ללמוד זה אכן מה שירחיב את הכתפיים של הנושאים בעול החינוכי. כאן יש לנו ספק, ולכן אנחנו מכבירים על הפונים. שואלים אותם, האם הם מרגישים מחוייבות למערכת, שהיא מעבר למקצוענות הנקייה. הצעירים די מתלבטים כמו בכל נושא המסלול הבלתי סלול שלהם..."

עולם הולך ונעלם: בית־ספר מקומי, בית־השיטה

וואדריה ותיקה. ציפורה גלעד מורה ומחנכת 32 שנה בביה"ס. עושה היום כדבריה „עבודות מאסף". בנימין, בעלה המנוח, היה בין מעצבי דמותו של ביה"ס, אבל היא מבקשת ממני שלא להזכיר שמות, כי יהיה מי שייפגע, ובכלל „אל תעשי את התמונה יותר מדי ורודה"... ציפורה מכינה היום תלמידים לבגרות (ספרות), מקיימת חוג תנ"ך, ספרות ולשון למורים, ותורמת באהבה מנסיונה הרב בליווי ויעוץ. כשהיא כנס מחזור של חניכיה הראשונים, הסתבר ש־8 מהם נשארו בבית־השיטה ואף לא אחד ירד מהארץ.

רי (סמדר שריג) בוגרת ביה"ס, בת המחזור השלישי, תלמידה באקדמיה בירושלים, על ביה"ס כפי שהיא זוכרת: „מצד אחד, אהוב, ביתי, נוח וטוב. מצד שני, הנוער פה מתבשל בינו לבין עצמו — זה מפריע אולי למי שהיה יכול לבוא לידי ביטוי דווקא בחוץ. הכיתה שלנו היתה קטנה והיו בה יחסים בלתי רגילים. כשיצאתי לשנת שירות נפקחו לי פתאום העיניים. המפגש עם אנשים ורעיונות חדשים היה כמעט מהפכני, אבל החברים הטובים נשארו אלה שבבית. ביה"ס פה כל־כך צמוד וזה גורם לקשר טוב עם המשק. יש חילוף חומרים מתמיד. אתה כל הזמן נפגש עם המון אנשים שהם לאו דווקא אנשי חינוך. אתה כבית. כשאני שומעת על הבעיות בבתי"ס אזוריים אני נדהמת. אז אולי זה חוסר פתיחות — אבל הוא מגונן וכשאתה יוצא, בסוף י"ב, אתה יותר בריא, יותר שלם. ישנה הזדהות שנובעת אולי מכך שביה"ס ממוקם בבית, והוא לא רק תחת שליטה, כי אם גם תחת השפעה.

דס — מטפלת, בת הדור השני. ממרומי המטר שמונים וכמה ס"מ שלה, שום דבר לא נעלם, וטוב שכך, היא סבורה. הדס הגיעה לעבוד בביה"ס רק בגיל 40, לאחר שנים רבות באקונומיה ובתפקידים אחרים ועובדת בו כ־7 שנים. „כאן ילד לא יכול ללכת לאיבוד. לא יכול להיות דבר כזה, שהוא לא יקום לשיעור או יסתובב, והעניין לא יטופל במהרה. לא קורה שילד מתבזבז או מתמסמס באיזשהו מקום. הם גם אומרים שאנחנו מחזיקים אותם קצר. כשהם נמצאים בתוך זה נראה להם שזה יותר מדי. אבל חודש אחרי, כשהם בדרך לצבא, הם אומרים, הדס, תשמרי על יד חזקה, תחזיקו מסגרת. אני תמיד אומרת לעצמי הדס, התפקיד של הילדים לשגע אתכם ולעשות דווקא והתפקיד שלכם הוא, לשמור. לא, אינני מרגישה שחוקה. אעבוד עד שארגיש שאני „זקנה" מדי לעבוד עם נוער...

יכוח — מדי כמה שנים, צץ ועולה הוויכוח, אם להישאר במקום או להצטרף לבי"ס אחר. המצדדים בהעברה מוציאים מינשר, מכנסים אסיפות וישיבות. בין היתר הם כותבים: „...קירבת הבית והמיטה לכיתה, במסגרת לימודית — מסכלת את המאמץ המתמיד להגברת המוטיבציה הלימודית, ומסייעת למצב של סגירות אנושית של בנינו־תלמידינו". ועוד — „...וכך, תחת שהמערכת החינוכית תישען על המערכת החברתית הסובבת אותה, היא מתחככת בה ללא הפסק. הן הדרישה החברתית והן הדרישה הלימודית יוצאות מופסדות ממצב דברים זה."

אז יש קצת „גלים בסח'נה", ומן הגלבוע מתדרדרות כמה אבנים, אבל בית הספר נשאר על תילו, באותה המתכונת.

יתיה — מפעל הכבושים והחמוצים המקומי. החבר'ה מתגייסים מדי פעם לעזרה, ובחופש הגדול, כך תאמר יותר מאוחר אחת הבנות, הלוויין לא יעבור בלי ילדי ביה"ס! או למה פותחים לנו את ה„סופר" רק לשעתיים בשבוע? מה יש, אנחנו לא נותנים? לא עובדים? ולמה לא תמיד האוכל חם כשאנחנו מגיעים לחדר האוכל? אנחנו לא חלק מהקיבוץ הזה?

צי שעת עבודה. נתנאל: „אין לנו שרתים בביה"ס. יש פה מוסר שאפשר להגיד שהוא אנאכרוניסטי ואנחנו מקיימים אותו בציפורניים. חצי שעה (חמישה ל־8 עד 8.10) מהטובות כיום, זה ניקוי כיתות, מעברות, ניקוי חדרי שינה ועבודה בנוי וישנה איזו תחושה שהילדים מוכנים, שהעסק הזה יהיה שלך ולא שלהם. שזה מטרד. יש להם עבודות גמר ו„ביקיתי־שלשום, והחדר מסודר" — כל שנה זה עומד על סדר היום ויש האומרים — עזבו את החיכוכים, בואו נרד מהעניין. בשבילי זהו איזשהו קו מבחינת ההתמודדות והדרישה, שאני יודע שאם אנחנו חוצים אותו — גם דברים אחרים יפלו. מלבד החצי שעה הזאת עובדים גם בענפי המשק.

בע — דברים שאמר אחד המורים הוותיקים מיל. לעמיה ליבליך בספר „קיבוץ מקום": „...ללמוד לאהוב ולהכיר את הטבע של הארץ, היה תמיד אחד הערכים המרכזיים בחינוך שלנו וכך זה עד היום. עכשיו זה קצת אחרת. חסרה הדרישה מהילד להתאמץ ולהשיג בעצמו את המקסימום שהוא יכול. פעם היינו עולים עם הילדים על הגלבוע. היינו מחייבים אותם לטפס, להתאמץ, לראות כל צמח ואבן. זה היה קשה. היו כאלה שבכו, אבל יש גלבוע, אז עולים עליו, וזהו. אתה בוכה — תישאר מאחור ואני אלך קדימה. אבל אחר כך, איזה סיפוק היה לילד: הוא עשה את זה, הוא יודע שהוא יכול".

מנהל, נתנאל: מוסר, שאפשר לומר שהוא אנכרוניסטי

מי הורים — משתדלים לקיים לפחות פעמיים בשנה, לא לשם מסירת הערכות, אלא במגמה לקרב את ההורים לביה"ס וזה בעזרת מבצעי ניקיון, סימפוזיונים חינוכיים וכד'. את זה צריך לעשות גם כשביה"ס במקום, בלב אזור מגודים, מתוך הערכה שכל אחד בשלו — „ובכלל הקיבוץ כנראה שיחרר חלק גדול מחבריו מאחריות חינוכית", אומר נתנאל וממשיך — „השבוע אמרה לי אחת האמהות — מאז המעבר ללינה המשפחתית אני כמעט לא מגיעה לבית הילדים. כשהלכנו לבתים והשכבנו, ראינו את המיטות. הצצנו למגירות. היום גם זה לא הכרחי. יכול לעבור שבוע עד שהורה נכנס לבית הילדים...

וח — לפחות ממראה עיניים נראה בית־הספר כמו קיבוץ בתוך קיבוץ. גם מבחינה כמותית. הצוות בלבד מונה כ־70 איש. כולל מטפלות („מטובות החברות שלנו") נתנאל: „בעבר היתה איזו מרכזיות, דומיננטיות. שלחו את מיטב האנשים. עם השנים, הקיבוץ גדל, הוקמו מפעלי תעשייה. יש בעיות צעירים, בעיות קשישים ויש ביה"ס, שנמצא שם בפינה של המשק, והוא עוד ענף של בית־השיטה. אז כששומעים את ההגדרה הזאת במשק, מתקוממים. בפועל, במצוקות, לחצים ותביעות היום־יום, ההתמקמות היא כמו של כל ענף. אנחנו כוח? מקובל להגיד בבית־השיטה, שאם ביה"ס רוצה משהו, אין לו בעיה להעביר את זה באסיפה. הלוואי יקרא כוח"

מחנכת, יהודית: מכבירים על הפונים ללמוד בבית־הספר

(המשך בעמוד הבא)

זיוה שילה

MAXELL • MICHELL • MISSION • MOREL • MORDAUNT-SHORT • NAIM-AUDIO • NAD • ONKYO • ORTOFON • QED • ROTEL • SENNHEISER • SHURE • TDK • THORENS • VECTOR-RESEARCH • WHARFEDALE • YAMAHA • ADC • AKAI • AIWA • AUDIO-TECHNICA • CARVER • C.E.C • DUAL • DENON • FUBA • GRADO • JVC • KEF • LINN
תבוא כפי יכולתך... גם בתשלומים!
"צלילים — לא מהעולם הזה..."
פטיפון לייזר COMPACT DISC
מגוון גדול של דגמים
אקווליזר EQUALISER
רמקולי KEF
רסיברים, טייפים, טיונרים, מגברים
NAD ,MISSION
מודלים איכותיים חדישים — 1987!
לשרותכם מעבדה מקצועית לכל סוגי הסטריאו
מחירים עממיים!
אודיופיל דרך הים 2, מרכז הכרמל טל. 04-389990 חיפה
סטריאו של מרום אחד העם 12, חיפה טל 642516

אלף בית

(המשך מעמוד קודם)

לימודים — בי"ס עיוני רגיל, לימודי בגרות עם מקצועות העשרה, במידת האפשר. נכון שההיצע קטן מזה שיכול היה להגיש בי"ס אזורי, אבל הצד הלימודי לא מוזכר כבעיה בשום שיחה. יהודית: „יש קצת ניגוד אינטרסים בין בית הספר כמוסד לימודי, שמכשיר את החברה שלו לבחינות בגרות, לבין השאיפות הנוספות, שיש לנו בתכנים החברתיים. יש חיכוכים וזה חבל דק, שהולכים עליו כל הזמן. דבר נוסף: אם תהיה פעם הצטרפות של בי"ס או יחידים אקסטרנים, יהיה ניצול טוב יותר של המורים, נפסיד את החלק החברתי ונרוויח את הלימודי. אם ההצטרפות תהיה לתוך הפנימייה, נרוויח את שניהם".

מזללה — קבוצות הגיל י'־י"א־י"ב גרות במעורב. יש להן מקום שבו אוכלים ארוחת עשר וארוחות ארבע וזה בעיקר, כמובן, מקום מפגש. אבל לא רק לחניכים. שם גם נפגש הצוות כל בוקר ותוך כדי ארוחת בוקר מלבנים בעיות של כל צוות בנפרד ושל כולם יחד. זהו גם מקום אסטרטגי, ממנו ניתן לצפות על מי שמתפרפר אותה שעה משיעור. אין לאן לברוח.

נתנאל — הוי, נתנאל, כמה זמן שהוא הקדיש לי. זמן יקר של מחנך ומנהל בישראל. היה מדריך בנוע"ל עבר במשק, קצת בבניין, בחקלאות, אחר כך פנו אליו שייצא ללמוד ומאז הוא בביה"ס, מורה למקצועות הריאליים, עם הרבה אהבה למקצועות ההומאניים. הנה מה שאמר בעניין הבלתי־אמצעיות — „פה המחנך הוא לרשות העניין 24 שעות. לא גומר את עבודתו ברגע שלקח את התיק ועזב. הקשר עם ההורים יותר הדוק — גם זה מאוד מכביד ומלחיץ ויש חיכוכים. אתה מורה ואתה הורה ואתה חבר בית־השיטה ואתה עומד במבחן כל דקה שאתה נמצא פה וגם מעבר לזה. כאילו ממוקם בתוך בית זכוכית כזה... האבא של התלמיד שאני מלמד אותו היה חבר כיתה שלי. אז הוא יכול לבוא ולהגיד — תשמע, שנתנאל לא יספר לך סיפורים, אני הרי מכיר את הפושטק הזה, מה הוא בא אליך בדרישות... פה האוטוריטה היא מתוקף האישיות שלך, ואו שזה ישנו או שלא. ויש פיקשושים...

אחר המחנכים הרגולים שלנו טען שהאינטנסיביות הזאת — שהיא תפוצץ אותנו מבפנים. כדי להחזיק מערכת, שהיא גם כל כך בלתי אמצעית וגם מבקשת להציב את הדרישות הפורמליות, צריך שיהיו בה אנשים (מורים ומטפלות) משכמם ומעלה".

סמים — אין. לא היו ולא יהיו. גם סיגריות לא. איך אפשר, כשכל הזמן פוקחים עליך עין? אבל יש בוודאי משהו עמוק יותר. יש עגיל באוזן (אצל הבנים). סדר בחדרי המגורים — אין. יהודית: „הלכתי לשים לבן שלי עוגה ופרח ליום הולדת ולא ידעתי איפה לשים את הרגל. כמו בכל מקום. לא צומחים כאן מלאכים ולא עברים לניקיון. זה קצת מפריע לסגל, אבל לא לי, כדי שאתעכב על כך רבות. סגירות — עבור לסעיף הבא".

ענת לוי, יעל פרג ורועי שריג — 3 תלמידי י"א שנשאבו משיעור היסטוריה („בית שני") כדי לספר על הבית שלהם וזה, כך נראה, די משמח אותם. מועלים בשיחה נושאים רבים, כמו, המרחב החברתי הצפוף, גאוות יחידה, הקשר לקיבוץ, דעתם על האפשרות של מעבר לבי"ס אזורי. יעל: „לי מפריע שאנחנו סגורים בתוך עצמנו". צפוף. ענת — „כולם בוכים, אבל נוח להם." רועי — „מי שמחפש את מרחב המחיה, מוצא אותו. בחטיבה יורדים לנו לחיים שנצא לפעילות, להכיר את החברה ולא יוצאים. הסגירות היא מעגל סגור שדי נוח לנו בו." —

— אילו השאירו בידיכם את הבחירה, אם לפרק את ביה"ס או להשאירו במתכונתו הנוכחית?

יעל — „להישאר". רועי: „לא הייתי שמח ללכת לבי"ס אזורי. כאן אפשר להזיז דברים ולעשות יותר מבחינה חברתית. לכל היותר הייתי מוכן ל'בלוע' עוד קיבוץ כל עוד הזכות שלנו לקבוע ולא אנחנו המיעוט." יעל: „לא נותנים לנו להתמודד. אפילו לא עם היציאה החוצה, למפגש עם מנטליות אחרות. אם נצא לשנת שירות נהיה בהלם גמור." ענת: „עד כדי כך את רואה את עצמך מנותקת מהעולם? אני לאו"

ולין. פרוייקט. כיתה י"ב מתכננת נסיעה לפולין. בינתיים עובדים בגן־הירק, כדי לממן את הנסיעה. באים לעזור גם ההורים והסבים וכולם מודים שזה יפה (לא ייחודי לבית־השיטה, אגב). בלי קשר, היו בעבר נסיונות נוספים לצאת קצת למרחב. כיתה אחת עברה למשך שנה ללמוד בבי"ס „רנציגר" בקרית שמונה (גרו בכפר סאלד). זה לא הלך. מה שהיה, זה תחנת רכבת של חבילות וביקורים בבית. יש יציאה לשבוע לעיר. להרוויח ולהתפרנס מגיע כפיר. לפני כמה שנים היה ניסיון לשלוח כמה כיתות ללמוד יום בשבוע בבית־שאן. גם זה לא הלך. היה צריך ללוות אותם עד האוטובוס. נתנאל: „מה שלא אמיתי, כנראה שיש בעיה לשחק אותו בצורה אמיתית לגמרי." ענת: „אנחנו מקרה אבוד. אולי צריך להתחיל עם ילדים מכיתה ג'. אנחנו כבר עם דעות קדומות, שרופים. אולי יום בשבוע זה גם לא מספיק ממש." רועי: „אם נזמין אותם ללמוד פה, הם לא ירגישו טוב. זאת הבעיה של האינטגרציה, שהם תמיד מרגישים שאנחנו מעליהם. צריך לחשוב על דרך אחרת".

צפיפות חברתית — שוב. תמיד על הפרק. כן לצאת, לא לצאת, משהו, שתמיד יעמוד באוויר. נתנאל: „הנימוק הזה, של פתיחות והרחבת המרחב החברתי, שחלק מבוגרינו טוענים שהיה חסר להם." צריך לשקול מול מה זה עומד ואיזה משקל זה תופס בכלל המרכיבים החינוכיים. אם אני מנסה לתת לעצמי את התשובה, אני לא בטוח שהמרכיב הזה הוא כל כך דומננטי בתוך המערכת החינוכית. היציאה לבי"ס אזורי, שמבחינת האוכלוסיה והמנטליות הוא די דומה — מחייבת את השאלה, איזה ערך חינוכי מוסף יהיה שם? רק לגבי הלימודים, אולי, יהיה היצע יותר גדול. אבל בעיקרון לי התשובה ברורה — אין לנו מה לחפש שם".

ליטה — מתבקשת, כפועל יוצא מהאמור לעיל. עד היום אין הרבה ילדי חוץ. על אלה שישנם נמנים כמה נכדים וכל עוד אין הולך לצאת החוצה, חושבים על קליטה יותר מאסיבית. לשם כך הלכו לשמוע את תאום שלהם, כמעט, המוסד החינוכי בגן־שמואל. אלא ששם קולטים קבוצות שלמות. כאן, בבית־השיטה, יוצאים עכשיו במבצע פרסום לקלוט בעיקר חניכים מתנועות נוער. כאן צריך להזכיר גם את הכיתה האמריקנית, י"א, שבאה „לעשות עלייה" לשנה, ולומדת לפי תוכנית הלימודים מ'שם', כי את הי"ב כבר תעשה בארה"ב. בינתיים הם מוסיפים עוד איזה צבע, גוון מסוים לביה"ס. ואם קליטה — אסור לשכוח את כל הגרים שבאו כשבירים, ראו כי טוב ונקלטו בקיבוץ.

וטאציה — ערך מקודש בגיל... כשמדובר בניהול. איש לא מתחמק. כל כמה שנים מה אחר/ת נוטל את שרביט הניהול. השנה שיפצו להם, למורים, בית שהיה בעבר גן והפכו אותו לחדר־מורים ובו משרדים נאה ומרווח. כשאין ילודה גם בניין למרכזה הצער, עוברים רוטאציה. ואם מדובר מבט בטון ורוח, לא אמרנו עוד מאום על חדר הקרמיקה והספרייה, בית האמנויות, פינת ההמחשה של הדסה, המרכז הלימודי ועוד. בהחלט יש מה להראות ובמה להתגאות.

שייכות — מטבע הדברים כשאתה קרוב, אתה יותר קשור (לבית). אין אפס, זה לא נמדד בשאלה, אם יותר בנים חוזרים לבית־השיטה או לא. לטווח הקצר, לפחות היום, אלה שבין הגיל ל־30 הולכים לתור בשבילי העולם ומסתרי נפשם ממש כמו בכל מקום. אבל היום, לפחות, זה נשמע כך: ענת: „יש יותר מחוייבות, יותר קשה" יעל: „להרגיש קשר, זה גם למצוא דברים שלילה בקיבוץ". רועי: „יש הרבה אהבה לבית, יחד עם זה אתה רואה גם את החסרונות ובא הרצון לשפר".

תם ולא נשלם, כי כיצד אפשר כשמדובר בעבודה חינוכית. נתנאל: „זה שביה"ס יושב כאן זה מחייב אותי, מחייב את הילדים... יהודית, מחייב את בית־השיטה בדברים מאוד פרוזאיים, יומיומיים. הוצאה מזה לגדר תהיה קלה מאוד. אפשר יהיה להעביר... לייצור... בעצם, עכשיו להוציא זה יעלה הון כסף... ציפורה: „זה יכול להיות זעזוע גדול. זה בית־השיטה בלי בית־הספר"?

זיוה שילה

טחנת קמח „קמה"
קיבוץ שער העמקים
טלפון: 04-939567

מוצרי חיטה טבעיים:
● קמח מלא מאבני ריחיים
● נבט חיטה
● סובין מאכל
● סולת מלאה
קמח מלא — בריא יותר מזין יותר
מספקים למאפיות, לבתי טבע, למשקים, לקיבוצים ולמפעלים

מרכז / אחראי בריכת שחיה
לקראת עונת הרחצה הקרובה אנו מציעים לך טיפול יסודי לבריכת השחיה הכולל:
א. ניקוי צבע ישן ע"י התזת חול
ב. סתימת סדקים
ג. צביעה בצבע פולניר תוצרת נירלט־ניר־עוז
ד. פסי סימון תיקניים
בפרטים לפנות ל:
ארקין בן דוד תעשיות בע"מ – טלפון: 03-5366035/6
מפעל ניר לט קיבוץ ניר־עוז, ד.נ. הנגב, טלפון: 057-83607/8
מוצרי תכן:
תל־אביב: רח' הארבעה 10-12, ת.ד. 20047 מיקוד 61200, טל' 03-263267 טלקס 33458
חיפה: רח' גזל (חוף שמן), ת.ד. 33366 מיקוד 31333, טל' 04-674283/4
ירושלים: איזור התעשיה תלפיות, ת.ד. 10210, מיקוד 91101, טל' 718214, 02-78211/2
באר־שבע: רח' קק"ל 39, ת.ד. 165, מיקוד 84101, טל' 057-39123/5

מזגני אריאל
מיזוג אויר מרכזי במחיר מזגן־חלון
טובים • מרשימים וזולים מכולם
יצרן: ג'י.אם. תעשיות מתכת ואלקטרוניקה בע"מ טלפון: 03-338559, 03-332772

הפרנסה שמספק אורנים

ב„דף הירוק" (גיליון 211) התפרסם מכתב שכותרתו „הפרנסה שמספק 'אורנים'". המאמר מתיימר לגלות לאיזה תעסוקה מכשירים את הסטודנטים בחוג למזרח תיכון ב„אורנים". הפירוט הוא עובדתי, כביכול: בוגרי החוג, מועסקים, בעיקר, במודיעין, בממשל הצבאי ובשירותי הביטחון. לקביעה זו נלווית גם הערכה: אלה פרנסות „מהבזויות ביותר שקיימות בישראל או בעולם כולו".

עוד נאמר במכתב: „כאשר אנו קוראים על פשיטות באמצע הלילה, על חקירות ברוטאליות — על איסורים שרירותיים — הרי יד המזרחנים שלנו, כלומר, חניכי מוסדות ההכשרה של התנועה הקיבוצית באמצע, והם מופיעים בצורה המכוערת והשפלה ביותר". ו„לעבודה המטונפת הזאת" קוראים מורי החוג למזרח תיכון לחברי הקיבוצים לבוא לאורנים — כדי להכשיר עצמם, עם תואר אקדמי.

לפני שאוכיח כי אין לי אחות, ברצוני לקבוע שלו היתה — ברה כחמה היתה. אין לתאר ארגון מדיני או צבאי, ובוודאי לא מדינה, ללא מודיעין ושירותי ביטחון. חשוב מאוד שארגונים אלה יהיו תחת בקרה מתמדת כדי למנוע ברוטאליות, שרירות והתעללות. אך בקרה כלבד אינה מספקת. חשוב עוד יותר, שהעוסקים במלאכה זו יהיו כפופים לצוויים פנימיים של עשה ולא תעשה, פרי חינוך יסודי, מילדות ונוער. אין זה מיותר שתהיה להם השקפה לגבי עתידה המדיני של ישראל, לפני הכשרתם לתפקיד.

* * *

לכל שיקול הדעת הזה אין ולא כלום עם ההכשרה הניתנת לתלמידי החוג למזרח תיכון ב„אורנים". תלמידים אלה, יהודים כערבים, אנשי ההתיישבות העובדת ואחרים, מכשירים עצמם להוראה בבתי ספר תיכוניים. „אורנים" הוא מוסד להכשרת מורים להתיישבות הקיבוצית, והוא פתוח בפני כל אדם העומד בדרישות הקבלה למוסד אקדמי. לייחס לו שליחות ביטחונית, בהקשר שנעשה בפרסום „הדף הירוק" זו לשון הרע והמעטת דמות. כיוון ששקרים הם דביקים, יש בכך לא רק עוול אלא גם נזק.

הנזק עניינו בריקמת היחסים העדינה בין יהודים וערבים בחוג עצמו. עם ייסוד החוג, לפני עשר שנים, קבענו שייחודו והצדקתו בנוף המגוון של לימודי מזרחנות באקדמיה הישראלית, יהיו דגש על תולדות המפגש היהודי־ערבי בדורות אחרונים. במפגש זה יש אלמנטים של סיכסוך ושל קואופרציה. כמחנכים ומכשירי מחנכים, משני העמים, אנו מבקשים להעמיק חקר ברב־צדדיותו של המפגש, בלי לטשטש את האלמנט האחד וכלי להבליע את השני. ממילא, נעשית הכיתה לעצמה זירה אופיינית לעוצמת הרגשות המפעמת במפגש. זהו, איפוא, אירוע מתמשך, לעתים קשה, לעתים מוכר, אך תמיד מרתק, חדש ומפתיע. כדי להתמיד במפעל זה אנו זקוקים לא רק לזרם מתמיד של תלמידים חדשים, המבקשים להתנסות בדרך מיוחדת זו של לימוד — אלא גם למודעות ציבורית, ודעת קהל תומכת. אולם אבן אחת שנזרקה לבאר, עטופה במכתב של שוטה, גם שבעה חכמים לא יצליחו לתקן נזקה.

כיוון שכותב המכתב הוא קשקשן, הקולט שמועות וחצאי דברים ועושה מהם מטעמים (וכבר זכה על כך לפרסום עולמי כדובר ישראל האחרת), לא נניח לו, לפני שנבהיר שני עניינים אותם הוא קושר באופן שרירותי לחוג המזרח התיכון ב„אורנים".

* * *

במכתב נזכר הקורס השנתי במרכז ללימודים ערביים בגבעת־חביבה. היתה לי הזכות להיות תלמיד המחזור הראשון של מסלול לימוד זה, ולאחר מכן להיות בו מורה, ואף לנהלו במשך שנים אחרות. אני מאמין שמפעל זה היה תמיד כפי שהוא עתה, נאמן ליעודו — קירוב לבבות על־ידי היכרות הדדית של שפה, היסטוריה ופולקלור. היום אין כל קשר אירגוני או פרסונאלי בין גבעת־חביבה ל„אורנים" — וכל מה שהתפרסם במכתב הוא פרי דמיון. זהו עניינו של הצוות הנוכחי בגבעת־חביבה להגיב על המכתב ב„הדף הירוק", ולא אשלול מהם את התענוג. אומר רק זאת: בשעתו, ניהלנו משא ומתן עם צה"ל, שירותה גיוסם של אותם תלמידים, אשר ביקשו ללמוד לפני גיוסם. הרזוייה נעשתה רק לאחר שהמועמדים אושרו לפי הקריטריונים של המכון ויעדיו. כיוון שהצבא ראה כי טוב, ובאמת יכולנו להשתבח בתלמידינו, הוא ביקש לאמץ לעצמו את הכיתה. דחינו זאת, לא משום שאנו שוללים את הצורך ביודעי שפת הערבים ותרבותם בצבא. אך חשבנו שכמוסד חינוכי, הכתובת לסיוע ממשלתי הוא משרד החינוך. שר החינוך והתרבות דאז, יגאל אלון ז"ל, הסכים עמנו בעניין זה.

ולבסוף, דבר על „חוג בוגרי אורנים" הנקשר אף הוא עם החוג למזרח התיכון. כתוב ב„דף הירוק" כך: פרופסור מילסון, שעה שהיה ראש המינהל האזרחי בשטחים המוחזקים, „כרת ברית" עם חוג אורנים „שסיפק לו מזרחנים לדכא את האוכלוסיה הפלסטינית בשטחים." ולא זו בלבד, אלא ש„שיתוף פעולה ממין זה נמשך כל הזמן, כפי שיודע כל אחד שעיניו בראשו." מחר יצוטט „הדף הירוק" בדו"ח אמנסטי, ומחרתיים יבקשו עיתונאים זרים להפגישם עם המדכאים מ„אורנים". אולם, לפי מיטב ידיעתי, איש מבוגרינו לא נטש את ההוראה כדי לשרת בזרועות הביטחון (אף שבנסיבות מסויימות, כמו אלה שנזדמנו עם כניסתו של ידידי מנחם מילסון לתפקיד, הייתי ממליץ, לו נתבקשתי).

* * *

גרגר האמת בשמועת השווא המופצת במכתב הוא זה: בשיחות ממושכות עם מילסון, שהיו על רקע של היכרות אישית בלבד, דובר על הצורך לגייס למינהל האזרחי שבראשותו, אנשים מיומנים לתפקידי ניהול, דוברי ערבית, המסוגלים להתייחס לפלסטינים בשטחים הכבושים בכבוד, ומתוך מבט מרחיק ראות לעבר תהליך השלום שהחל בקמפ־דיוויד. למילסון היה ברור שאנשים כלבבו, יוכל למצוא בעיקר בתנועה הקיבוצית. הסכמתי עמו, לאחר שנוכחתי בוודאות, כי בסיס הסכמתו של מילסון לקבל את התפקיד מידי שר הביטחון דאז, אריאל שרון — היתה הסמכות להתחייב בפני אנשיו, כמו בפני הפלסטינים, שעתיד ההסדר המדיני בשטחים פתוח, בכפוף להסכמי קמפ־דיוויד (כאשר הפר שרון מחוייבות זאת הסיק מילסון מסקנות אישיות). על יסוד זה עלה בידי, בעזרת מספר חברים מחוג בוגרי „אורנים", להביא את המסר של מילסון אל ראשי התנועות הקיבוציות. לאחר דיונים מעמיקים (בהם לא השתתפתי) החליטו אנשי הקיבוצים לא להיענות בצורה מוסדית לפנייה. האם מצער הדבר או משמח — זו שאלה של הערכה. מבחינה עובדתית, כל הכתוב ב„דף הירוק" בעניין זה הוא הבל הבלים.

אני מקווה שחשפתי במכתבי זה יותר מאשר מסכת של שקרים שטפל פלוני על החוג למזרח תיכון ב„אורנים". והלוואי שיבצבץ ממנו גם רמז על דרך פעולתו, ועל המוטיבציה של מוריו.

יורם נמרוד ■

היינו שם

על רמת דימונה

אחר הצהריים, מונח מול הטלוויזיה, שמעתי את המנחה של „פיצוחים" מחפש באות ד' את „המקום בו ניצבת היא נוגה". בערב הייתי שם, וז'אק אמיר שר יחד עמי (והאחרים) את „סימונה מדימונה".

שלושה עשר משוררים וסופרים מהדרום נקבצו בדימונה ל„ניחוח דרומי". שלושה שלושה עלו השלושה עשר לבמה וקראו מיצירותיהם בפני כחמישים נאספים. היו בין הקוראים משוררים טובים ופחות וטובים, סופרים וכמו־סופרים, מנוסים ומתחילים, מרבי־מלל וממעטים, וככל שהלך הערב והתהלך, כך הפך הניחוח הדרומי לבליל ריחות בלתי משובב נפש במיוחד.

שמונה קיבוצניקים, מושבניק אחד וארבעה אנשי עיר ועיירה דיברו על המדבר (כמובן) ועל אדמת האבות, על השורשים ועל בית אבא, על האור הגנוז ונוף ילדות, על תפקידו של המשורר כמחבב ארץ־ישראל על עם ישראל, על אנטנות רגישות, ועל חדירה לעומק נבכי הנפש.

הקהל היה קשוב וסבלני, חולק כבוד לאירוע. רק בקטעי הפרוזה הארוכים והקשים שברו הבנות מהתיכון את רצף ההקשבה בציחקוקים חבויים. „שואה היתה רק לעמנו" אמר ירושלמי מאשדוד. „אצל הארמנים זה היה קטל".

לאחר שעתיים וחצי נשבר ראש העיר ופרש לפטפט בצד. ז'. אמיר נשאר נאמן למעמד עד סופו. ביציאה הוא יגיד שהקהל הדימונאי נהדר. רק אהבת הספרות החזיקה אותו ערני זמן רב כל כך.

משורר דרומי, שספר שיריו מתעכב בגלל הכורכים מהשטחים שאינם באים לעבודה בכריכיות, מסכם ואומר שארבעה מוזמנים במקום השלושה עשר היו מספיקים בהחלט ואז אולי היתה גם אפשרות ליצור איזשהו דו־שיח עם הקהל. אם היה יודע כמה מרובה. לא היה עושה מאמצים רבים כל כך להגיע.

המסקנות של היומיים, ארגון סופרי הקבה"א, דומות. יש לשער. איך היה נהוג לבקר פעם כל סרט ישראלי מצוי „למרות המגרעות — כדאי לראות".

יעקב לזר

כוורת — סחר ויישומים בע"מ
תקרות אקוסטיות ובנייה מודולרית קלה, אמינות ואיכות ללא פשרות

המודעות והצורך הגוברים והולכים, בשוק הישראלי, לתקרות אקוסטיות ודקורטיביות ולבניה קלה ומודולרית, מביאה את כל הזקוק לכך להכיר ולהעריך את חברת כוורת־סחר ויישומים בע"מ.
חברת כוורת נמנית בין החברות המובילות בארץ בתחומים אלו.
את עבודותיה המעולות ניתן למצוא החל בבנייני משרדים, בתי־חולים, בתי־מלון, אולמות ארועים, אולמות תצוגה, וכלה במוסדות חינוך וספורט, במפעלים עתירי ידע ועוד.
בזכות מיומנותה הרבה, והפיתוח התמידי של רעיונות עיצוביים מקוריים המצטיינים בתכונות אקוסטיות גבוהות ועיצוב דקורטיבי מרהיב, יצאו לחברה מוניטין רב ביכולתה להתמודד בהצלחה בכל משימה.
זאת בנוסף לשמירה על רמת מחירים סבירה וניתן לומר אף נמוכה במקרים רבים.
למנהלי החברה ועובדיה נסיון רב שנרכש במשך למעלה מ־12 שנות פעילות ענפה בארץ ובחו"ל.
לרשות החברה עומדים אמצעי סימון וייצוב אלקטרוניים המאפשרים דיוק מירבי בביצוע.
לכך יש לצרף את צוותי ההתקנה המיומנים ואת הקשר האלחוטי המתמיד העומד לרשות מנהלי העבודה באתרים השונים.
התוצאה: דיוק תאום, פיקוח מתמיד, קבלת נתונים בזמן מהיר ואמיתי, עמידה בלוח זמנים נדרש וגמישות מירבית תוך כדי הביצוע.
חברת כוורת מצטיינת במתן טיפול אישי ללקוחותיה בזכות מעורבותה המתמדת בכל פרוייקט ופרוייקט מתחילתו ועד להשלמתו לשביעות רצונו המוחלטת של הלקוח.
זאת תוך כדי מתן פתרונות מיידיים לכל תקלה או שינוי בתוכנית.
החברה מציעה גם פתרונות סטנדרטיים וזולים, המצטיינים בביצוע נקי ומהיר, במראה חדשני ומרהיב (עם ייעוץ ואפשרות להתקנה עצמית) כגון: תקרות מודולריות מפח מגולוון, מפח אלומיניום, מחומרים מינרליים, סיבי זכוכית אקוסטיים, גבס חלק ומשוריין, ומחיצות גבס מודולריות בשילוב עם חלונות ודלתות תואמים.
בעקבות הדרישה הגוברת חתמה חברת כוורת על הסכמי שיתוף ויבוא עם אחת החברות המובילות באירופה בתחום זה.
כמו כן העתיקה החברה את מחסניה השונים למחסן מכירות ענק המשתרע על פני שטח של כ־1000 מ"ר, עם דרכי גישה וחניה נוחים.
מחסן זה מאפשר קליטה מרוכזת, תנאי שיווק וניפוק נוחים ללקוחותיה.
הוא סמוך למשרד הראשי הנמצא ברח' המרכבה 25 באזור התעשיה חולון.
חדש
תקרות אקוסטיות מחומרים מצופים מרהיבים כגון: אלומיניום מצופה אנודייז מבריק בקשת רחבה של גוונים כגון נחושת, זהב, כסף ועוד.
רח' המרכבה 25, אזור התעשיה חולון טל. 03-5560833, 03-803641

מיוחד לחברי הקיבוצים והמושבים!

אנו נאפשר לכם לשמוע בביתכם
צלילי איכות חדישים '87
גם בתשלומים - ללא רבית והצמדה.
אצלנו תמצאו את
תמציתה של תערוכת סטריאו '87:
במערכות סטריאו, בקומפקט דיסק, ברמקולים, פטיפונים, וציוד הגברה מקצועי - של מיטב היצרנים:
AR, CELESTION, B&W, JAMO, MORDAUNT SHORT, CANTON, LUXMAN, DENON, ONKYO, JVC, AUDIO-TECHNICA, MARANTZ, VECTOR RESEARCH, AIWA, THORENS, DUAL, TEAC, TASCAM, FOSTEX, SENNHEISER, KENWOOD
5 שנים אחריות על חלקים ועבודה
משתלם לכם להגיע גם מרחוק כדי להאזין להבדל הגדול!
מעבדת שרות עצמית! 10 שנים מקצועיות בעולם הסטריאו
טרמולו
שדרות הנשיא 137, חיפה טל. 04-380309

מכתבים אל הדור

מזמור לדוד

לדוד הרטמן,

לפני שנים ביקרתי בביתך במונטריאול וקיימנו שיחה שהתמשכה שעות ארוכות. היתה זו אולי באמת שיחה במובן הבובריאני. אתה עמדת לפני עלייה ארצה. אני הייתי שליח. התקופה היתה תקופה של תסיסה רוחנית, של פריצת חזיתות, קריאות מהפכה, עצב כבד. באוויר היתה תלויה תקווה לחידוש חברתי, אך היו בה כל הבגידות הקטנות והגדולות כשפרומתאוס של השמאל הפך במהירות לנרקיסיזם תרבותי אטום. הרבה צעירים יהודים הגיעו לאין מוצא.

אתה, רב אורתודוקסי מתלמידי הרב סולובייצ'יק, זכית לקהל יותר מלקהילה. הממסד היהודי לא ידע כיצד לקבל אותך. איש רוח היית מרי, ועוד עולה בפוטנציה. שני דברים אלו יש להעריך בדרך כלל, אך יש גם במה לחשוד...

היה משהו מושך בצורת הביטוי שלך, באנגלית המתובלת באידיש עסיסית, בסיפור העממי החושני המתובל בפילוסופים מרקיעי שחקים. היה איזה געגוע לקשר, איזה חום המלווה את הרפתקתו של הדור. תלמידיך הרדיקלים שהיו רגילים בבדידות, בכאב, בנכונות להיות מגוחכים באמונתם החברתית, חיו את המתח שבין תרבות היחד והאינדיבידואליזם המשחרר של התקופה.

אחרי השיחה באתי עמך לבית הכנסת. אתה ניהלת שם את אחת מאותן שיחות הנפש עם רבונו של עולם העממי, האינטימי, הרמב"ם האריסטוקרטי. הרמב"ן בעל החלומות, ועם הפילוסופים הלא־יהודיים של תקופתנו. שותפינו לשיחה היו רבים מאלו ששתקו בקהל.

אשתך הצביעה על האנשים ששתו מו־בויך ואמרה: על אלה הוא צריך לוותר עם עלייתו ארצה.

כשעלית ארצה החלטת לא לעסוק ברבנות אלא ללמד באוניברסיטה ולהקים מכון משלך ללימוד היהדות.

ציפית אולי למצוא הד מיידי, קשר, אתנו חברי הקיבוץ, עם הנוער הישראלי הדתי, אך כצפוי הבאת עמך את אותו מעטה עצב פרידה המלווה עולים רבים. תחושת העולה במולדת, היתה לך כמעט תנאי להמשך יצירתך.

רבים היו אנשי הרוח שלא נקלטו בארץ. האוניברסיטה קשה כמעט כמו קיבוץ. מקום קטן ועיניים בו רבות. רבים עזבו. אתה הבאת עמך את משפחתך ובאיזה שהוא מקום הווית משפחה, והדרך האישית התובעת מחירים כל כך כבדים, חזקים יותר מהתיאולוגיה המפשטת, ומהקוצים בהם עטורה המציאות.

בהכרעה בה אתה עומד שנים, היתה הכרעה תיאולוגית: האל מתגלה באנשים לא פחות משהוא מתגלה בטקסטים. אין כאן הומאניזם במובן של העדפת האדם מול האל. יש הכרה בכך שאלוהים היהודי תובע יחס. אלוהים ללא ברית עם אנשים איננו. כל יחס תיאולוגי לא יכול לבוא במקום יחס לאנשים. תיאולוגיה המוותרת על התייחסות לשבר האנושי מוכרחה להיות חילול השם.

דומה כי דווקא נקודה זו מקשרת אותך ביודעים או שלא ביודעים עם אחד־העם, גורדון וברנר. אך אתה עוסק יותר בקירקגור, הוסרל ושכמותם.

כשיחתך באורנים שהתקיימה לפני שבועות מספר, והיא שהניעה אותי לכתוב לך מכתב זה, פרשת לפני בציבור חלק מהדברים. על כן אני מרשה גם לעצמי להיות גלוי בדברי. אמרת כי כאן בארץ הגעת למסקנה כי המאבק הרוחני הנובע מתהליך קיבוץ הגלויות מחייב אותך להכיר בכך שכל החי במדינת ישראל, חילוני, דתי וחרד הוא אחיך. שמשפט זה קודם לכל הכרעה הלכתית ומחייב אותך מוסרית. שהוא תנאי לתפישתך כיהודי, כישראלי. התיאולוגיה הזו מחייבת אותך להתייחס לתחנה המרכזית, לוויכוחי הכנסת, לנאומי הציונים המקצועיים, לאבני החרדים בשבת, ולנאומיו של שר החינוך כשחבש כיפה, לא פחות ברצינות מאשר לחוקי השמיטה והכשרות.

אנו חשנו הרבה קשר עמך. אך התבררו גם הקשיים. מעבר לקונקרטיות של חיי היומיום, הבאת לפגישות בינינו גם טקסטים. אופקים רחבים של השכלה כללית ומדרשים נהדרים על הטקסטים המסורתיים. קצת בוז של תלמיד חכם שלא טבל מספיק במרחצאות הקרות של הפילפול התלמודי, וסירוב מוחלט לקרוא לעומק את הספרות היהודית החילונית, זו שתבעה תביעות נזיריות כמעט להתקומם נגד עבודה זרה, אפילו אם היא מסתתרת מאחורי אמונה להטת.

אנחנו חשנו שאנו מביאים לשיחה טקסטים לא לגיטימיים. הציונות עבורנו לא היתה רק שלשלת של מאורעות, סיפורי מעשיות, אלא מקורות עמוקים לשאלות של דורנו. אנחנו הבאנו לשיחה את אמיר גלבוע וימי צקלג, את אנצו סירני וחנה סנש, את שלמה צמח וא.ד. גורדון. לא יכולנו לקרוא את הטקסטים הישנים בלעדי [illegible] האנושית שבאה לידי ביטוי בשפה [illegible] מתפילות, התובעת את המעשה הקונקרטי בין אנשים, את השאלות המרות של ההיסטוריה והפוליטיקה, את האדם העובד את אדמתו.

אחר כך ראינו כי חוליות של קשר נחלשו. אך אני מבין.

כשבאתי לקיבוץ לא רציתי לעסוק במקורותיהם של מייסדיו. חששתי שהם יגזלו ממני את האותנטיות של החוויה העוברת עלי. פחדתי מתרגום חוויה שלי על ידי מישהו אחר. העדפתי לעסוק בסארטר קאמי ומרטין בובר. אחר כך גיליתי כי זו תכונה המאפיינת דור של מהפכות אישיות. מייסדים־עולים מעדיפים להיות הטקסט היחיד של מהפכתם. רק אחר כך מתגלה להם כי זהו מעשה תעתועים. במקום להיות נושא של תרבות הופכים לקורבנה.

אני מבין שכיהודי דתי יש בעיה להתייחס לטקסט של אנטק צוקרמן ולהכיר בכך שהרבי מסאטמר המדבר על חובת האמונה בתורה משמים, מחלל את שם שמים יותר מזה שהשמיים שתקו לו והוא נחלץ למרד בשם מה שאלוהים היה צריך לעשות עלי ארמות בשעת כיבוי המאורות.

בסופו של דבר להכיר באחיך, זו הנכונות להכיר בכך שהוא בשפתו ובמעשיו נושא לא רק את קווי הרוחב של הסוציולוגיה היהודית האקטואלית, אלא את קו האורך הנטוי של שלשלת הדורות. אני מוכן לשיחה מתובלת בפוטבול אמריקני, בפרשנות עמוקה של הרמב"ם, בתנאי שאוכל להביא לשם את אוצרותי שלי: למשל את הצהרתו של מאיר יערי שהוא לא מוכן להיות כחברו יוסף ברגר. יוסף ברגר היה איש השומר־הצעיר, היה לפעיל קומוניסטי ובאותו זמן אף מזכירו של הרב קוק. הגם שהיה פקיד בקומינטרן, עשה שנים ארוכות במחנות כאסיר המפלגה הקומוניסטית בערבות סיביר, הוא חזר ארצה אחרי ארבעים שנה כחוזר בתשובה ומאמין בלבין. מאיר היה אומר גם כי כשמגיע אלול, והימים ימי סליחות, משהו התעורר בו. אולי היצר צריך להדריך אותנו בכך שנוכל לקרוא גם הטקסט החדש הנרשם כאן מדי יום ביומו.

בארצות־הברית וקנדה אותן עזבת, השימוש במונחים תיאולוגיים לעתים מצביע על העזה חברתית, על יכולת להשתחרר ממושגים ולחצים, לחיות מעבר לאינטרסים פוליטיים במאבק מוסרי. כאן, לצערי, יש שפה אחרת. על כן חיוני להאמין כי בכוח השיחה והמעשה, ההתבוננות והיצירה נוכל להביא אל העתיד את הטקסטים שישוחחו, את האנשים שיתגלו וילכו ויפענחו את החידה בפניה כולנו עומדים.

מוקי צור ■

יש חדש ב"ואג"!

הנחה מיוחדת לקיבוצים!

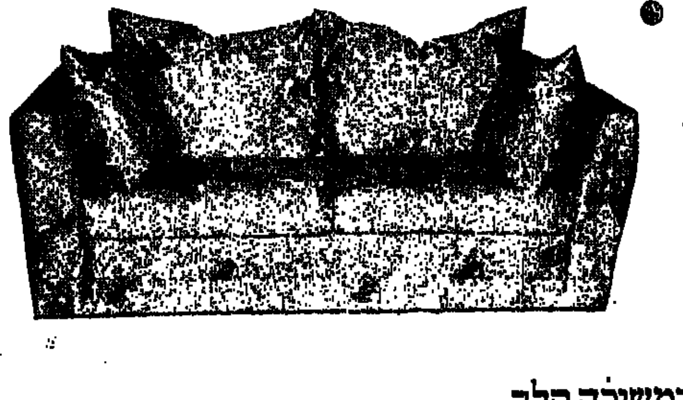

דגם הולנדי-תוצרת כחול לבן

סלון יפה ונוח המיוצר במבחר דגמים (הולנדיים) על פי ידע בלעדי. הסלון הזה מיוצר כולו בארץ.

לריפוד הסלון נבחרו ספוגים מיוחדים, המתאימים גם לישיבה נוחה וגם לשינה טובה ובריאה. ספוגים אלה מיוצרים במפעל פולירון – קיבוץ זיקים, המייצר ספוגים ברמה טכנולוגית גבוהה.

פולירון קבוץ זיקים

כיצרן בעל שם בענף הסלונים בארץ בחרנו בקפידה את כל מרכיבי הסלון, על מנת להגיע אל הלקוח, עם מוצר שישא בגאווה את השם ואג.

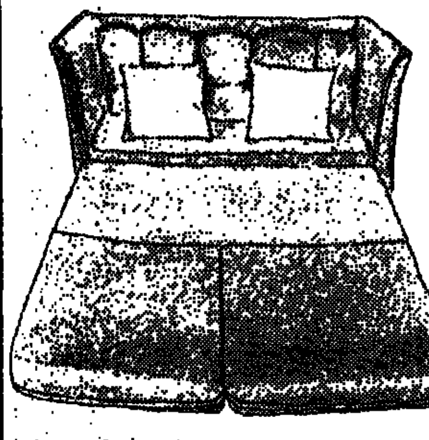

"האג" - הדגם ההולנדי 1+2+3
וכל יחידה נפתחת לשינה.

לילה טוב-במשיכה קלה

במשיכת יד קלה, הופכת כל כורסא למיטה.
הבודדת למיטה בודדת הכפולה לכפולה, וכך הלאה....
תוספת הלינה כלולה במחיר, אין צורך להוסיף עבורה תשלום כלשהו.

מבחר בדי ריפוד מיובאים אקסקלוסיביים
דוגמאות חדישות מתערוכת מילנו ופריז 86'

פולירון קיבוץ זיקים

יצרן - חנות המפעל
ואג
רח' הרצל 37 • תל־אביב • טל' 03־824623

עד כאן

רחל, רחל

הן דמה (של רחל, „המשוררת", בלובשטיין) ברמה (של רחל סבוראי, רביבים) זורם.

בספטמבר 85', בעיתון זה, פירסמה ה־שנייה רשימה בזכות דגניה ויחסה לרחל החולה, בה הביאה מפי דודה, משה סבוראי, את הדברים האלה: „...את התמלוגים משיריה של רחל (המשוררת) נוטל לעצמו קרוב רחוק בשם אורי מילשטיין, שעה שאחותה של רחל, שושנה בלובשטיין, חיה בת"א בחדר־צר, על פת לחם שלא נמצאה לה". הדוד, ע"פ סבוראי, גם ידע לספר על משפט שהתקיים בעניין זה, בו אמרה שושנה: „אני נתתי לו (לאורי מילשטיין) את התמלוגים".

היטב חרו הדברים לד"ר מילשטיין, נכדה של שושנה־אחות־רחל, חוקר ועיתונאי, עד שתבע מ„הדף הירוק" לפרסם התנצלות על האשמות סבוראי. „הדף הירוק" (זה אנחנו) אמנם ניאות לפרסם את תגובתו של מילשטיין אך לא התנצלות, והדברים נתגלגלו לערכאות.

רחל סבוראי, „הדף הירוק" והמו"ל „על המשמר", נתבעו על הוצאת דיבה.

בשבוע שעבר, מקץ שנה של התדיינות איטית ובלתי־רצופה, פסקה השופטת מרים דיבון שלא לטובתנו. „על המשמר" נתבע לשלם את הוצאות המשפט של מילשטיין, סך 8,750 ש"ח וחויב לפרסם מודעת התנצלות בשלושה עיתונים, בנוסף על עיתון זה, שעורר את הפולמוס.

מילשטיין שבע רצון („רחל היתה הדמות המרשימה במשפחה, אני מרגיש צורך להנציח אותה"). וסבוראי?

— יצאתי מהמשפט מוכה. הכנתי את עצמי לאפשרות של, לפחות, תיקו, אחרי שנוכחתי שהשופטת אינה מתרשמת מהטיעון, שלאדם שמתקיף אחר, מאחר ומצא עצמו מותקף על ידו, עומדות הגנות בפני תביעת לשון־הרע. אני, אכן, ראיתי את דגניה קורבן להתקפותיו והשמצותיו של מילשטיין בעניין יחסו של הקיבוץ לרחל החולה. אלא שהשופטת החליטה לצמצם את הדיון לשאלה האחת, האם אמת דיברתי בשלושת הסעיפים עליהם נתבעתי. כל היתר לא עניין אותה והיא חתרה בפרגנטיות לצימצום התיק ולפתרון של פשרה.

— מדוע ציפית לתיקו?

— חשבתי שסיכויינו טובים, אם אמנם נצליח להוכיח עד כמה היתה שושנה, סבתו של מילשטיין, עניה ושכוחה, ומכאן, ולאור זאת, עד כמה צבועה ושיקרית היא טענתו הוא, כלפי דגניה, בעניין רחל. היו לנו עדים מצויינים, שלא הגיעו לביטוי, ביניהם שכנים של שושנה באחרית ימיה. הם טיפלו, בישלו והאכילו אותה, דאגו לה לביגוד ואפילו לחידוש זרם המים שנותק ע"י העיריה. לא עלה על דעתם שיש לשושנה קרובים עד לערב הלווייתה. אותו ערב הם הופתעו לראות אור בדירה הריקה, כשניגשו ראו שם כמה אנשים מסתובבים ומחטטים בארונות. מי אתם? — הם שאלו, אנחנו קרובים. היה שם גם מילשטיין. זה מה שנקרא, קרובים־קרובים. היו גם עדויות וקטעי־עדויות אחרים, אלא, שכנראה, לא גובשו מספיק ולא הצליחו לשכנע.

— את מוכנה להישבע שכעסך על מילשטיין אינו קשור בכעסה של „אגודת־דור־הפלמ"ח" על מילשטיין?

— בהחלט. אין שום קשר. אינני מתחרטת על שיצאתי למאבק הזה. אם בעזרת המשפט התעורר הירהור שני בתנועה הקיבוצית לגבי מילשטיין, עבודתו ב„אפעל" הופסקה והקיבוצים הפסיקו להזמין אותו, היו השנה־וחצי כדאיות. תאמין, זה לא היה קל. נסעתי הלוך וחזור במשך ימים, הרבה עזרה לא היתה לי, לא הצלחתי להתפנות לדברים אחרים שאני אוהבת. כל כך רציתי לכתוב לכם על הופעת הירגזי ברביבים ולא יצא. אתה יודע, בתור נוי־ניקית אני מאמינה שהטיפול בגינה מורכב מ־50 אחוז הגנה מפני עשבים, וחמישים אחוז שמירה על הפרחים.

— המאבק תם?

— אקדיש לו עוד חודש־חודשיים. רציתי לכתוב משהו ל„כותרת ראשית" אבל המערכת החליטה, נייט. צריך להילחם באווירת הפחד שהאיש הזה, מילשטיין, משליט סביבו. אכתוב כנראה כתבה ל„הארץ". הודעתי שם מראש, שלא אדבר על רחל סבוראי ולא על המסע למטרה, אלא רק על צידקתה של דגניה. אפרסם את העדויות שיש לי, אולי כך יגיע הנושא גם לטלוויזיה ואז יפול. סו"ס. האיש העוול הזה.

— ואחרי כל זה תרשי לעצמך קצת מנוחה?

— או אחזור ל„תהילים", אני חושבת שאני יודעת מי כתב את הספר.

א.ל.

חדש
המדליקים של מץ

להתישבות העובדת

תנורי מץ מיוצרים ומשווקים בישראל מזה
15 שנה לשביעות רצונן של אלפי עקרות בית

תנור „קיבוץ"

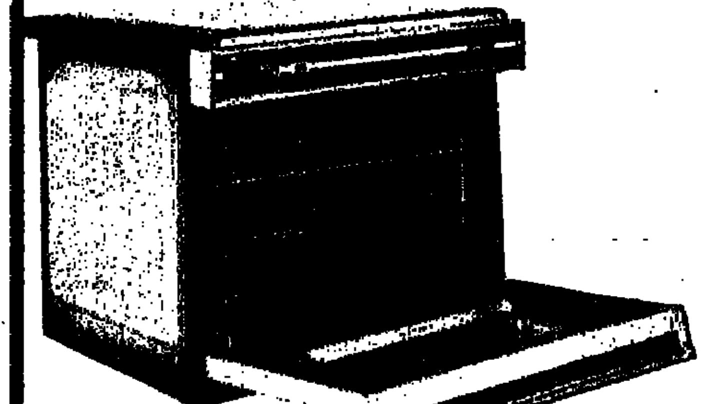

דגם מץ
קוסמוס 3

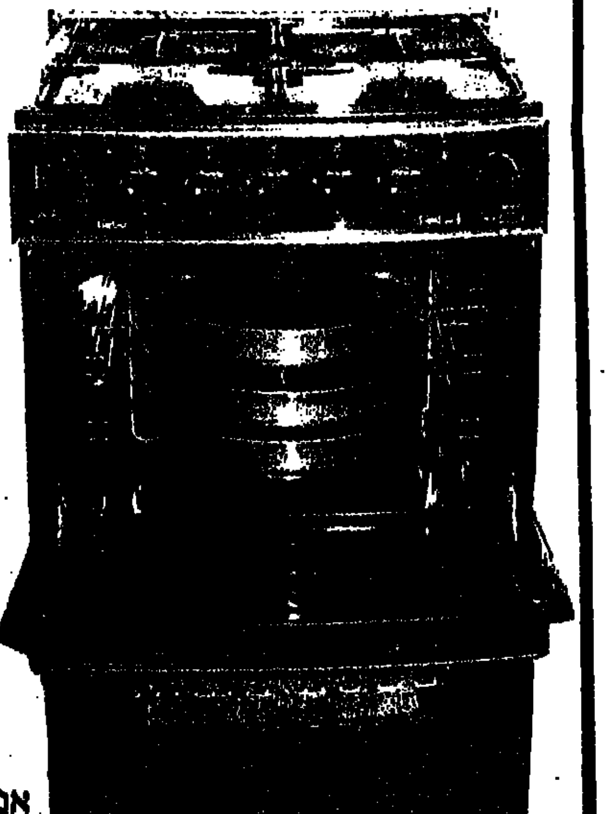

היתרונות של „מץ"
- מערכת הגז המשוכללת מתוצרת Sourdillon צרפת, מאפשרת בישול מהיר, קל וחסכוני.
- מערכת החשמל EGO נותנת פיזור חום אידאלי ומאפשרת אפיה שווה על פני כל התבנית.
- רשת סירים בלתי שבירה, עשויה משני חלקים המונחים באופן יציב על משטח הגז.
- ניקוי נוח – פינות תאי האפיה מעוגלים, הדלתות נשלפות בקלות. מערכת הגז נוחה לפירוק.
- במיקות מלא של מכון התקנים הישראלי.

חידוש עולמי
פטנט בלעדי

כיריים רגילים
על שיש

COSMOS 3
אפיה מסובבת

אפשרות לטורבו גם בתנורי קיבוץ
ניתן לרכוש תנורים וכיריים BUILT IN וכמו כן תנורי מולטיסיסטם

Metz
„מץ" אזור התעשיה הישן נתניה, רח' שכטרמן פתוח למכירה בין השעות 8.00 - 15.00 טל. 053־617565־6

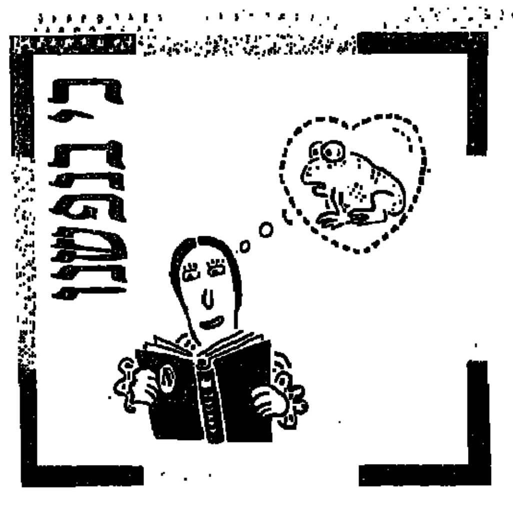

אם אני הנני אני

בשבועות הראשונים אחרי הלידה, נמצאים האם ותינוקה, במין קשר מיוחד שבו. למרות נפרדותם הנראית לעין, המימד הבולט ביחס שביניהם, הוא אחדותם. ככל שחולפים הימים מתפוגג הקשר ה„טלפאתי" הזה, אבל בראשית הימים הוא נושא אופי כה מיוחד, עד כי מבחינה מסויימת הוא סוגר אותם בתוך מעגל פרטי שעל הרקע שלו גם שאר בני המשפחה נדמים, לעיתים, כזרים.

בתקופה זו נמשך ביניהם בחוץ הקשר שאיפיין את תקופת ההריון, כשהתינוק עדיין היה עובר, עתה לפנינו קשר אחרותי. המורכב מצד אחד מתינוק שנמצא בתלות מוחלטת באמו ומצד שני מאם שמסוגלת לגלות הזדהות מוחלטת עם תינוקה. כאן מתחילים יחסי התלות, שהם כה חיוניים אח"כ להתפתחותנו ולחיינו כמבוגרים. על התקופה הזו ומשמעותה ברצוננו לכתוב הפעם.

בתקופה זו אין לדבר על הילד ואמו כישויות נפרדות אלא כעל יחידה אחת ובה שני אברים: אם וילד, ואנו מפרידים ביניהם לצורך הבהרה בלבד.

התינוק נולד כשהוא תלוי באמו בתלות מוחלטת אבל אינו מודע לתלותו. התינוק אינו מכיר ב„זכויותיו" לקבל אוכל, חדר חם, לבוש הולם וכו' וכאשר הוא מקבל אותם, הוא מקבלם כמובן מאליו. היכולת של האם להתאים עצמה באופן כה מוחלט לצרכי תינוקה מתחילה כבר בחודש ה־9 להריון. אמהות רבות מדווחות או על קושי בהריון, רגישות גבוהה, חרדות ולעיתים מצב רוח דכאוני.

מצב זה, שגובר אחרי הלידה הוא מתת טבע המאפשר לאם, בעזרת רגישותה הגבוהה, לזהות ולהזדהות עם צרכי התינוק התלוי בה באופן

מוחלט. יש המכנים את הרגישות הזאת כ„חולי בריא", רגישות, שכשהיא מופיעה בתקופה אחרת, בלי קשר לתינוק, מאבחנים אותה כמחלה נפשית. בתקופה זו, כשהתינוק צורח באופן אינסטינקטיבי, האם מבינה כי הוא רעב ומניקה אותו. כאשר הבכי חוזר על עצמו, האם בתגובותיה (בהנקה), נותנת לו את הפירוש האנושי לבכיו: אני רעב. כך ניתנת משמעות אנושית לטווח גדל והולך של התנהגויות, והתינוק כבר יכול, כתגובה, בעזרת סוגי בכי שונים, לבטא צרכים יותר מגוונים. גם במצב זה התינוק תלוי באופן מוחלט באמו, אלא שעכשיו הוא מודע לתלותו המוחלטת.

אלה ניצנים ראשונים של התפתחות המודעות: התינוק חש כבר בצרכיו אבל עדיין אינו [illegible] להבין כי אלה מסופקים לו על־ידי מישהו אחר. התינוק מקבל הזדמנות לחיות בתוך „אשליה אומניפוטנטית". ואשליה זו הכרחית להתפתחות התקינה. הכל כאילו מסופק לו מתוך עצמו [illegible] מבחינתו, אינה קיימת. הכרת האם בשלב זה [illegible] שסיפוקיו תלויים בה, היא פרי של תיסכול ולא [illegible] בשלות נפשית.

לאט לאט התינוק מתפתח וצובר ניסיון [illegible] תיסכולים קטנים, בונה את זכרונו ותופס כי [illegible] יש מישהו זולתו שסיפוק צרכיו תלוי בו. [illegible] הופכת מאובייקט סובייקטיבי (חלק ממנו) לאובייקט אובייקטיבי (לאחר) ולתינוק ניתנת [illegible] ההזדמנות להמציא את אמו, שהיתה קיימת לגביו תמיד. לכאורה זהו פרדוקס אבל הוא הכרחי [illegible] התפתחותו התקינה של התינוק. הבנת הפרדוקס וקבלתו מאפשרת לנו להבין את טעותו של [illegible] (מרשימתנו הקודמת) שלא לקחת לידיים תינוק בוכה בן חודשיים פן יתרגל, יתפנק ואחר־כך ינצל את אמו.

האם המאפשרת לתינוקה את הזמן הדרוש לו להתפכחות מהאשליה, מבססת בו מה שאנו מכנים אחר־כך כבריאות־נפשית. עתה, משהתפכח התינוק, הוא כבר יותר עצמאי ויכול לממש עצמאותו כשהוא משחק לבד בנוכחות אמו. דוגמה: אם שבאה לבדיקה עם תינוקה בן ה־11 ח', הניחה אותו על המחצלת ושוחחה עם הפסיכולוג. הילד כאילו

> **אם אני הנני אני, משום שאתה הינך אתה, ואתה הינך אתה משום שאני הנני אני, הרי אין אני אני ואין אתה אתה.** (אימרה חסידית)

התעלם מנוכחותה ושיחק בחפצים שסביבו. [illegible] מסוים יצאה האם מהחדר והתינוק מיד הפסיק לשחק וזחל אל הדלת כשעל פניו ארשת [illegible] כאשר שבה לחדר צהל התינוק לקראתה והיא חיבקה אותו בזרועותיה. אבל כשהניחה אותו שוב על המחצלת, נשאר צמוד אליה ולא שב למשחקו. זו דוגמה שממחישה, עד כמה שבירה עצמאותו בשלב זה ועד כמה הניסיון לממשה בטרם זמנו גורמת לתוצאה הפוכה.

ההדרגתיות בביסוס העצמאות מאפשרת מעבר מתלות מוחלטת לתלות יחסית ולעצמאות יחסית. כך ניתן מספיק זמן לתינוק להפנים סביבה בטוחה ויציבה, שמאפשרת לו לוותר בטווחי זמן מתארכים על הנוכחות הקונקרטית של הזולת.

בדרך זו ניתן להבין את הקושי של ילדים ומבוגרים לממש את היכולת להיות לבד. היכולת להיות לצידו של אדם אהוב ולאפשר לו לחיות את חייו השונים, מבלי לדרוש ממנו כל הזמן להיות עסוק בנו או, לחילופין, מבלי שאנו נצטרך להתאים עצמנו אליו במחיר הוויתור על עצמנו.

איננו מצפים מהזולת שינחש את רצוננו. אנו פחות חשרנים כלפיו וביתר קלות מוותרים על השלכותינו. היכולת שלנו לקבל את זולתנו בנפרדותו, מותנית בהזדמנות שניתנה לנו להיות בסביבה טובה ומספקת שיכולנו להפנימה. ככל שסביבה זו מבוססת יותר בתוכנו, נהיה פחות להוטים לחפשה בחוץ.

אימרה חסידית, בניסוחו של בובר, מרמזת על הבעייתיות שרשימתנו עוסקת בה. ר' מנדל היה אומר: „אם אני הנני אני משום שאני הנני אני, ואתה הינך אתה משום שאתה הינך אתה, הרי אני הנני אני ואתה הינך אתה. ואילו אם אני הנני אני משום שאתה הינך אתה, ואתה הינך אתה משום שאני הנני אני, הרי אין אני אני ואין אתה אתה".

על רקע האמירה הזו, ראוי להרגיש כי אדם לעולם אינו עצמאי לחלוטין והיכולת שלו לקבל את החלק התלותי שבו הוא מרכיב חשוב בקשרים בין־אישיים ובאהבה. ■

תן לעובדים את הטוב ביותר!

למנהלי מפעלים ומוסדות, לוועדי עובדים.

תווי קניה של המשביר לצרכן

רשת בתי כל-בו הראשונה בישראל

שי לחגים

תווי הקניה ישמחו את עובדיך, לקוחותיך וידידיך. הם יעריכו את השי הזה. המאפשר בחירה מבין אלפי המוצרים בבתי הכל-בו שלנו מקרית שמונה ועד אילת.

בדבר פרטים והזמנות, לפנות אל:
המשביר לצרכן, אגף המכירות. רח' שלמה 58 ת"א
טל' 899666, 822919
או לכל אחד מבתי הכל בו שלנו ברחבי ישראל

אהוד דור

שותפות גורל

אין לי ספק, שהשלבים שעברה התנועה הקיבוצית עד שהצליחה לרכוש לעצמה מעמד בו מצפים ממנה שתסמן יעדים ותתווה את הדרך למדינה, הם שלבים בהם דור המייסדים היה צריך להקריב ולעשות מאמצים רבים עד שהגיע לאן שהגיע. על נכס כזה לא הייתי מציע לאף אחד לוותר בקלות.

כאחד שעומד בראש ישוב הנאבק על מעמדו ועל ההכרה של החברה הישראלית בתפקידו הלאומי, אני מייחל לרגע שיבואו אל עיירות הפיתוח וישאלו: נו, מה אתם עושים בעניין? איפה אתם? למה אתם לא מובילים? מדוע אתם לא נותנים דוגמה אישית? ביום שאנחנו נגיע לשלב, אליו הגיעה התנועה הקיבוצית, נהיה בטוחים שמעמדנו בחברה הישראלית הוא איתן, ואכן עברנו את השלבים החשובים ביותר. הלוואי שהיה לי נכס כזה. אני מוכן לשלם כל מחיר עבורו. אסור להציג את העניין באור שלילי. להפך. זהו דבר חיובי שנמצא אולי בתת־מודע של החברה הישראלית, אשר בעצמה יודעת שאינה יכולה לוותר עליו. למרות כל מה שנאמר ועוד ייאמר, איש לא מוכן לבטל את תהליך העשייה, הנורמות והדפוסים שקבעה לנו התנועה הקיבוצית משך שנים רבות.

ישנן, כמובן, שאלות רבות פתוחות וביניהן: האם מצליחה התנועה הקיבוצית להחדיר לחברה הישראלית את ערך העבודה, את ערכו של מעמד הפועל. לדעתי, התנועה הקיבוצית צריכה לעבור מהפיכה כדי שתצליח ליצור קשר בין פועלי ישראל לבין פועלי הקיבוצים. אסביר זאת כך: עבורי, פועל משרדות ועובד פלחה ושלחין או עובד המפעל בקיבוץ, הם אנשים שקיימת ביניהם חפיפה מוחלטת באורח החיים, בהוויית החיים, בהרגשה שלהם כאנשים. צריך למצוא דרכים שיהיה קשר בין אותו פועל לבין חברו.

חשוב מאוד לשמור על ערך העבודה. היחס נקבע לפי תחושת העובד, איזה ערך נותנת התנועה הקיבוצית כמעביד לעבודתו. אני יכול

> „המשפט: הקיבוצניק הוא המדריך שלי בתנועה, המפקד שלי בצבא והמנהל שלי במפעל, שייך לעבר."

להגיד לך שאמי, במשך כל תקופת עבודתה ב„מפעלי שער הנגב", ההיכרות היחידה שהיתה לה עם התנועה הקיבוצית היתה דרך מנהל והנהלה. מובן שלא יכולה לשרור אחוה בין מנהל לבין פועליו. אין כמעט מצב כזה בחיים. זהו אולי משפט יפה אבל אי־אפשר לשכוח שיש בו ניגוד פנימי מהותי. אין בעלות נאורה. אין אפשרות ליצור מודל כזה. האפשרות היחידה היא לתת לאותו פועל את ההרגשה שהוא שותף למערכת שלמה, שיש מאחוריה גם אתגרים חברתיים וגם משימות אחרות, אלא שאת אלה לא נתנו לנו הזדמנות להכיר. יותר מכך, כשאתה, כתנועה קיבוצית, לא שולח בנוסף למנהלים גם פועלים, שימיינו תפוחי־אדמה, שיעבדו באותו קו ייצור בו מורטים נוצות לעופות, שישתתפו באריזה כזו או אחרת, אז הפועל יודע שהעבודה הזו שייכת לפועלים ומי שלא משתתף בה לא שייך לפועלים.

לעומת זאת, אבי עבד בקיבוץ רוחמה, במפעל „המברשת", שבנוסף למנהל היו בו גם פועלים מאותו קיבוץ ליד אותה מכונה שבה אבי עבד, ומעולם לא היתה לו תחושה של ניכור. אם היו לו טענות היו אלה טענות ענייניות כמו לכל פועל בכל מפעל אחר, על רמת השכר, או ויכוח כזה או אחר, והוא עבד שם למעלה מ־30 שנה. ההבדל המהותי הוא שבמערכת הזאת היו חברי קיבוץ גם מנהלים וגם פועלים, ומבחינת הפועל ערך העבודה שלו בעיני עצמו היה שונה לגמרי.

לא, אין כל סיכוי להגיע לשיתוף עם הפועלים. כיוון שפועל טוען ובצדק, אני החלטתי להיות פועל, כי אני בחרתי לעצמי את אורח החיים הזה שאין בו סיכונים. אם הייתי מחליט להיות יזם, לא הייתי הולך להיות פועל. מאידך העברת בעלות כזאת או אחרת, כפי שמציעים בקיבוץ הארצי, יכולה בהחלט לשפר את ההרגשה. אני לא מאמין שהיא תפתור את הבעיה באורח יסודי. הפתרון שאני מציע הוא להקים מפעלים הבנויים מראש על ניהול משותף ובעלות משותפת, באזורים כמו שלנו. מפעלים שיהיו מבוססים בעיקר על עובדים ברמה שווה גם מעיירות הפיתוח וגם מהקיבוצים.

אני לא יכול להתחמק מהעובדה, שצריך לתת תשובות למפרנסים. אי־אפשר לעצור היום ולעשות הפסקה: יש מפעלים חיים וצריך להמשיך ולייצר בהם. לכן יש להכין תוכניות פיתוח ל־10 שנים. אני מעריך שתהיינה הרבה הצעות, כי לא כל הצעה תתאים לכל מפעל. צריך למצוא פתרון שיהיה מקובל על כל הצדדים, שיהיה פתרון אמיץ עם תוכנית מסודרת כך שכל המערכות תהיינה מסוגלות לתמוך בו.

אחד הדברים שיקדם את השינויים האלה, ואני כישראלי יודע עד כמה הוא חיוני, הוא האצת תהליך השלום. אני חושב שלעיירות־הפיתוח אין כמעט סיכוי להגיע לצמיחה כלכלית, להגיע להגדלת הישובים ולחיזוקם, מבלי שתהליך השלום יואץ, ויימצא איזה שהוא פתרון באיזור. להערכתי, כל אותה הסברה שהימין מנסה לתאר בה את המאבק לשלום כמאבק שאין לו כל קשר לתהליכים חברתיים, ומנסים לצייר את אוהבי השלום כאוהבי אש"ף וכבוגדים בערכי בטחונה של ישראל, זו דמגוגיה פרועה. כל מי שלא מציע פתרון של שלום, יודע בבירור שערכי העבודה במדינת ישראל ילכו וירחקו. כל מי שלא משתתף בהאצה של תהליך השלום, יודע בבירור שפער המעמדות בישראל ילך ויחריף, והשאיפה להיות שייך למעמד הארונים תלך ותגדל.

רק פתרון של שלום יעמיד דברים בצורה ברורה ויקבע שכל מי שאינו שייך למדינה הישראלית, בשטח בה תוכרז, גם לא יוכל להיות שותף לשום תהליך כלכלי כזה או אחר בה. ואז אולי יחזור גם הסיכוי לביטול המעמדות בחברה הישראלית. כל זמן שזקוקים למעמד אחר (מעמדם של פועלי השטחים), חייבים להנציח גם את המעמדות האחרים. שאף אחד לא יחיה באשליות: מבלי שתבטל את המעמד של מי שנמצא מתחתיך, אין לך שום לגיטימציה לדרוש ביטול הפער כלפי מי שנמצא מעליך. לכן אני חושב שגם בתהליך הזה היתה התנועה הקיבוצית צריכה להוביל כך שבמפעליה היא, תנסה לשמור על איזשהו תהליך של עבודה עברית. ואם ישנה עבודה ערבית בתוך מפעל מסוים, שהגורם לה לא יהיה הרצון להוריד את רמת השכר של הפועלים כולם.

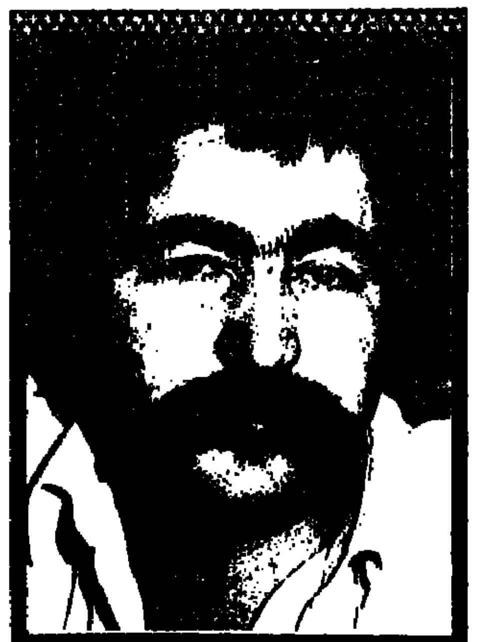

עמיר פרץ, ראש מועצת שדרות. יליד מרוקו, בן 34.

אחת הנקודות המרכזיות סביבן התפתחה מערכת היחסים בין החברה בעיירות־הפיתוח לבין החברה הקיבוצית, בכל אזורי הארץ, היא זו שהביאה לניסוחו של אותו משפט מפורסם שליווה את הישובים במשך כמה עשרות שנים: הקיבוצניק הוא המדריך שלי בתנועה, אחר כך הוא המפקד שלי בצבא, וכשאני חוזר הביתה אני פוגש אותו במפעל כמנהל. משפט זה סימל את כל המורכבות של מערכת היחסים בין הקיבוצים לעיירות־הפיתוח.

אני חושב שהיום אנחנו מצויים בתהליך שרוב העיירות מרגישות מספיק חזקות ועצמאיות לשבת בדיונים ליד שולחן אחד כשוות בין שווים. היום אתה מרגיש שיותר ויותר חברים מן הקיבוץ מוכנים לצאת מהסתגרותם בתוכו ולהיות חלק טבעי בתהליך הזה של הקמת מערכות משותפות איתנו. לא לבוא רק בימי בחירות, לא לבוא בימים שהכל רגיש. היום כבר לא מעטים מתחילים לראות בבניית השותפות חלק מתפקידם בחיים, תוך כדי הכרה בעובדה שהם מקבלים לא פחות משהם נותנים. וזאת היא הנקודה העיקרית.

אין פה יותר מצב שמישהו בא להציל מישהו. היום ישנו מצב, שאוכלוסיות הגרות באיזור משותף מחפשות דרך להתמודד בבעיות משותפות ולנסות ולתת להן תשובות ביחד. לכן אנחנו יכולים להגיד שהמשפט „הוא היה המדריך בתנועה, המפקד בצבא והמנהל במפעל" שייך לעבר.

עדיין קיים צורך ללמוד את המצב ולנתח אותו מדי פעם מחדש, על־מנת שאפשר יהיה להתקדם בתהליך ההבנה וההרגשה שזו שותפות גורל. אפשר אולי לנסות לטשטש את הבעיה הקיימת כמה שרוצים, אבל בעמקי נפשו יודע כל אחד, שיום אחד היא יכולה להתפרץ ולהטיח בפני כולנו אשמת אי היותנו מסוגלים למצוא דרכים. בזמן הנכון, בכיוון הנכון להוביל ביחד את עם ישראל ולשמש לו דוגמה. ■

האם ישנה נוסחה העובדת על שולחן מכונית, קיר וקומקום?

את אנשי המעבדה של סאסא כימיה השאלה הזו מצחיקה, הם הלא מצאו אותה.

ונוסחה אחת? 50 נוסחאות שונות הפועלות על כל מה שרק תרצו;

מתכות, עץ, גומי, פלסטיק, סקאי, אבנית ושמנים.

– כולן מביאות לך תועלת לא רגילה. המוצרים של סאסא כימיה מתאימים הן לתעשיה והן לשימוש ביתי, הם מיוצרים במפעל הקיבוצי היחיד בארץ העוסק בתחום זה.

אם תכנסו לאחת מרשתות השיווק בעיר, או לאחד מבתי המסחר לחומרי בנין, או ציוד טכני תוכלו לרכוש את כל המוצרים שלנו.

נ.ב. שכחנו לכתוב, שיש לנו גם דבקים לכ.ל השימושים שעולים על הדעת.

היצרן: סאסא כימיה קיבוץ סאסא, ד.נ. מרום הגליל 13870 טל. 06-988513/4

צוות פרסומאים

להלן תגובתכם

פפואה

אהרון פאפו וכמה מידידיו הטובים ביותר

לתלמידיו ב"אפעלי ש"הסיתו" אותי להעלות על הנייר דברי תגובה אלה – בחיבה. ("הדף הירוק", 211)

המסה של מר פאפו על התנועה הקיבוצית נפתחת ומסתיימת בנוסח הקבוע של האנטישמים הכותבים על יהודים: "בקיבוצים חיים אנשים טובים וביניהם גם קרובי משפחתי שלי...", "אני מאחל לכל חברי הקיבוצים חיים טובים וציוניים(?)..." וכו'. ואף זאת: "כל מה שאומר מכאן ולהבא כפוף למשפט זה". — אך מאחר שמר פאפו רגיל כנראה לשפה אורוולית, כל מה שבא אחר כך "כפוף" לשנאתו לקיבוץ.

את תגובתי אחלק לשתיים: תחילה רק אמנה את החצים המורעלים שמנסה הכותב לשלח בקיבוץ, בהנחה שהקורא יחוש בעצמו במידת ההגינות שיש בשילוח זה — ואחר כך אתעכב על טענותיו העיקריות ועל התחזית שהוא בא לחזות.

מבריכות השחייה ל"מדשאות הרחבות"...

נפתח בשיעור בשיכתוב ההיסטוריה: מה היה לדעת מר פאפו "הצידוק של קיום מסגרת כזו בהיסטוריה של הארץ"? — לא יישוב שממות הארץ והקמת תשתית חקלאית בה, לא התפרסות בגבולותיה העתידיים של המדינה, לא בסיס ל"הגנה" ולפלמ"ח במחתרת, ואף לא הגנה, בגוף ובנפש, על המדינה הצעירה בימים המכריעים של מלחמת השחרור — כי אם "מסגרת נוחה לקליטת עקורים ושרידי השואה" (כידוע, קמה התנועה הקיבוצית לאחר השואה...) וכמובן — "מסגרת נוחה גם מבחינת הזרמת כספים"...

ומה מהותה היום? — חיים בנועם ובנוחיות "במסגרת של מדשאות רחבות", כאשר "בעיני מאות אלפים" (כך מנה ומצא מר פאפו), אלה הם "חיים פאראזיטים על חשבון המדינה". שהרי — וגם זה ברור וידוע למר פאפו — על־אף כל הוועדות הממשלתיות שהפריכו טענות־כזב אלה — אין הקיבוצים "משלמים מס אמת". ואם גם יש למעלליהם צידוקים כלשהם — "לא תמיד צידוק משפטי יכול לספק את חוש הצדק המוסרי", אשר בשמו מופיע כמובן מר פאפו.

ואם תשאלו על שום מה התעורר לפתע הכותב לשלוח את חציו אלה ב"קרובי משפחתו" שהוא מאחל להם חיים טובים ו"ציוניים" — הרי התשובה: ידידו חזר מטיול בגליל העליון ושם חזה — אוי לעיניים שראו זאת! — מחזה ש"היכה אותו בשוק". היה זה ביום ה־1 במאי, והוא ראה במו עיניו "בני נוער לבושים בחולצות כחולות ודגלים אדומים בידיהם"! ומודה מר פאפו: "גם אותי היכתה חוויה שלו כברק". שהרי הקיבוץ הוא "אנכרוניזם" ש"אין לו עתיד וספק אם יש לו הווה" — והנה מופיע נוער קיבוצי לעיני המטייל לתומו כפטה מורגאנה ממש — ועוד עם חולצות כחולות ודגלים אדומים... בישראל "של שנת 1986"!

לא מראות המתנחלים בלב חברון, שדמותם כדמות המתיישבים הלבנים בדרום ארה"ב בתקופה הקולוניאלית; לא התמונות של אלפי לובשי־השחורים — מיידי האבנים ושורפי התחנות, אוכלי לחם־חינם ומשתמטים משירות בצה"ל — בלב ירושלים, כאילו יצאו זה עתה מגיטאות מזרח אירופה של ימי הביניים; לא המוני הסוגדים למים הקדושים שמספק להם יורש העצר המפואר, "החוזר בתשובה" לבית באבא סאלי, כאילו יצאו זה עתה מגיטאות ערב של התקופה העותומאנית — לא המראות הללו גורמים "שוק" ו"מכים כברק" חושיו של מר פאפו, אלא הנוער הקיבוצי הלובש חולצות כחולות. זהו "ידידנו הטוב ביותר" שממנו, כאמור, ישמרנו האל...

אך הבה נעבור לטענותיו ולתחזיותיו.

משהו על ה"קומוניזציה של מדינת ישראל"

הטענה הראשונה של מר פאפו מבוססת על סילוף היסטורי, פשוטו כמשמעו.

כותב מר פאפו: "לאחר שהוכח בביטחון, שסוציאליזם בנוסח קומוניסטי איכזב... ברור, שהקיבוץ לא ישמש לעולם חוד חנית לכיוון של קומוניזציה של מדינת ישראל או של כל מדינה אחרת בעולם". ואולם, האם הקיבוץ התכוון אי־פעם לשמש "חוד חנית" מעין זה?

אמנם, רבים בארץ ובעולם, ולא רק בתנועה הקיבוצית, העריצו את מאבקה של ברית־המועצות ועמה נגד הנאציזם, ואף התייחסו באהדה ל"בנייה הסוציאליסטית" בבריה"מ, לפי הביטוי המקובל באותם ימים — אך לא ראו בה מעולם דגם לחיקוי, לא לקיבוץ בארץ ולא לסוציאליזם המערבי בכללו. הקיבוץ היה ונשאר "חוד חנית" לא ל"קומוניזציה של מדינת ישראל" אלא להקמת משטר חלוצי־יצרני בארץ, כיסוד להקמת מדינת ישראל; הוא דגל תמיד במשק פלוראליסטי ועודד שיתוף פעולה, בהסתדרות הציונית בשעתו ואחר כך במדינת ישראל, עם כל גורם יצרני — וכל זאת בניגוד לבעלי היוזמה "החופשית קפיטליסטית" מיסודו של מר פאפו, אשר הסתלקה מכל מעשה הקשור בבניין התשתית היצרנית בארץ במשך עשרות בשנים, אך לאחר שזו הוקמה, החלה והמשיכה למצוץ מהמשק היצרני את לשד עצמותיו — לטובת השכבות הפאראזיטיות של "אצולת הממון" החדשה. "אצולה" זו הלכה והתבססה לאיטה כבר בשנים עברו, אך הגיעה אל הנחלה והתעצמה בעשור האחרון, מאז "המהפך" הידוע לשימצה.

"רגיל לשפה אורוולית, כפוף לשנאתו לקיבוץ"

עד כאן הסילוף. ומכאן לנושא החברה והכלכלה בכללם — שבהם מר פאפו אינו מוכיח ידע מעמיק, אם לדבר בלשון המעטה.

על היוזמה ה"חופשית" הקפיטליסטית

כותב מר פאפו: "...העולם התבגר"(!) ו"הכול(?) השתכנע" בעליונותו של "המשק החופשי־קפיטליסטי". האמנם?

"הכול השתכנעו" כי "הקפיטליזם החופשי" הביא לעולם במאה שלנו את האסונות הגדולים ביותר שידעה ההיסטוריה: שתי מלחמות עולם, ופאשיזם ונאציזם, ושואה ופצצה אטומית, ואף התפשטות הרעב בעולם בממדים בלתי ידועים עד עתה, גם בקרב הארצות הנחשלות, שחיו עד כה במסגרת המשק הטבעי שלהן שנהרס עם הכללתן במערכת הקפיטליסטית העולמית.

הכלכלה הקפיטליסטית נהפכה במחצית השנייה של מאתנו, למערכת עולמית אחת אשר בתוכה — לא זו בלבד ששלושה רבעים של המין האנושי נמצאים בתת־פיתוח כרוני ורעב ממנו (למעלה ממיליארד בני אדם), בעוני מחריד ורעב תמידי, אלא שהפער בין העשירים והעניים בה, הולך ומתרחב ומעמיק. כבר לפני שנים מספר כתב הבולשביק הוותיק רוברט מק־נמארה (שהיה, כידוע, גם שר ההגנה האמריקני ולאחר מכן נשיא הבנק העולמי): "יש קרע כלכלי בעולמנו. בקרע זה הוא מעין שבר סייסמי הפעור בקליפה החברתית של כדור הארץ. הוא יכול לעורר, וגם יחולל רעשים וזעזועים איומים, אם המדינות העשירות לא יעשו יותר כדי לסתום פער זה... לאיש לא יהיה ביטחון על פני כדור הארץ, ויהא מלאי הנשק שלו כאשר יהיה..." — מאז החריף המשבר והעמיק שבעתיים.

כך בעולם הגדול — אך גם במערב המתועש והעשיר הביא "הקפיטליזם החופשי", דווקא בעשור האחרון, לגידול עצום בחוסר העבודה, העולה כבר על 30 מיליון, ולמשבר, לא רק בכלכלה ובחברה — אלא במה שקרוי, הציוויליזציה המערבית בכללה. סימניו רבים וידועים: גידול מדהים של צריכת סמים ופשיעה, התפוררות תאי הקהילה והמשפחה — ופריחתן של כתות מיסטיות למיניהן, שבהן מחפשים אחיזה מיליונים של בני אדם שאיבדו את משמעות חייהם.

לא במקרה חוזרים טובי הכלכלנים והסוציולוגים של ימינו ומתריעים נגד "החופש" הבלתי מוגבל שניתן להון הגדול, של החברות הרב־לאומיות בפרט, וחוזרים וטוענים כי התערבות המדינה בכלכלה אינה בהכרח בלתי פרודוקטיבית. להיפך — עליה לווסת את תהליכי השוק. ואמנם, אם ניצל הקפיטליזם עד כה — למרות כל מוראותיו — הסיבה אינה בכך שנשאר "חופשי" בסגנון המאה הקודמת, שבה המדינה לא היתה אלא כלב שמירה של ההון, כי אם נכנע ללחץ ההמונים ואף "גנב" בחלקו את התסריט של ההגנה הסוציאליסטית: תחיקה סוציאלית וביטוח לאומי על סוגיו, ויסות השוק והמטבע — וכל שאר הישגי חברת הרווחה. הם הם שהצילו אותו, אחרי שניסה תחילה "פתרונות" אחרים: את המלחמות לחלוקת העולם כשלל למנצחים, את הפאשיזם ושאר הדיקטטורות כמחסום בפני המוני העם (והוא מנסה אותם גם כיום, ככל שידו משגת) — והביא על ידי כך לגיאות עצומה של מהפכות אנטי־קפיטליסטיות ואנטי־קולוניאליות. על פני תבל כולה.

ועוד: דווקא בעשור האחרון הולך ומתקבל במערב עוד תסריט סוציאליסטי, הולכת ומתפשטת — בסקנדינביה, בגרמניה המערבית ועוד — סיסמת "שיתוף העובדים במינהל וברווחים", שהיא תביעת יסוד סוציאליסטית ישנה. אמנם, כל זאת בתחומי המערכת הקפיטליסטית, אך גם זה סימן לבאות. האם לא שמע מר פאפו, כי אף בארצות הברית הסופר־קפיטליסטית מעודד הממשל הפדראלי, ע"י קרן מיוחדת, את שיקומם של מפעלים פרטיים "חופשיים" שפשטו את הרגל, על ידי תאגידי פועלים הנוטלים אותם לידיהם? וזאת אחרי שלמד לדעת כי מפעלים רבים, ולעתים גם "עיירות כפר־אתא" שלמות, שנסגרו על מנעול ובריח בידי בעלי הון, שבחרו להעביר הונם למלאיה או דרום־קוריאה — הופקרו לשיתוק כלכלי ופשע וסמים וזנות, והוחלט לנסות שיטה "חדשה" זו של "סוציאליזם נוסח אמריקה", כלשונם...

חזון מדינת הצלבנים

קצר המצע מהשתרע ולמסור כאן על ממצאי הסוציולוגיה האמריקנית המודרנית, כמו, למשל, על תורתו של אלבין טופלר החוזה תחייה של קהילות־ייצור, בצורה של קואופרטיבים או קומונות, כתשובה למדווי התיעוש הקפיטליסטי שהגיע למיצויו — נחזור אפוא אל ארצנו הקטנטונת. מה הוכיח כאן "הקפיטליזם החופשי" בעברו המפואר, ובעשור האחרון בפרט?

מר פאפו, דוברו האידיאולוגי של הזרם הפוליטי שהעלה על נס את אתוס־הבורסה, אשר שיגע את העם והפיח בו את האשליות הכוזבות, כי עוד מעט קט נהיה ל"מרכז הפיננסי" של המזרח הקרוב, כביירות בשעתה, וכך תיפתרנה כל בעיותינו — דובר זה מוצא עוז בלבו להוקיע את הקיבוצים כ"תאים פאראזיטיים החיים על חשבון המדינה"! — לא הבורוקרים ושאר אשפי־הבורסה, המתווכים והסרסורים בעסקי מקרקעין וממון ונכסים למיניהם, אמיתיים ופיקטיביים, עורכי דין ורואי חשבונות לאלפיהם, שעיקר תפקידם לרמות זה את זה ובעיקר את מס ההכנסה, היבואנים ומנהלי הבנקים ושאר ראשי המנגנונים הביורוקראטיים למיניהם, וכלי הקודש לסוגיהם — לא כל אלה שאינם מביאים ולו גם דולר אחד לקופת המדינה, ששקעה בימי "הכלכלה הנכונה", מחמת מעלליהם, בחובות פנימיים וחיצוניים של עשרות רבות של מיליארדי דולרים; לא אלה אשר התיישבו כחטוטרת על גבו של המשק היצרני — הקולקטיבי והציבורי והפרטי גם יחד — ומוצצים ממנו את לשד עצמותיו על ידי רבית קצוצה, ואף מכניסים לכיס, במישרין ובאלפי דרכי עקיפין, את חלקו הגדול של הסיוע הבא מחוץ לתחומי המדינה — לא כל אלה פאראזיטים, אלא הקיבוצים!

האם אין מר פאפו יודע מה שיודע העולם כולו, כי הקיבוצים הפכו את החקלאות בארצנו הדלה לתהילת מדינת ישראל וכי חקלאות זאת מספקת בשפע את צרכי הארץ ואף מכניסה מיליונים מהיצוא החקלאי? האין הוא יודע, כי אף־על־פי שהקיבוץ הוא בעיקרו משק חקלאי, עולה בהרבה תרומתו הממוצעת של חבר הקיבוץ גם בתעשייה — בייצור וביצוא — על הממוצע הלא־קיבוצי של מדינת ישראל? האין הוא יודע, שהקיבוץ הוא מעל לכל חברה עובדת ויוצרת — כך ילדיו בגיל בית הספר התורמים גם הם בעבודה, כך חבריו בגיל העבודה, וכך גם בגיל הפנסיה, בגיל 60 ו־70 ולמעלה מזה — בשרה ובסרנה? היש עוד הרבה "תאים פאראזיטיים" כאלה במדינת ישראל?

מר פאפו בדק ומצא, בבקיאותו הרבה בסוציולוגיה של הקיבוץ, כי חברי הקיבוץ הם או חסרי שאיפות ונחשלים או "מסוג המסתדרים" המצליחים "לעלות על גבם של אחרים" ולהגיע ל"טובות הנאה וכבוד ושררה", והם מהווים "מעמד חדש" בחברה "שוויונית כביכול" — "בדיוק(!) כמעמד המנהלים שעליו כתב ג'ילאס"... כך כותב ידידנו הטוב, המאחל לכל חברי הקיבוצים "חיים טובים וציוניים" — ולא רעדה ידו.

לא אכחיש: בטירוף המערכות של "הכלכלה הנכונה", גם עקב אילוצים חיצוניים וגם בעקבות כשלונות של המוסדות שטיפלו בנושא, ואף כשלונות אישיים שהביאו חרפה על האחראים לכך ועל התנועה שהיו שליחיה — מעדנו גם אנו. ואולם, היו אלה מקרים חריגים, יוצאים מהכלל, ולא נורמות של התנהגות ומוסר — אלה המתגלות יום יום, כקצה הקרחון, באמצעי התקשורת הכתובים והאלקטרוניים, ובחלקם בבתי המשפט, כנורמת ההתנהגות הקובעת של מעמד הנובו־רישים, של "אצולת" הממון החדשה, שהלכה וטפחה ושמנה מאז המהפך הליכודי. ייאמר על כן בקול ברור ובאמירה מפורשת: גם אם חטאנו פה ושם, ואכן חטאנו, כל חטאינו כשלג ילבינו לעומת אבירי "הקפיטליזם החופשי" ודובריו, שחטאים מסוג זה, וגרועים מהם שבעים ושבעה, הם נורמת חייהם. הוי, הצבועים!

ואולם מר פאפו אינו מסתפק בהוקעת הקיבוץ — הוא גם משיא עצות וחוזה עתידות וסולל דרך שבה תוכל התנועה הקיבוצית להינצל מ"גיוונה כתופעה ציונית". ראשית, עליה "ליהפך למושב עובדים". וודאי גלויות לעיני מר פאפו ההתפתחויות האחרונות בתנועת המושבים — חמורות ביותר לפי ראות עינינו אך לא בעיני מר פאפו, שכן הן תואמות את אידיאולוגיית "הקפיטליזם החופשי": בעקבות המדיניות החקלאית ההרסנית נשמטת במושבים רבים הקרקע מתחת רגלי המושבניק הקטן ומתממשים בהם תהליכים של ריכוז קרקעות לחוות חקלאיות, המבוססות על עבודה ערבית זולה. ואכן, הדגם לאותה חקלאות העתיד כבר לפנינו — בצלמה ובדמותה של חוותו של אביר מיסדר ה"חירות"...

ועוד חזון בפיו של מר פאפו: כדי שיינצל "המוראל הלאומי בקיבוצים". ויימנע "גיוונם כתופעה ציונית" — עליהם להצטרף אל אלה העושים "התיישבות חרשה ומאסיבית ביהודה ושומרון". זה ה"אוואנגארד הלאומי" החדש של עם ישראל. כלומר, נבוא גם אנו לשבת על גב ההר, ועל גבם של תושביו — כשאנו שולטים בהם בכוח הזרוע והם ממשיכים לעבד את האדמה ולשרת כמעמד של חוטבי עצים ושואבי מים... כך בהר — וכך בשפלה ובכל מרחבי מדינת ישראל. ואם נשאר עוד מכנה־משותף, כלשהו בינינו, שכן מר פאפו מאחל לנו "חיים ציוניים" — הבה נשאל אותו שאלה אחרונה: כמה זמן תוכל, לדעתו, להחזיק מעמד מדינת צלבנים חדשה מעין זאת?

ולסיום: מאחר ש"הדף הירוק" פתח, באדיבותו כי רבה, את דפיו בפני "יושב הראש של ועד המעקב של הליכוד", שתפקידו לעקוב אחרי תעלולי המאפיה השמאלנית בתקשורת, רשאי אני להניח כי הדבר נעשה מתוך הסכם בין הצדדים. ובקרוב יופיעו כתביו של "הדף הירוק" באחד הדפים החומים של הליכוד ושכן עיתון יומי או שבועי אין ביכולתו להפיקו. ואני מוכן להתנדב ולהציע כותרת לאותה רשימה שתופיע בקרוב: "הצבועים והמתחסדים — מה עשיתם אתם בשביל המדינה?!"

יוסף שמיר

בשמי ובשם רבים בקיבוצי

בא לי להגיב על רשימתו של אהוד דור במדורו "מבחוץ" ("הדף הירוק", 211), בה הוא מביא את דבריו של מיודענו עו"ד פאפו. ואני שואל אתכם, הכיצד מלאכם לבכם לפרסם אותו בעיתון שלי (שלנו)? האם לא מספיק לי לשמוע אותו מעל גלי האתר כמעט כל שבוע? שם הוא מכריז על עצמו בלא מורא כפאשיסט שמאחוריו עומד "כך". כהנא? שם לפחות נמצא מי שעונה לו במקום ולפי דעתי לעניין (מאיר פעיל).

קשה מאד לשמוע אותו ואת השקפת עולמו ובשמעי אותו, אני מרגיש שלחץ הדם עולה לי לראש. אני חש שדעותיו והטפותיו עלולות להביא לחורבן בית שלישי, ואני חרד מאוד, שדעותיו, הבאות כפניני לשון מעורבבות עם שמן זית זך, עלולות, חס וחלילה, איפה שהוא, להשפיע ולהידבק. אני רק מקווה שהשפיות שבעם הזה לא תידבק מדעותיו.

אחר כל זה אני עוד צריך לקרוא אותו בעיתון שלי? עצם הפתיחה שלו מזכירה לי את האנטישמים בפולין, שכרצותם להוכיח, שהם לא אנטישמים, היו מכריזים שיש להם ידידים יהודים (גם לו יש חברים בקיבוצים). אני שואל אתכם: למה אני צריך לקרוא בעיתון שלי שהקיבוץ הוא קוריוז, הקיבוץ כשיטה חברתית איכזב ואין עתיד לקיבוץ משום שהוא מסגרת כפייתית?

ואומר הוא עוד (ולא חלילה בשמו אלא בשם מאות אלפים בעיר) שהקיבוצים חיים כפרזיטים על חשבון המדינה. האם ככה אני חי כחמישים שנה, בהן גידלנו בנים ונכדים הממשיכים את הדרך?

יש במאמר הזה עוד הרבה פניני לשון וכל זאת הוא אומר לא, חלילה, בשמו בלבד אלא בשם רבים, הרואים בקיבוץ אנכרוניזם.

לפי דעתו, אילו היינו הולכים להתיישב ביהודה ובשומרון היינו כשרים למהדרין. ועוד כהנה וכהנה השקפות שבעיני הם מוקצה מחמת מיאוס.

אין ברצוני לענות לו או להתווכח איתו, משום שכשם שהוא לא ישכנע אותי כך אני לא אשכנע אותו ולכן חבל להשחית מלים עליו. אך טענה קשה לי למערכת העיתון: הכיצד פיניתם לו דף שלם בעיתון ועוד עם תמונה, מבלי אפילו להגיב ולהסתייג מהפירסום?

אני מביע בזה, בשמי ובשם רבים בקיבוצי, את סלידתי מהפירסום הנ"ל.

קושניר ברקו,
המעפיל

יש גבול

אני מבקש להתייחס יותר לעצם הופעתו של מר פאפו במדור "מבחוץ" בגליון הקודם, מאשר לתוכן הערכותיו האוויליות, בהן הוא שולל את זכות המשך התנועה הקיבוצית בהבל פיו.

אינני שולל באופן עקרוני את המדור "מבחוץ". אדרבא, הרעיון לאפשר להופיע על במתנו גם ליריבינו הפוליטיים, הששים לרוב לגלות ולהבליט את חולשותינו ומחדלינו (שאנו מודעים להם גם בלעדיהם), יש בו משהו, לא רצוי שלאורך ימים נתבשל במיץ עצמי בלבד. אבל יש תנאי אחד, שצריך, במקרה זה, לחייב גם את מבקרינו החריפים ביותר, והוא, היצמדות לעובדות והימנעות משקרים, זיופים ועיוותים של דמותנו.

מר פאפו, באיגרת "לידידיו הטובים ביותר", הינו רחוק מאוד מקיום התנאי הזה, מסיבה פשוטה — שאיננו מסוגל, למרות כל התחסדותו הצבועה, להתגבר מבלי להוריק השמצות, בדיות ודברי־בלע.

אחרי שמר פאפו, האריסטוקרט הישראלי, זכה בקבלת פנים נלבבת כזאת באכסנייתנו, לא אתפלא אם באחד הגליונות הבאים נפנה מקום לכבוד הרב כהנא. הרי המרחק בין השקפותיהם הפוליטיות אינו כל כך משמעותי.

אינני מוכן אפילו לנסות להתפלמס עם מחרוזת סילופיו של הלאומני המעוות הזה, בקנאותו. טיעוניו הפסדו־סוציולוגים הם ברמה של שוק הכרמל והם עלילות בלוח מזוקן, ימיהם כימי התנועה הקיבוצית מראשית קיומה.

עורך המדור הזה, מן הסתם, לא שמע את מר פאפו באחד מתשדיריו השוביניסטיים בימי החמישי לפנה"צ (למזלנו, שעה לא נוחה להאזנה) כשהגן בסיטונות על כל המנהיגים והתנועות הפאשיסטיות (פרט להיטלר), והציגם כמגיני התרבות המערבית והדמוקרטיה נגד הסכנה המרקסיסטית. בחוצפתו זו הוא לימד סניגוריה לא רק על מוסוליני ופינושט, אלא הפליא גם לטהר את החונטה של התליינים הארגנטינאים, שלדבריו, הצילו את מולדתם מההשתלטות הקומוניסטית. ואם עקב מלחמת הקודש שלהם נעלמו גם כמה אלפי בחורים יהודים, אז אין זו אשמתם (של הגנרלים), שאותם יהודים הסתבכו בפעילויות חתרניות לא להם, ונענשו על כך, לאו דווקא כיהודים. חברים יקרים ממערכת "הדף הירוק" — גם לסובלנות הפוליטית יש גבול. אנא, אל תעבירו אותו ושימרו על כבודו של הדף היקר לכולנו.

אברהם עמיר, שער־העמקים

בית הספר לחינוך של התנועה הקיבוצית
אורנים
המכללה
נפתחת ההרשמה לשנת הלימודים תשמ"ח.
★ מסלול הכשרה לגיל הרך
★ מסלול הכשרה לגיל ביה"ס
★ מסלול הכשרה למורים בחינוך מיוחד
★ מסלול לאמנות ואומנות
★ מסלול הכשרת מורים למוסיקה
★ מסלול להכשרת מורים במגמת ספרנות
★ מסלול השתלמות חד־שנתית לגננות ולמורים מוסמכים
★ הכשרת מורי אולפן
★ קורס למקורות ישראל
★ מכינות
"מדריך לנרשמים" וטופסי הרשמה יישלחו לפונים. נא לפנות אל: תמר חורב, מינהל תלמידים, אורנים, ביה"ס לחינוך התנועה הקיבוצית. דואר טבעון 36910, טלפון 04-930756
המכון להוראת המדעים ושיפור דרכי ההוראה.
לעובדי הוראה בפועל ולכאלה היוצאים לשנת השתלמות במסגרת הקרן
החלה ההרשמה לקורסי השתלמות לשנה"ל תשמ"ח
הקורסים מיועדים לגננות, מורים בביה"ס היסודי, והעי"ס, והם מוכרים לצבירה לצורך ממ"ס בכיר ולגמול השתלמות.
פרטים נוספים וטפסי הרשמה — אצל מירה הס, טל' 04-930767.

אוניברסיטת חיפה
בית הספר לחינוך של התנועה הקיבוצית
אורנים
החטיבה האוניברסיטאית
נמשכת ההרשמה לשנת הלימודים — תשמ"ח
לתואר B.A במדעי הרוח
לתואר B.Sc. להוראת מדעי הטבע
ולתעודת הוראה בבית־הספר העל־יסודי.
מדעי הרוח חוגים:
• מקרא
• ספרות עברית והשוואתית
• הסטוריה כללית
• הסטוריה של עם ישראל
• הסטוריה של המזרח התיכון בן־זמננו
• מחשבת ישראל
• שפה וספרות אנגלית — חד־חוגי.
חטיבות:
• לשון עברית
• לשון ערבית (לא נדרשת ידיעה מוקדמת של הלשון הערבית).
• ספרות
• פילוסופיה
• לימודי הקיבוץ
• ספרנות
מדעי הטבע המחלקה להוראת המדעים:
חוגים: ביולוגיה — מסלול חד־חוגי
מתמטיקה — פיסיקה — מסלול אחד המורכב מ־2 החוגים במתכונת דו־חוגית, כולל אפשרות קבלת הסמכה להוראת המחשבים בביה"ס העל־יסודי.
קיימת אפשרות ללמוד מתמטיקה כחוג אחד ממסלול דו־חוגי, כאשר החוג השני יהיה חוג כלשהוא במדעי הרוח.
"מדריך לנרשמים" וטפסים לבחינות הכניסה הפסיכומטריות ניתן לרכוש במפעל השכפול באורנים או בחנויות סטימצקי בקמפוסים האוניברסיטאיים.
מידע נוסף ניתן לקבל בימים א'–ה' באורנים: מדעי הרוח 04-930832, מדעי הטבע 04-930819

רהיטי מרכז המזנונים והרהוט המודרני
סיטונאי לרהיטים ורפדות
מכירה כל סוגי רהיטים בסיטונות ארונות קיר, ספות, מיטות, מזנונים, ויטרינות, פינות אוכל וארונות ילדים
מבצע מיוחד ליובל ה־30 לחברי קיבוצים
חדרי שינה במחיר מיוחד
אפשרות לתשלומים נוחים
עבודה עצמית
שבתאי כהן
רח' בית־אשל 7 יפו — טל' 03-821469

סולרואיר
רולר בלינדס בע"מ

✦ וילונות גליליים.
✦ מסכי הקרנה.
✦ מסכי האפלה.
✦ רפפות ורטיקליים.
✦ דלתות הרמוניקה (אקורדיאון).
✦ פולים (מחיצה יפנית)
דיזנגוף 282 ת"א
י־ם 02-244132 חיפה 04-662017
המפעל: טל 252953 חנות 441178

מבצע מזרונים!!!
ברהיטי "צבר" — שאולי
* מזרוני סולי פרוסטרופדי 140/190 — 420 ש"ח
* מזרון פרדייז חדש עם הלב האנטומי — 290 ש"ח
* מזרוני עמינח + קינג קויל בהנחות גדולות
* מזרוני ספלנדיד בהנחות גדולות
* מבחר ספות נוער קינג צבר 30% הנחה
* מבחר ספות נוער עמינח בהנחות גדולות
מיוחד לחברי קיבוצים 30% הנחה למזרוני "צבר" 15 שנות אחריות
אספקה מיידית
רהיטי "צבר" — ת"א רח' הרצל 44 03-839711

במבוא האום 1986
לחברי הקיבוצים תנאי תשלום נוחים
רהיטי במבוק מעץ ראטן
סלונים, מיטות, פינות אוכל, מזנונים, חדרי נוער וילדים 400 מטר תצוגה
רח' עלית הנוער 3 גבעתיים טל: 324104

סימה באר

אספקה קטנה

593/ איפה אתה

יש לה המון להגיד ולבקש וזה לא פשוט בשורות ספורות. בקיצור: איפה אתה, הבוגר, החם, הרגיש והשמח?

היא בת 37, אם לבת, עוסקת בחינוך בקיבוץ בצפון, וכל מה שהיא מחפשת אצלך מצוי גם בה ובשפע. יותר מזה: תמצא בה את הרצון לבנות קן ביחד, ואפשר גם מחוץ לקיבוץ.

או אולי תיפגשו ותראו אם יש על מה לדבר, על כוס קפה וקצת מוסיקה?

594/ יש לה מה להציע

בת 50 ממרכז הארץ. את הקיבוץ היא מכירה מימי צעירותה. היא מעידה על עצמה שהיא נאה ותרבותית. היא צמאה להכיר חבר קיבוץ מהמרכז, עד גיל 60, רציני וכן, ויש לה מה להציע לו. תנסה.

595/ מי יבנה בית

הנה עוד אחת, שהיא רצינית נכונה ויצירתית אך בעלת ייחוד משלה: בת 35 מקיבוץ במרכז הארץ ופרטים נוספים היא מעדיפה למסור בארבע עיניים לגבר רציני, עם כוונות כנות לבנות בית מבלי כל ההצגות הכרוכות בכך. — היא מחכה לך.

596/ מעגלים

„מתוך רצון לסגור מעגל אחד ולהתחיל מחדש בחרתי לעבור ולחיות בקיבוץ".

היא עצמאית (כלכלית ונפשית), מחפשת חבר טוב, שיודע להיות גם ביחד וגם לחוד. אוהבת, כמו כולן, קולנוע־ספרות־שירה־מוסיקה. בת 47, נאה בהופעתה, רוצה באלמן או גרוש, בן 60־50, שיהיה רחב אופקים, רגיש, נדיב, נאה, גבוה, עם שמחת חיים והומור לחברות נאמנה ורצינית.

אם כל זה לא מספק, תוכל לכתוב אליה ולשמוע יותר.

597/ גם אופה וגם תופרת

בלבוסטה — זה תואר קטן עליה. היא תופרת, סורגת, אופה, קוראת, פותרת תשבצים ואף פעם לא משעמם לה. מלבד מה שהיא כבר עושה, טמון בה עוד הרבה פוטנציאל. היא בת 65, אינטליגנטית ויש לה מה להציע. רוצה בקשר עם חבר שיהיה — „לא יותר מדי טיפש (I.Q. יותר גדול ממספר הנעליים)" אסטטי, בעל השכלה והומור.

היא מקיבוץ בצפון הקרוב ואם אתה מגלה בה עניין מוטב שתהיה מאזור חיפה, שהמרחק יאפשר פגישה לאחר שעות העבודה.

599/ מלים שמנסות לגעת

מעבר לנתונים העובדתיים (גיל 35, אם לבת, התנסות קצרה בחיי קיבוץ ושני תארים אוניבר־סיטאים) — היא יודעת, שלסכם מי היא בשורות ספורות ולקלוע אל התיאור המדויק ואל הייחוד שלה, זו בעיה, בעיקר כשאוצר המלים, שניתן להשתמש בו, הוא מצומצם ובמידה רבה שחוק. ובכל זאת היא מעידה על עצמה שהיא רחבת אופקים, פתוחה, חמה ואופטימית.

מה שחשוב יותר מכל, שהיא חשה רצון ובשלות לבניית מסגרת משפחתית, אוהבת ומאושרת ומאמינה, שאם תכיר מי שמונע ע"י אותן תחושות ובדרך דומה לשלה, יוכל להעשיר את אוסף ההצלחות שלך בעוד הצלחה אחת. אגב, היא מקיבוץ במרכז הארץ.

....יפה וחכמה מהצפון, שיהיה אפשר להיפגש אחרי ההשכבה

600/ פנצ'ר מאכר

קיבוצניק דרומי, בן 45, אב לשניים, שהחיים התפנצ'רו לו, רוצה להתחיל מחדש. לאיזה כיוון, כמה עמוק, איפה — כל זה פתוח בינתיים. לצורך העניין הוא מחפש פרטנרית, שתהיה ישרה רגישה, ספונטנית, וגם יציבה, נינוחה, נאה, ובעלת עוד תכונות, שספק אם הוא עצמו ראוי להן. משום כך הוא עשוי להסתפק גם בסתם „כימייה".

את עצמו הוא מגדיר כאיש של צדק, אידיאלים ומסירות, בעל חשיבה־לא־בנאלית והתנהגות־לא־סטנדרטית. הוא „ראציונליסט שאוהב גם לפנטז", קשה אבל רגיש, שיטתי וקפדן אבל מרושל ולא סטרילי, בעל כושר ביטוי אבל מופנם וביישן, חסכן וזהיר. עקשן ואימפולסיבי, אגוצנטרי אבל לא אגואיסט. בעל הופעה נעימה אבל קצת מגושם.

עם כל התכונות הסותרות האלה הוא מחכה לך. משעמם ודאי לא יהיה לך איתו.

601/ הולך על כל הקופה

„לסימה שלום. היכרות, ידידות, ורצוי גם אהבה... עם אשה. זה מבחינתי, בהחלט אקטואלי. אני רוצה להזכיר לך את בקשתי: לא מתאים לי רווקה (שוב ירדו לי הסיכויים — ס.ב.) ולא מחפש תכלעס וזה כדי לחסוך באכזבות. לגבי דידי, נישואין הם תוצאה ולא מטרה". (ואתן, הנשואות, האם זו היתה מראש מטרתכן או רק אמצעי, או להיפך? — ס.ב.).

בקיצור: הוא מעוניין ביפה ואנטליגנטית (הוא הדגיש את זה בקו), יצירתית ופעילה בעבודה ובחברה, מסתדרת טוב עם הלבד והביחד וכמוהו, מעוניינת בידידות ויחס כן ורגיש. עיקר שכחתי: הוא בן 39, גובהו 179 (חבל שלא 1.80 — ס.ב.) מקיבוץ בגליל המזרחי. (איזה קיבוצים יש שם? — ס.ב.).

הוא אוהב: בני אדם, ילדים, לצחוק, יצירתיות, כישרון, שלווה, ידידות, אהבה והרבה מוסיקה. (מי לא? — ס.ב.).

לא סובל: התחסדות, גאוותנות, ירידה לחיי הזולת, תוכניות ספורט (אופס, סו"ס משהו מיוחד. ס.ב.) ריקודי־עם וסרטים צרפתיים.

מוכן לסבול: טיולים, (טיולים? — ס.ב.), חברה, שירה־בציבור, לבטים אישיים ונחרות קלות.

אז אם את גם יפה וגם חכמה ו... בעיקר, קיימת עלי אדמות ובנוסף גם מהצפון (שיהיה אפשר להיפגש אחרי ההשכבות), הוא מחכה לך.

602/ חוטא בכתיבת שירה

רק בן 73, גובהו 174. הוא אבא וסבא. שולט בכמה שפות, עסק בציור מילדותו והיום גם מתמסר לכתיבת שירה עברית. לא מעשן, לא שותה אלכוהול, לא משחק קלפים ומתרחק מחיי הוללות. בית חם כבר יש לו משלו (במרכז הארץ), עכשיו הוא רוצה באשה, שתקרין חום בביתו ושתהיה לו שותפה, לטוב ולרע. הוא מעדיף קיבוצניקית מלאה, שאם תבקש, יהיה מוכן גם לחיות בקיבוץ, עד ערוב הימים.

עצת השבוע

בלופים קטנים (לבנים, בשפת המשתמשים) הם חלק אורגאני מכל מערכת יחסים נורמאלית. הבעיה מתעוררת, כשהבלופים מתחילים להאפיר והופכים לשקרים שחורים והם מלווים ברפיקות־לב והזעה־מוגברת. במצב כזה, עדיף לסיים את הסיפור, למצוא פרייר חדש, להתחיל שוב בבלופים קטנים (כי הם חלק אורגאני וכו'...) אך להימנע מלהיסחף שנית.

603/ מרק ספיץ

בן 44, פנוי והילדים כבר גדולים תרתי משמע. עיסוקים בשעות הפנאי: ספורט, ספורט, ספורט, אבל גם בעלי־חיים, על שניים ועל ארבע, מוסיקה קלאסית ואדום עתיק ובנוסף הוא, גם אופטימי מלידה.

הוא חבר קיבוץ מהצפון, ואני בטוחה שאת רוצה לדעת עליו יותר — גם אני. אז כתבי לו או טלפני, או משהו...

604/ בעצת חברים

„אני פנוי אמיתי. מלאו לי כבר 48 שנים ואני מתלונן. החלטתי, בעצת חברים, לפנות אליך. אני אבא לילדים גדולים וקיבוצניק אמיתי. יש לי כמעט הכל: בית, המתאים למאה ה־20, רכב נוח ועכשיו אני רוצה להיפטר מה„כמעט' ולהכיר בת זוג לחיים אמיתיים של יחד".

הוא אוהב להקליט מוסיקה קלאסית, ולצלם בצבע. חבר קיבוץ ממרכז הארץ.

★

להזכירכם שוב: לא אקבל פניות של אמא בשם הבת, של הנכדה בשם הסבתא ושל חברים וחברות בשם חברים וחברות. מי כמוני מבינה את הרצון של כולם לעזור לכולם, אלא שקרו לנו מקרים לא נעימים בעבר ועל כן לא אוכל להענות עוד לסוג זה של פניות. תודה.

[illegible]

מכנסי „רפי"
להיט לכל גיל
חדש! עודפי ייצוא!
חולצות מכנסיים וחליפות מיזע (סווצ'רים טרנינגים) לגברים נשים וילדים
המבחר הגדול ביותר בארץ של מכנסיים ★ מכנסי ג'ינס, כותנה ★ חולצות ומכנסי חג לגברים נשים וילדים
חנית חינם! שעת חניה חינם על כל מכנס בחניון בית רומנו יהודה הלוי 14 ובחניון פינס. עם הצגת כרטיס החניה בעת הקניה
אלא מה
כ. ברבר ובנו
בית חרושת למכנסיים „רפי" לגברים, נשים וילדים
ת"א, דרך יפו 9 בית רומנו טל. 656458 — 03-658539

קיבוץ הרדוף
המרכז ללימודים אנתרופוסופיים
בשיתוף עם
אמרסון קולג', אנגליה
כנס אביב 10-15 באפריל
התעוררות לקהילה
האנתרופוסופיה והתרבות המודרנית
מרצים:
קון ואן הוטן – השילוש של המבנה החברתי
ג'והן תומסון – חינוך ולדורף
ישעיהו בן אהרון – האנתרופוסופיה והשאלה החברתית
סדנאות:
משפחה וקהילה, התפתחות חברתית, חינוך ולדורף, קיבוץ ואנתרופוסופיה, ארכיטקטורה, ציור, עיצוב דיבור, אוריתמיה
הכנס ייערך בשפה האנגלית
פרטים והרשמה: קיבוץ הרדוף, ד.נ. נצרת עילית 17930, טלפון: 04-965655, 04-868457

עבודה זמנית בחו"ל
למתכננים טיול או שהייה באירופה
אפשרות עבודה נוחה בזמנכם החופשי, כולל עזרה והדרכה (רכב, ביטוח מסלולים וכו'). הוצאות נסיעה במימון עצמי.
בפרטים: טל' 052-81967, רפי בערב

לקיבוץ החותרים
דרושה מורה
לקליטה – לכיתות צעירות
בעלת ותק ● (רצוי בקיבוץ)
לפנות:
לאילנה – הנהלת ביה"ס
טל' 04-570161

לקיבוץ גברעם
דרוש/ה
פקח/ית
כותנה
מנוסה
לעונה הקרובה
לפנות למרכז המשק – טל' 051-36089

לקיבוץ חולית
דרושה גננת
לשנת הלימודים תשמ"ח
החל מ־1.9.87
מגורים במקום הכרחיים
טלפונים:
057-82411, 85611
בשעות הערב:
057-85620 שמעון

דרושה קיבוצניקית
לטיפול בתינוקת בת שנה
למשפחה חשובה בשליחות בלונדון
על המועמדת להתחייב לעבוד לפחות חצי שנה
התקופה: החל מיולי 1987
השכר: 400 דולר לחודש + דמי נסיעה + כלכלה + השתתפות בכרטיס הטיסה
דרישות:
1. טיפול בתינוקת בימים שני וחמישי משעה 8.00–18.00 וביום שישי מ־8.00–16.00.
2. ערב אחד בשבוע שמרטף (שמרטפים נוספים בתשלום).
3. נקיון הבית.
לפנות לטלפון 02-817848 בשעות הערב.

עד כאן

המגל והחרב של ויינר

אם לא יחול שינוי בלתי צפוי, מפקד הנח"ל הבא יהיה אל"מ בנצי ויינר מדגניה א', שיקבל דרגת תת־אלוף עם כניסתו לתפקידו החדש. ויינר הוא מח"ט בחטיבת צנחני מילואים ולאחרונה סיים את לימודיו במכללה לביטחון לאומי.

מול ויינר, שנתמך על ידי שר הביטחון יצחק רבין, הפוסק האחרון במינוי כזה, הציג הרמטכ"ל היוצא, משה לוי, מועמד נגדי: אל"מ ירמי אולמרט, גם הוא קצין שריון מוכשר.

משה לוי עסק בחודשים האחרונים, במרץ רב, באיוש תפקידים בכירים בצה"ל בקצינים המקובלים עליו. מינויים אלה, על סף פרישתו, עוררו ביקורת רבה: ניכר בהם נסיון להכתיב לרמטכ"ל הנכנס את הרכב המטכ"ל עימו יעבוד בשנים הבאות. המינויים האלה עוררו מתח רב בין רבין למשה לוי, שהגיע לשיאו בפרשת בחירתו של הרמטכ"ל הבא. גם כאן השתמש משה לוי באמצעים חריגים לגבי המקובל בעבר, כולל פנייה ישירה לראש הממשלה שמיר בניסיון למנוע את בחירתו של דן שומרון, מועמדו של רבין, לתפקיד.

נסיונו של משה לוי לבחור באולמרט למפקד הנח"ל, משתלב בשאר מהלכיו, הנוגעים למינויים בצה"ל, ובהקשר זה, טוענים יודעי דבר, יש לזכור שהרמטכ"ל הבא, שומרון, הביע את תמיכתו בויינר עוד לפני זמן רב.

בימים האחרונים טענו חוגים, שתמכו באולמרט בצבא ומחוצה לו, שמינויו של ויינר הוא „פוליטי" ונובע מ„לחצים של התק"ם ושל רבין". לדעתם, שר הביטחון מינה את ויינר משום שבמאבק פרס — רבין, ויינר נמנה על מחנהו של האחרון.

בתק"ם לא מכחישים שויינר הוא המועמד המועדף של התנועה, אבל מרגישים, שהתק"ם אינה פוסלת את אולמרט. בתק"ם כן מכחישים, ובזעם, את ההאשמה, שהמינוי הוא „פוליטי" והופעל „לחץ" של התק"ם על שר הביטחון: נוהג מקובל בצה"ל, עוד מימי בן־גוריון, שהצבא מתייעץ עם התנועות הקיבוציות לפני בחירת מפקד נח"ל חדש, מפני שהנח"ל הוא חיל ייחודי, שרוב המתגייסים לשורותיו הם חברי גרעינים המיועדים לקיבוצים.

נוהג זה נשמר גם הפעם: עוד לפני מספר חודשים, החלו בצה"ל הדיונים על החלפת מפקד הנח"ל. בשלב הראשון היו ארבעה מועמדים, ביניהם ויינר ואולמרט. בניגוד לטענות, לפיהן שר הביטחון הכריע לטובת ויינר לאחר שפורום השיבוצים בראשות הרמטכ"ל החליט שאולמרט הוא המועמד לתפקיד, הודיע שר הביטחון לצה"ל ולרמטכ"ל שהוא מעוניין במועמד בעל כישורים ראויים המקובל על התנועות, עוד לפני שפורום השיבוצים דן בנושא.

באותו זמן, ראשי התק"ם החליטו, שלא להתערב ביוזמתם בהליך המינויים. אבל אם צה"ל יפנה, כמקובל, לתנועות הקיבוציות וישאל לדעתן — תמליץ התק"ם על ויינר תוך הדגשה, שאיש מהקצינים האחרים המועמדים לפקד על הנח"ל אינו פסול בעיניה. פנייה כזו מטעם הצבא אמנם באה: אלוף מצנע פנה, בשם המטכ"ל, לתק"ם ושאל לדעתה, וקיבל את התשובה המוסכמת: ויינר עדיף, ראשון בין טובים. אף על־פי־כן, פורום המינויים בצה"ל החליט למנות את אולמרט, ובמשרד הביטחון טוענים, שבניגוד למקובל, הודיעו למועמד על ההחלטה לפני שאושרה על ידי שר הביטחון, שהוא, ורק הוא, מוסמך להחליט סופית בעניין מינוי קצינים בכירים.

רבין הרוגז השתמש בסמכותו זו, ומינה את ויינר למפקד הבא של הנח"ל, מינוי שימומש, כנראה, רק לאחר כניסתו של דן שומרון לתפקידו כרמטכ"ל. במהלך הוויכוחים, העלו מתנגדיו של ויינר טענות נוספות: לאולמרט, כמי ששירת בנח"ל, כישורים עדיפים לתפקיד מפקד הנח"ל והוא נפסל, בין השאר, גם משום שהוא אחיו של ח"כ אהוד אולמרט מהליכוד.

במשרד הביטחון ובתק"ם דוחים בזעם את הטענות האלה. טוענים שלויינר, מלבד כישוריו כקצין קרבי, רקע עשיר בתחום ההתיישבות: כראש אגף כוח אדם בתק"ם עסק הרבה באיוש קיבוצים חדשים, היה מלווה מטעם התנועה של קיבוץ „מיצר" והיה פעיל ב„לובי" של מתיישבי הגולן. ובאשר לטענה שאולמרט נפסל בשל דעות פוליטיות ימניות כביכול, מרגישים שאולמרט אינו איש פוליטי, ובוודאי לא איש ימין מוצהר, לעומת זאת, דווקא ויינר ידוע כנץ ימני. בכל מקרה, לשיקול פוליטי מסוג זה אין מקום במינוי קצינים.

אם לא די בהתקפות מבחוץ על התק"ם בנושא מינויו של ויינר למפקד הנח"ל, הרי שגם בתוך התק"ם לא הכל היו מאושרים מכך שויינר קודם לתפקיד בכיר. לפני שויינר התגייס לצבא הקבע, בתקופת פעילותו בתק"ם, הוא השמיע ביקורת נוקבת על המדיניות ודרכי הפעולה של רבים מראשי התק"ם בתחומים שונים. רבים נטרו לו על הביקורת הזו, וניסו למנוע את מינויו לתפקידים בכירים בתנועה.

תמיכת התק"ם במועמדותו של ויינר לתפקיד מפקד הנח"ל, היא פשרה בין תומכיו ליריביו: יש בה קידום אישי לויינר, אבל מדובר בתפקיד מחוץ לתנועה, תפקיד במסגרת צה"ל, שימנע ממנו לקחת חלק במאבקים עקרוניים ולצבור עצמה במאבקי כוח בתוך התק"ם. בעימות הפנימי, אהרון ידלין ושושיק פרי, שני מזכירי החוץ של התנועה, תמכו בויינר.

מזכיר הפנים, בניס התנגד. לשבחם של המתנגדים ייאמר, שאיפשרו לתק"ם להציג עמדה אחידה כלפי חוץ, בין השאר, משום שלא יכלו להציג מועמד שווה־כישורים לויינר, והעדיפו מועמד מחברי התנועה, גם אם אינו לפי רוחם, על מועמד „חיצוני" כמו אולמרט.

לנוכח הנסיונות להכפיש את שמה של התק"ם בהקשר למינויו של ויינר למפקד הנח"ל, הגיבו רבים מבכירי התק"ם בפליאה ורוגז על כך שדווקא „דבר" ו„על המשמר", המקורבים לתנועה הקיבוצית, מתחו ביקורת חריפה יותר על המינוי הזה מאשר יתר כלי התקשורת.

עודד ליפשיץ

יש חוק!

עו"ד חיים בלנק

תורה שבעל־פה

יהודה, מתנדב ישראלי, שעבר תקופה ארוכה בענף גידולי השדה בקיבוץ שבעמק, פנה למרכז הענף וביקש את הג'יפ לנסיעה לבילוי לילי בקיבוץ השכן. מרכז הענף הסכים ומסר לו את המפתחות.

במהלך הנסיעה, מיד כשיצאו מהקיבוץ, פנתה אליזבט, מתנדבת אנגליה בת 21, ליהודה ושאלה אם היא יכולה לנהוג בג'יפ במקומו. יהודה, אולי כדי להתחבב עליה, הסכים ונתן לה לנהוג. כעבור מרחק קצר איבדה אליזבט את השליטה ברכב והתהפכה. היא עצמה איבדה רגל וסבלה מעוד פגיעות גופניות חמורות. יהודה נחבל אף הוא קשה, סבל מזעזוע ושבר בגולגולת ואושפז לתקופה ארוכה במרכז לבריאות־הנפש.

מזכיר הקיבוץ העיד בבית־המשפט, בתביעת נזיקין שהגישה אליזבט נגד חברת הביטוח,

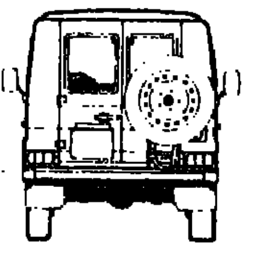

שתקנון הרכב בקיבוץ הוא מעין „תורה שבכתב". אך בקיבוץ קיים גם נוהג שהוא מעין „תורה שבעל פה". ולפיה נוהגים מרכזי ענפים ביתר ליברליות לגבי רכב עבודה ומתירים גם למתנדבים לנהוג ברכב כזה, וכך גם לגבי רכב הנוסעים שבאחריות סדרן הרכב.

בית המשפט קבע שכל אדם שמקבל רכב לנהיגה, בין אם הוא חבר קיבוץ בין אם הוא מתנדב, רשאי ויכול למסור את הרכב לאחר לנהוג, בתנאי, שלא קיבל קודם לכן הוראה מפורשת מאותו אדם, שמסר לו את הרכב, שאסור לו להעביר את הרכב לאחר. בנסיבות אלה, קבע בית המשפט, רשאי היה יהודה למסור את הרכב לאליזבט.

בית המשפט חייב את חברת הביטוח לשלם לאליזבט קרוב לרבע מיליון שקל חדש.

מכאן אנו למדים שחבר קיבוץ, המקבל רכב מסדרן הרכב, או ממרכז הענף, רשאי להתיר את הנהיגה לכל נהג אחר. קיבוץ הרוצה למנוע מצב כזה, רצוי כי יבהיר זאת במפורש בתקנון הרכב שלו, יתדרך את החברים ואת סדרן־הרכב בהתאם, ויקפיד על שמירת התקנון, גם לאחר שהפך לתורה שבכתב, וזאת, על־מנת להימנע מיצירת „תורה שבעל פה", כפי שהיתה בקיבוץ שבעמק.

גרדה כהן

ארוחת ארבע

בחזרה לאזניים

פורים מתקרב ואין חדש תחת השמש. מתכוני לאוזני־המן לא השתנו ולא לבשו צורה חדשה. ממש הכל כמו לפני שנה. בצק פריך, בצק עלים, בצק שמרים (חם וקר) והמילוי — כיד הדמיון הטובה. בעיקר כמובן פרג. אומרים אצלנו, שהמן הלך לרופא אוזניים. וזה מצא שאוזניו סתומות לגמרי מפרג. מסכן: אך פטור בלא כלום הרי אי אפשר. ופורים הוא חג גדול, ולכן אתן הפעם מתכון של עוגת פרג, שבאמצעותו ובאמצעות אותם חומרים אפשר להכין גם אוזני המן:

עוגת פרג

הבצק: 250 גר' מרגרינה, ½ כוס סוכר, 3 כוסות קמח, 1 ביצה, מעט קליפת לימון מגוררת.

מילוי: 5 ביצים, 375 גר' פרג, 100 גר' צימוקים, ½ כוס שקדים או אגוזים גרוסים ו־1½ כוס סוכר.

משרים את הפרג ללילה במים. מסננים ומעבירים במכונת בשר (אפשר יחד עם הביצים בבלנדר). מוסיפים סוכר, חלמונים וכל יתר החומרים ובסוף את קצף הביצים. את הבצק מחלקים לשניים מרדדים עלה לתחתית התבנית, שמים את הפרג ומכסים בעלה בצק שני. מורחים בביצה ואופים בחום בינוני קרוב לשעה.

מאותו בצק עם אותו מילוי ממש עושים אוזני המן.

הבצק הזה „על בטוח" לא נפתח. אבל צריך לרדד אותו דק ולהכניס מילוי כיד רחבה. בשביל אוזני המן לא צריך להקציף את החלבונים, ולעיסה צריך להוסיף עוד קצת פירורי עוגיות.

עוגות פרג קטנות בתבניות

½ חבילה מרגרינה, ½ כוס סוכר, 1½ כוס קמח, 2 ביצים קשות, 1 חלמון, מיץ מחצי לימון, 1 כף שמנת.

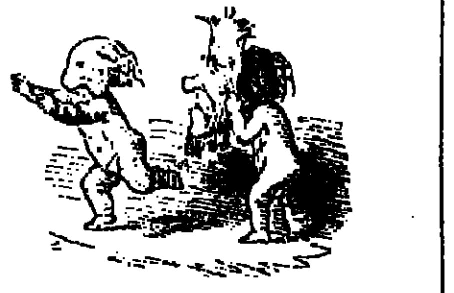

את הביצים מבשלים יום קודם לביצים קשות. מועכים את הצהוב ומערבבים עם סוכר וקמח. מכניסים לתוך זה את המרגרינה. מוסיפים חלמון חי, מיץ לימון ושמנת ולשים בצק גמיש. מרדדים את הבצק דק דק ומרפדים בו תבניות קטנות. ממלאים באותו מילוי כמו באוזני המן ואופים בתנור בינוני.

(גם הבצק הזה „הולך" לאוזני המן).

בתיאבון

אסמור בע"מ
מערכות סטריאו
טלוויזיות וידיאו ורמקולים
טלוויזיות צבעוניות ... מ־890 ש"ח
וידאו טייפים ... מ־990 "
פטיפונים ... מ־150 "
רסיברים ... מ־250 "
טייפים – דק ... מ־250 "
מערכות סטריאו משולבות ... מ־445 "
מערכות בחלקים ... מ־695 "
רמקולים + תיבות
מ־20W — 120W ... מ־79 "
רדיו טייפים ניידים ... מ־180 "
המחירים הזולים ביותר מכל מרכזי הקניות בארץ
בוא אלינו והשווה מחירים
„אסמור" – העליה 25, תל־אביב
טלפונים: 830605, 03-384910

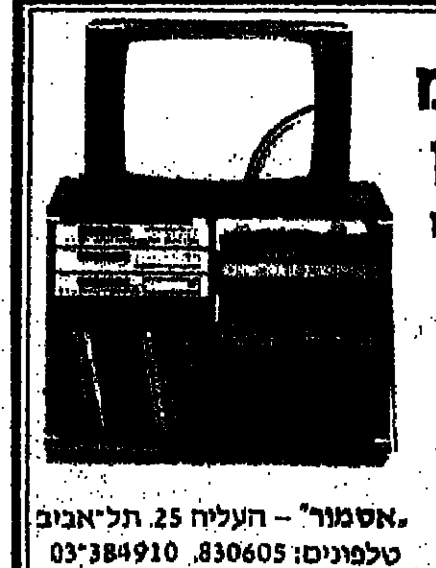

לקיבוץ מחניים
דרושה
אחות מוסמכת
אפשרות לעבודה מיידית
טל' 06-938711
(מרכזיה)

פרסם בהדף הירוק

לקיבוץ הגושרים
דרושים בני קיבוץ
בשנת חופש
לעבודה במפעל
לתקופה של חצי שנה
טל' 06-945212-5

האם מוצדקת לדעתך יוזמה של הקיבוץ עצמו למעורבות המשטרה בביעור הסמים מתוכו?

משאל חצר

בני שילה — (יגור) כמזכיר בזמנו, ביקשתי מהאסיפה לאשר מעורבות המשטרה בנושא הסמים. הנושא הרעיש את החצר — זה, כשלעצמו, היה כדאי. כיום אינני בטוח שעירוב המשטרה הוא הפתרון הרצוי.

מני קם וארנה ספיר (כנרת) רק משטרה. כל השיטות האחרות נכשלו. הקיבוץ לבדו לא מסוגל להתמודד עם הבעיה בעיקר כשהיא הגיעה למימדים מדאיגים.

קרלוס (הראל) כמו בבעיות אחרות שמתעוררות בקיבוץ, גם במקרה זה על הקיבוץ להתמודד בעצמו ולא לערב את המשטרה.

רם צבי (מעגן מיכאל) בהחלט! חיובי ביותר! ונא לא לצלם אותי, פני הם רכושי הפרטי.

אריה אמיתי (דביר) הקיבוץ צריך לפתור את הבעיה במסגרתו. הוא מספיק חזק לכך. אני נגד מעורבות המשטרה, כל עוד, כמובן, שלא מדובר בסחר, התמכרות וגניבות.

יובל דניאלי (המעפיל) חיובי! חושב שקיבוץ אינו יכול לתת לגיטימציה לעבירות פליליות. איני רואה במשטרה אופציה יחידה וראשונית, אך לא מסיר על הסף את ההזדקקות לשירותיה.

ס.י. (להבות הבשן) לצערי, כמה מחברי חיים כיום בחו"ל, לאחר שמזכיר הקיבוץ עירב את המשטרה ללא אזהרה מוקדמת, ובדיעבד — גם ללא סיבה מוצקת. לדעתי, צריכה המשטרה לטפל בנושא רק כשכלו כל הקיצים. עד היום אני פרנואיד. נועל את הדלת פעמיים ומציץ כל הזמן מהחלון. לא מקובלים עלי כל מיני גופים וולונטריים לטיפול בבעיה. כל 3 שנים יש הו־הא, ובלילה כולם עוקרים את השתילים. מנסיוני — הטיפול המוצלח ביותר היה זה, שנעשה בשקט והחבר'ה לא הרגישו צורך לעשות דווקא. בסה"כ, זה עניין של גיל ועובר עם הזמן. את מכירה כאלה שעברו את הגיל? תכירי לי אותם.

אברשקה (הל'און) צריך לעבוד בשכל. צריך לערב את המשטרה, כי איננו מסוגלים להתמודד עם הבעיה לבד.
גם אם מדובר בילדיך? — מה איכפת לי, הם חיים מחוץ לקיבוץ.

סומל (מעגן מיכאל) לא אוטומטית, לא בכל מקרה. אנחנו, הרי, מכירים את הבנים ויודעים אצל מי מדובר במעידה בלבד ואצל מי אין ברירה, אלא לערב את המשטרה.

מאיר שיין (גבת) עניין הסמים אינו יכול להיגמר בחצר הקיבוץ. בנושא הסמים איננו יכולים להיחשב כמגזר נפרד ולכן יש להעזר בתנועה ובמשטרה.

לוטה (—) על מה אתם מדברים? זה ודאי שוב משהו שלילי. לא אתן לזה יד.

סימה באר
צילם: מאיר פרטוש

האצבעות יוצאות לדרך...
"טוב שיש מי שבא לקיבוץ עם דברים חיוביים", אמרו בגבעת־חיים (מאוחד) בטקס הענקת "מדריך הקיבוצים" מטעם "דפי־זהב". עכשיו, כשיש להם מדריך — לא יוכלו יותר הקיבוצניקים לאיבוד.

עד כאן

נו, באמת

מדוע חיים חברי קיבוץ מעוז־חיים בקיבוצם? על־פי אייל כפכפי, חברת הקיבוץ ההוא שבעמק בית־שאן קלוי־השמש, "אין הרבה סיבות לגור פה, חוץ מן העובדה, שאלה שחיים פה חושבים שזה חשוב — אפילו הכרחי — לקיום מדינת ישראל". ("סוף שבוע", 20.2.87).
נו, באמת.
גם אם ינסה מישהו לגייס את כל משאבי הסרקאזם החומצי שבו, לא יעלה בפיו אלא "נו, באמת" למשמע אמירה כזו, שחלודתה מרובה מהעמדת הפנים שבה והזיוף הבזוק עליה לא נופל מהעלבון המשתמע ממנה, לטעם החיים בקיבוץ בכלל ובמעוז־חיים בפרט.
"אין לאיש מושג כמה קשה עובדים פה", ממשיכה אייל ומתיזה תרסיס זיעה מלוחה על ההוויה המעוז־חיימית. "הרבה שנים של עבודה קשה וגיוסים"... "...ולמרות שאתה כל הזמן נותן ...(אתה) לא מקבל".
נו, באמת.

★ ★ ★

"חברי הקיבוץ הם עדת אנשים הקמה בוקר־בבוקרו לעמל יומה", חזר ואמר אהרן ידלין, מזכ"ל התק"ם, פעמים אחדות משך הוויכוח הציבורי אודות הסיבות למצוקות הכלכליות של הקיבוצים.
נו, באמת.
ומה רבותא בכך שאנו קמים עם בוקר לעבודה? כלום אין האנשים שמחוץ לקיבוץ קמים בוקר־בבוקרו לאותה מטרה בדיוק? איזה ייחוד יש בעובדה הביולוגית הפשוטה הזו — יקיצה עם שחר — ובתכליתה? האם יש זיקה כלשהי בין שעת יקיצת־העדה הזו ומטרתה המוצהרת לבין זכאות כלשהי, האמורה להינתן לציבור היקצנים?
והרי מחקרים סוציו־אקונומיים חדשניים, שנערכו לא מכבר, גילו כי גם מחוץ לקיבוץ קמים (!) האנשים (!!) כל בוקר (!!!) לעבודתם (!!!!), חלקם עובד אפילו מספר שעות רב בהרבה מזה של הקיבוצאי הממוצע.
אנשי המושב, למשל, עובדים כ־300 ימים בשנה, בעוד הקיבוצאים לא עובדים אלא 192 ימים. כך מדווח לנו "קיבוץ" (25.2.87), מפי כלכלן תק"מי בכיר ותיק.

★ ★ ★

קביעותיה של אייל כפכפי אודות קשיי החיים בקיבוץ ואודות הרחפים המניעים את חבריו להוסיף ולשכון בו, אינן טובות דיין אף לפארודיה פורימית על דברי ברונקה באסיפה הכללית.
התנאותו של ידלין ביקיצתם העמלנית של חבריו, אף היא שייכת לקטגוריה דומה.
מן הדין הוא, שכאשר ייצאו המדברים בשמנו לקטוף בגני הטיעונים בזכות הקיבוץ, הם ידלגו על ערוגת ה"נו, באמת" שכל פרחיה, כידוע, יבשו או נתגלו כפרחי פלסטיק מאובקים.

יוסף חרמוני

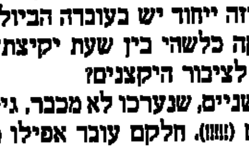

עד כאן

מגילת נורמה ג'יין (נורמה בחצר־המלך)

...ותילקח נורמה ג'יין אל בית־המלך, אל יד הֵגַי שומר הנשים.
ותהי יפה ומפלאת לב כל רואיה, וימלאו ימי תמרוקיה, שנים עשר חודשים: שישה חודשים בבשמים ושישה בשמן המור,
כי כן ציווה שעשגז סריס המלך: "מור אֶנד בשמים, אנד רֶטס אול, נו מורז"
ובהגיע תורה, והמלך סָפון בחדרו, ותבוא נורמה ג'יין שמה ותרא את עמודי־השש ומיטות־הזהב וריצפת־הבהט ותאמר בלבבה: "אוה, גוד! אוה, מאמאו
הו קוד בליב איטו סו מאץ' חור, כרפס, ותכלת־אחוז־חבלי־בוץ?
איי נֶבר סו סץ' א הידור, כל ימי בקיבוץ"
ותסוב, ותחזור אל מישכנה, ותסר מעליה את ניחוח המור והבשמים,
כי אמרה בלבבה: "כאן, איטס נוט אינאף, הִיר אִיי האב טו וֶור א בטר פרפיום.
דיה בסט, איי מינו"
ואחר־כך, ותתייצב בחדר המלך, והוא במיטתו, ויאמר: "נו, יש רושם שהולך פה משהו עולמי להיות".
(כי זה דבר המלך מאז: "גברים מעדיפים בלונדיניות")
ותקרב נורמה ג'יין אל מיטת המלך, וייחם המלך ויתחמש.
וישאל בערגה: "אר יו בֵּייקרז", ותען ותאמר: "נו, מיי דיר מלך. וויד דה מן איי לאב איימ' אולוויז וורינג "שאנל מספר חמש""
ויזעק המלך: "הוציאוה מלפניו יו גאט נו צ'אנס וויד מי!
וכי לא הגיד לך שעשגז כל יום, אלף פעמים:
"נו פרפיום! אונלי מור אנד בשמים, בשמים אנד מור
וייל סליפינג וויד דה קינג. דָאט'ס ווט יו וֶור — נו מורז"

★ ★ ★

אז ככה. אז אחר כך, כזה, גרשו את נורמה ג'יין מהארמון, כאילו, והיא היתה, ככה מלצרית בפונדק "בדרך אפרתה".
(זה כזה בירושלים, בשכונת גילה כאילו). טוב, אז היא הולכת לה שם בלי בושם בכלל, והיא לובשת שם ג'ינס פשוט (רשת טתא של אתא).
כזה שמבליט לה, כאילו, וככה היא כזאת מגניבה עם השיער והחזה.
וכששואלים אותה: "נורמה ג'יין, איך היה בשושן ולמה המלך גירש אותך וכל זה",
אז היא אומרת: "אכלתי אותה בגדול. דווקא הכל כאילו הלך חלק כזה, וזה, המלך דווקא היה בכושר, יענו, בפורמה.
אבל אני הרסתי את הכל עם הבושם הזה, ה'שאנֶל חמש'. ואללה — זאת היתה פאשלה.
אבל חשבתי שכך מקובל בארמון. בחיי, הייתי בטוחה שזאת הנורמה".

יוסף חרמוני

בכפר־עזה כועסים על "הדף הירוק". טוענים שם כי תמונת הקיבוץ כפי שצוירה בעיתון לפני כשנה הייתה ורודה מדי והתעלמה מבעיות וקשיים רבים איתם מתמודד הקיבוץ יום־יום. במלאות שלושים שנה לכפר־עזה, ניתנה ההזדמנות לנציגי המקום להעמיד דברים על דיוקם והם עושים זאת בצורה משכנעת. צרות צרורות.

צרות טובות

"עם 'הדף הירוק' יש לנו חשבון מאז הכתבה 'סיפור יפה לחגים'. מה זה?! איזה מין תיאור זה של נונוניירה שהכל בה מתוק ונוצץ?! הגזמתם! כאילו שהכל אצלנו ורוד כל כך! גם לנו יש בעיות וצרות משלנו, שלא קיבלו שום ביטוי אצלכם" — כך מקבלים אותנו בכפר־עזה. כשאנו שומעים שאכן יש כאן צרות וישנן בעיות, ומה שתואר אצלנו כ"סיפור הצלחה" אינו אלא עורבא פרח, חושינו נדרכים. אולי נזדמנה לנו, כבדרך אגב, אפשרות חגיגית לחשוף ברכים: לא היה ולא נברא, כל "הסיפור היפה" רק משל היה, הבל גמור? ואם בתוך כך נוכל גם להיטיב עם נפשותינו האורבות לזנב כנחשלים, אדרבא ואדרבא.

בכדי להדוף את אותו "סיפור יפה לחגים", נערכו בכפר־עזה ושילחו בנו את פדרו. שיעלה ויתאר בפנינו עד כמה טעה ארגון לפיד בכתבתו ההיא. ראשית שיחזור הוא את קורות המקום:

"בראשונה עלו לכאן שני גרעינים תנועתיים (כ־1951), האחד מטנג'יר והשני ממצרים. אלא ששלוש שנים של איסרדים וחוסר יכולת של קיום הדדי בין שני הגרעינים האלה, שהביאו להשחתת הרכוש והרס הנקודה, גרמו להתמוטטות המקום. פלוגה מקובצת של בני משקים החזיקה את המקום שהיה לעיי־חורבות, במשך שלוש שנים נוספות עד שנשלח לכאן הגרעין הארצישראלי הראשון, ב־57', מיד עם תום מלחמת סיני. הגרעין היה מורכב מבוגרי הצופים והנוער העובד."

פדרו הינו בן הגרעין הזה, והוא הוא האמור לחשוף בפנינו את מועקות המקום. אלא שהסיפור אודות קורות הישוב עוד לפנינו. "היתה פה שממה מוחלטת כשהגענו לכאן, ומה שהיה, היה הרוס. הימים הראשונים היו קשים ביותר, כי הגבול בינינו לבין רצועת עזה שהיה מסומן על ידי תלם מחרשה בלבד — איפשר חדירות קלה. היינו כאן חמישים ושישה צעירים ומולנו כל הצבא המצרי. כך לפחות נדמה היה. בגלל ההסתננויות בלילה למטרות חבלה וגניבות, היינו נאלצים לעבוד שעות רבות נוספות במשך הלילה בכדי לאסוף ולהביא למשק את זבילות הקש ושקי הגרעינים, שלא יישארו בשדות. אלה היו ימים קשים מאוד שלא כולם עמדו בהם. בכלל, כל קיומנו אז בא לנו מתבואות השדה, ואז ואנחנו עדיין ב'אז') עוד באו לנו שלוש שנים של בצורת.

"מאוחר יותר, צצה בעיה נוספת. כשגדלו הילדים הראשונים, התברר שאין להם עם מי לשחק ולבלות. חברים שהתגברו על קשיי העבודה, לא יכלו לעמוד בקושי הזה אבל לאט לאט הצלחנו להיחלץ מן הקשיים. ואנחנו, ראשוני המקום, מתקשים היום להאמין שהגענו למה שהגענו. גם היום כמו אז, אנחנו ניצבים בפני בעיות לא קלות".

בסיפור של כפר־עזה, ניתן להבחין בכמה גורמים, שחוללו את המפנה שניתב את הקיבוץ למצבו הנוכחי. גרעין נוסף של הנוער־העובד, "יגב" שהצטרף לקיבוץ ב־1965, הזרים דם חדש וסייע בכל מה שזקוק היה לתמיכה ולתנופת המשך. עד היום, כך מספרים כאן, מהווה גרעין זה את עיבור השדרה של הקיבוץ. אחר כך נחפרו בארות מים שהביאו לחקלאות של ראשית שנות ה־70 את צמיחתה הגדולה. מה שחולל את המפנה הדרמטי ביותר, היה הקמת מפעל "כפרית" ב־1974. תכנון מדוקדק וזהיר, הנשען על הבנת צורכי המפעל עם התחשבות בפרובלמטיקה המיוחדת של עבודת חברי קיבוץ בתעשייה, בשילוב דמיון פורה בתחומי השיווק, פיתוח נכון ותחכום מעשי, ואין לשכוח גם מעט מזל, כל אלה הציבו לצד המשק, מפעל שהוא הצלחה ראויה לשמה.

יש במפעל כמעט כל מה שרצוי ונכון שיהיה: מעבדות למחקר פיתוח וביקורת טיב מהיותר משוכללות מסוגן; מחשב המבקר ביעילות את כל תהליכי הייצור, גם חסכוני וגם גמיש להתאמה לכל פיתוח נוסף; צוות עובדים מסור שנכונים לו ולאלה שיצטרפו אליו (ואלה חסרים מאוד) תחומי

(המשך בעמ' 22)

לחברות וחברי קיבוץ כפר עזה
רעינו שכנינו ושותפינו בבניה וביצירה
שאו ברכות חמות ונאמנות
בחגכם ה־30
להמשך פורה ומשגשג
✦
המועצה האזורית שער־הנגב
בית החינוך האזורי שער־הנגב
מפעלי שער־הנגב

לחברי כפר עזה
במלאת שלושים שנה לקיבוץ
ברכות חמות ואיחולים להמשך הצלחה ושגשוג
בית ניר עם

לחברי כפר עזה
ביום חגכם
שאו ברכה
מחברי דורות

לכפר עזה
ביום חגו
ברכת שכנים וידידים
להמשך הצלחה ושגשוג
מבית נחל עוז

לחברי קיבוץ כפר עזה
ביום חג ה־30
קבלו ברכת שכנים חמה
✦
קיבוץ ברור חיל

צרות טובות

(המשך מעמוד קודם)

לימוד והרחבת ידע רבים. מה אין בו? אין בו עבודה שכירה. אף לא פועל שכיר אחד. וראה זה פלא — זה עובד, ואפילו לא רע.

„הוא רווחי", אומר לנו עמוס אפשטיין, רכז המפעל. „הוא דומיננטי ועליו גאוותו של הקיבוץ. 70 אחוז מהכנסת המשק באים ממנו. מחזור מכירותיו השנתי הוא 15 מיליון דולר, וקיום עובדים בו 60 חברים. בשלוש משמרות, אם זה מתאפשר לנו. כל הכימאים, הדוקטורים, אנשי האחזקה והניהול, המחקר והפיתוח והשיווק כולם חברי הקיבוץ בלבד. הכנסנו מחשבים וציוד אוטומטי וחצי אוטומטי כדי לייעל ולחסוך בידיים עובדות, בגלל המחסור בכוח אדם. כדי לשחרר לחצים, אם אפשר לומר כך, שלחנו השנה 16 חברים שעובדים במפעל לתערוכה בדיסלדורף (גרמניה)."

אנחנו יוצאים מהמפעל המייצר תרכיזי צבע, מייצבים וחומרי גלם לתעשייה הפלסטית, מאוכזבים מכך שלא עלה בידינו לחשוף את הבעיות הקשות שהובטח לנו, ובאים אל המזכירות. „לא הכל כל־כך יפה אצלנו", אומר לנו ששון עוז המזכיר, ואנחנו חוככים ידיים בהנאה, עתה יתגלה הכל. ואמנם הצרות לא מאחרות לבוא:

„יש לנו בעיית כוח אדם", הוא קובע. „בשמחה היינו קולטים עוד עשרים משפחות ויכולנו גם לתת להן תעסוקה מכובדת. אבל היתה עצירת בנייה מטעם מוסדות התנועה, ועכשיו אנחנו במתסור חמור של מגורים. גם הילודה גבוהה מאוד אצלנו. יש לנו 250 ילדים לעומת 250 חברים ומועמדים. זה מספר עצום, ובתי־הילדים שלנו מתפוצצים. אנחנו מובילים במספר הילדים בבית־הספר האיזורי. ברור לי שזו ‚תופעה' ולא עניין מקרי.

„על מנת לטפל במחסור באנשים, ולאור האכזבה המסויימת מאיכות הגרעינים בשנים האחרונות, הוקם צוות חשיבה שיבחון שינוי מודל הקליטה במשק. כעת אנחנו בודקים אפשרות של הקמת גרעין סטודנטים, שיתפקד כגרעין באוניברסיטאות של תל־אביב ובאר־שבע, ולאחר תום הלימודים יגיעו חבריו לקיבוץ כשהם כבר בעלי מקצועות בתחום הטכני ובתחום הרוח."

ההצלחה הכלכלית ואופיו הצעיר של הקיבוץ (החבר המבוגר ביותר הוא בן 52), כך אנחנו למדים מששון, משפיעים על מצבו של הקיבוץ, על האווירה שבו, על מידת המעורבות של כל חלקי האוכלוסיה בכל תחומי העשייה ומעגלי החיים שבו. „הדימוי של קיבוץ מצליח החל לדבוק בנו רק לפני עשר, חמש־עשרה שנים — והיום קשה להאבק בדימוי. כשיש דימוי כוח, מבטלים מפניו את כל הבעיות שבאמת קיימות".

הנה זה בא, אנחנו אומרים לעצמנו וזוקפים אוזן. ששון ממהר לתאר את הפעילות התרבותית הענפה בקיבוץ, את ההתגייסות של החברים לבניית מועדון חצות, את ההירתמות למשימות בתחום החיים השונים, מעזרה למפעל „בעונות הבוערות" ועד לנושאי חברה ותרבות. ששון גם טורח להכיר לנו את שאר ענפי המשק: ענף השלחין, המגדל על פני 10,000 הדונם שלו — כותנה, חיטה, תפוח אדמה, אפונה, תירס וחוחובה שהוא גידול ניסיוני. הצוות קטן והישגיו המקצועיים יפים. ויש לול לפיטום, ורפת מצליחה לחלב ובשר, ומוסך ומסגרייה, ולא לשכוח את משק־הילדים שהוא „משהו".

אבי מיצפי, שהוא בן 34, רכז ועדת החינוך, והגיע לכאן ממגדל־העמק, אומר: „אני רואה בקיבוץ הזה מתכונת מוצלחת לתקיפת כל הרע שבעולם. הוא ממש אחד הדברים היותר יפים של החברה. התפתחה פה אווירה שהיא צירוף של לבביות וחוסר התנכרות, עם תמימות פשוטה ותומכת, כשכל אלה ביחד יוצרים הרגשה טובה."

מזכיר, ששון עוז: לא הכל כל כך יפה אצלנו

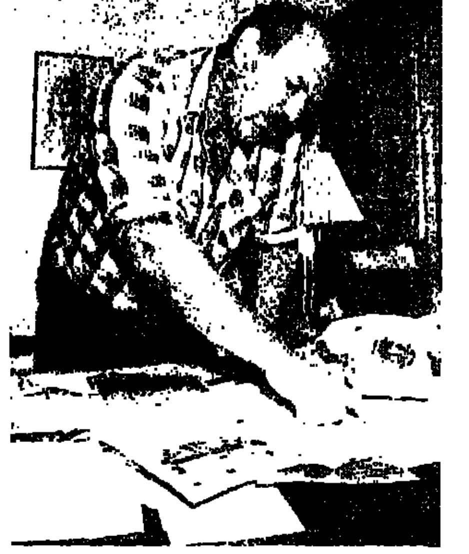

רכז מפעל, אמנון אפשטיין: על המפעל גאוותנו

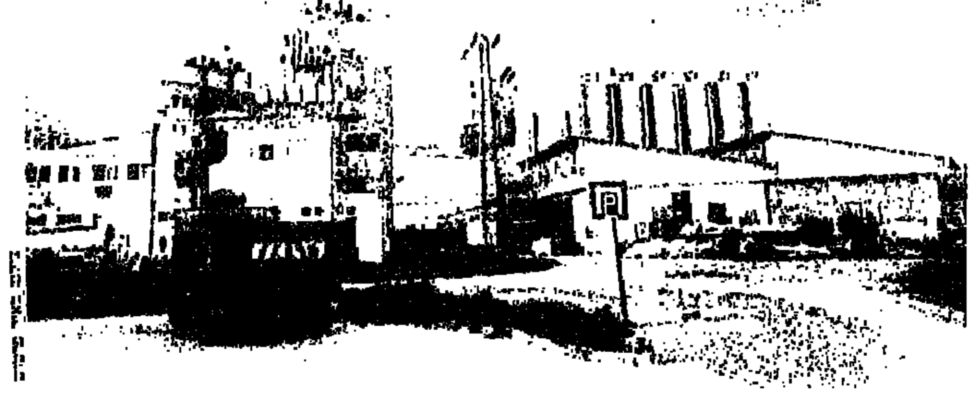

מפעל „כפרית": 16 עובדים לתערוכת דיסלדורף

שבעה שמונה חודשים בשנה, חיים החברים שכאן מחוץ לבתיהם, על הדשאים, על המרפסות ועל המדרכות — בחודשי הקיץ כמובן; והכל בחבורות חבורות, לאחר שעות העבודה."

בלתי מסופקים מחומרת „הבעיות הרתוחות והבוערות" המעיקות על המקום, אנחנו מתחילים לרפרף על פני גליונות הנייר של „סדרי היום" של אסיפות הקיבוץ, בחודשים האחרונים, בתקווה נואשת ואחרונה לגלות את המצוקות. „אחת הבעיות הקשות שהעסיקה אותנו לאחרונה", אומר ששון ומצביע על אחד מסעיפי „סדר היום", „היתה השאלה האם לקלוט חברת־נוער נוספת בקיבוץ. דנו על כך בכמה שיחות, ולבסוף החלטנו (אלא מה?) לקבל על עצמנו את הקליטה, ולהקצות לשם כך שלושה חברים שיעסקו בכך, במצב כוח האדם הקשה שאנחנו נמצאים בו."

סיפור יפה ולא רק לחגים. הוא סיפורה של כפר־עזה. לא יעזור להם. אנחנו שבאנו בצפורניים שלופות, דרוכים ונחושים למלא אחר בקשתם ולהוכיח „שגם להם יש בעיות" — מודים בכשלוננו המוחלט. יש משהו ברוח המקום הזה. טמון איזה סוד באטמוספרה הזו. משהו שעושה אותו לפינה טובה ויפה במרחבי אדמת הלס המעובדים האלה שבשער־הנגב. תהיה זו יומרה נואלת לנסות לפצח את נוסחת הפלא של המקום לאחר ביקור חטוף, אבל נדמה שמשהו מדבריו של ששון, בסוכת עובדי הגד"ש (גידולי שדה) בהפסקת הצהריים שלהם, מרמז על הכיוון הנכון: „לחברים שלנו אין ציפורים בראש. הם עומדים על הקרקע ואוהבים לדבר ישר ולעניין". אולי התשובה טמונה בניסוח הזה; אולי באווירת היחד שהיא כאן והיא כמעט תמימה, שיש בה תחכום ומעוף־משקי אותנטי. נעדר סחרור אישי בתוספת הרבה הרבה אמונה ואופטימיות מחוייכת. שלושים שנה. שיהיה בהצלחה.

אהוד דור ■

לחברי קיבוץ כפר עזה
ולמפעלו כפרית
בחגו ה־30
שלוחות מיטב הברכות
קט
אופסט שרותי הדפסה בע"מ
בן אביגדור 16 ת"א. טלפון: 335831, 03-335774

לחברי קיבוץ כפר עזה
ולמפעלו כפרית
שחוגגים
30 שנות
עליה על הקרקע
ברכה חמה
ואיחולים להצלחה שגשוג והתעצמות
מאחלים:
רבקה שפרן
יהושע רוזנצוויג
משולם שפרן
וצוותי המשרדים

לחברי קיבוץ כפר עזה
בחגכם ה־30
ברכות לבביות
להמשך פורה ומשגשג
ש. אוריאל ובניו
מכונות חקלאיות בע"מ
נציגים בלעדיים של:
FALC RONDINI IMA
לוד, החלוץ 9, טל' 08-240056 טלקס TELEX 341667 URIEL

לכפרית ולקיבוץ כפר עזה
מיטב הברכות והאיחולים
לרגל 30 שנה
לעלייתכם על הקרקע
ברכת עלה והצלח
♥
איחוד סוכנויות
ביטוח בע"מ
תל־אביב, אחוזת בית 6
טלפון 03-651381

בס"ד
לקיבוץ כפר עזה
עם ציון 30 לייסודכם
עלו והצליחו ויישר כח
פז
סוכנות „פז" אזור אשקלון
אשקלון, שדרות והסביבה
ת.ד. 283, אשקלון 78102, טלפון 051-26989

לחברי קיבוץ כפר עזה
בחגכם ה־30
שפע ברכות ואיחולים
להמשך פורה ומשגשג
י. שניצקי ושות' בע"מ
מפעל מתכת לייצור מיכון חקלאי
ומכונות השקיה „קו־נוע"
רמלה, אזור התעשיה, ת.ד. 338 רמלה, טל' 08-227694

לקיבוץ כפר עזה
בחגו ה־30
קבלו מיטב ברכותינו
✦
סוכנות פז אשקלון
(1986) בע"מ
אשקלון, ת.ד. 283, טל' 051-22232, 051-26989

לחברי קיבוץ כפר עזה
ולמפעלו כפרית
לציון 30 שנה
לעלייתכם על הקרקע
שפע ברכות ואיחולים
להמשך שגשוג והתעצמות
חשב
היחידה הבין־קיבוצית לשירותי ניהול
תל־אביב, שד' שאול המלך 2, טל' 03-216291

לקיבוץ כפר עזה
ולמפעלו כפרית
שחוגגים 30 שנות
עלייה על הקרקע
קבלו את מיטב הברכות
והמשיכו בדרככם המפוארת

קבלן רשום לעבודות עפר
פיתוח אספלט והובלות
051-24370, 051-25076
מען: 051-97002, 051-98405

לקיבוץ כפר עזה ומפעלו כפרית
עם ציון 30 שנה לקיומכם
שפע ברכות ואיחולים
להמשך פורה ומשגשג
א. זימן ארדו ספנות בע"מ
ת.ד. 7145, תל־אביב 61071
טלפון: 03-251231

לכפר עזה ולמפעל כפרית
שפע ברכות
ביום חגכם
●
און אקספרס בע"מ
תובלה ימית יבשתית ואוירית
ביטוח ימי ואוירי איחוד משלוחים
רמת־חן, רח' קריתי 20, טל' 03-770329, 03-770331

לחברים
ביום חגכם
הרבה ברכות
מהחברים
רוזנצוויג את שפרן
תל־אביב, רח' דיזנגוף 130,
טל' 03-220257, 03-241674

לקיבוץ כפר עזה ומפעלו כפרית
בחגכם ה־30
שפע ברכות ואיחולים
להצלחה, פריחה, פיתוח ושגשוג
מספקי המכונות והציוד
יועצים הנדסת פלסטיק בע"מ
תל־אביב, נחלת־יצחק 58 ● טלפון 03-252727

ל„כפרית" וכל בית כפר עזה
מיטב האיחולים
ליום חגכם
●
אברתורס בע"מ

לכפר עזה ולכפרית
ברכות חמות
ואיחולי הצלחה
✦
מובילי צפון הנגב
אופקים, שד' הרצל, מרכז מסחרי, טל' 057-924135

לקיבוץ כפר עזה
בחגכם ה־30
מיטב הברכות ואיחולים
להצלחה ושגשוג
צנרת דרום
צנרת דרום בע"מ — אשקלון
משווקים בלעדיים בארץ של „ויטקו"
לפוליאורטן מוקצף ליציקה
בידוד למים חמים, קירור ומיזוג אוויר
אזור התעשיה, ע"י מכבי האש, טל' 051-26661
ת.ד. 9157 אשקלון, טל' 051-22742